

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiaē

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Decimus Sextus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DECIMUS SEXTUS.

CAP. I.

Radix. Norma.

Axioma I.

Radice vitiosa intelliguntur & rami vitiosi, l. si vivat 13. Cod. de bon. matern. Alciat. conf. 7. statuti verba. num. 2. Caltr. Jason. in l. maritus. C. de procurat. Pantfchm. 2. quest. 23. n. 7. Et radice infecta, infectum est omne, quod ab ea descendit, l. 1. v. huius rei. ff. de offic. ejus cui mand. jurisd. l. tria pradia 31. ff. de serv. pr. ed. rust. Carpz. P. 3. Constitut. 28. Definit. 9. num. 4. ita cum primum decretum vitio nullitatis laborat, omnia quae sequuntur eodem vitio afficiuntur. l. 1. quae sentent. fin. appellat. rescind. ubi not. Bartol. Alexand. & alii citati Gaillo 1. observ. 127. n. 3. conf. l. nec ibi. de Reg. Caron. Quod tamen non trahendum est ad diversum iudicium seu novum, si legitime processerit. L. Gilhausen. in arb. crim. cap. 6. part. 2. quae est de confessione, n. 45. vers. secundo.

II.

Radix omnium malorum est cupiditas, cap. bonorum 7. dist. 47. Et radix omnium bonorum est charitas, cap. quia radix 13. de penit. dist. 2. simulque esse non possunt ambæ. d. c. quia radix.

CAP. II.

Rapere, Raptus.

Axioma I.

Rapere visibiliter est majoris potestatis, quam occulte auferre, cap. penale 13. 14. q. 5.

II.

Raptores non facit necessitas, sed voluntas. cap. discipulos 26. de consecrat. dist. 5. unde & raptor dicitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur, §. 1. vers. ordinandus. distinct. 42. c. sicut 8. §. proprium. dist. 47. qui igitur violenter & publice tulit aliena, is proprie raptor dicitur, c. penale 13. 14. q. 5. quamvis etiam famæ alterius depravator, etiam raptor dicatur. cap. deteriores 15. 14. q. 1.

III.

Rapinam non permittit, qui furtum prohibuit, cap. penale 13. 14. q. 5.

IV.

Ex quibus causis datur actio furti, ex iisdem etiam datur actio vi bonorum raptorum, quia, uti actio furti ob clandestinam, ita actio vi bonorum raptorum ob violentam competit ablationem. Datur igitur actio vi bonorum raptorum ei, cuius interest, l. 2. §. 23. ff. vi bonor. rapt.

CAP. III.

Rarum.

Axioma I.

Rarò quæ accidunt, sapè negligi solent à Legislatore, adeò ut ex his jura non constituantur. l. 3. ff. de LL. l. 3. ff. si pars heredi petatur. Nov. 94. §. 1. Angel. in l. 1. in princ. quod quisque jur. & in l. si negotia. de negot. gest. & in rubr. de oper. nov. nunc. Alex. consil. 187. perpelis verbis. n. 18. circa finem. vol. 3. Pantfchm. lib. 1. q. 7. num. 20. Leges enim solent rogari ex iis, quæ dñi πλῆστον, & frequenter accidunt; cum de eo, quod semel aut bis fit, lex non feratur, l. 3. ff. de LL. sic & Solonis de patricidis forsitan lex ferenda non fuit, quod id scelus aut nunquam, aut rarò evenire soleat.

Declarationis loco tamen addi potest distinctio ipsius Pacii, centur. 1. évamtoφ. q. 9. distinctio inter casus rarò contingentes per se, vel per relationem ad legem aliquam generalem: unde quando dici solet tales plerumque negligi, intelligendum erit ita, non quod nullæ leges de his condantur; sed quod iis non obstantibus leges generales constituantur, quem sequitur & Caspar. Bitsch. in tr. de thesaur. disp. 1. n. 2. vid. & Arist. 3. Eth. cap. ult.

II.

Quæ rarò contingunt, non faciunt impedimentum universis. Nov. 44. cap. 1. §. 3. Quapropter Aristonem Jctum non tantum hoc nomine extollit Plinius jun. 8. Epist. 14. Quod sic publica, ut privata, sic antiqua, ut recentia, sed etiam quæ sic rara, ut assidua tractaverit.

III.

Omne rarum charum, & frequentia vilescit, cap. legimus 24. dist. 93. Lud. Gomez ad §. fuerit. Inst. de action. n. 43. & sapè id, quod rarò fit, pro miraculo habetur. Novell. 105. c. 1. in fin. raritas enim facit pretiositatem, & plus etiam appetitur, d. c. legimus 24. §. sed dicas. dist. 93.

IV.

Rarum est omne, quod magnum est. cap. si officia 2. in fin. distinct. 59. cap. in sancta 4. 2. q. 7.

CAP. IV.

Rata.

Axioma I.

Omnis heres tenetur pro raro, etiam si fisco quid debeatur. Sed limitatur in tributis; hæc enim possessor in solidum solvit etiam pro præterito tempore, imò & unus ex pluribus possessoribus solidum solvit & portionem à reliquis repetit. l. 5. ff. de censib. Perez. C. de annon. & trib. n. 20. seqq. & n. 28.

II.

Creditores in pari jure constituti concurrunt pro ratâ. Perez. C. de debit. civitat. n. 5.

(R) 3

III.

III.

Sumptus, quos unus ex collegis fecit, à confortibus repetit pro ratâ, *l. un. C. sumptus injuncti muneris*, e. gr. si quis solus equos munitionum suppeditaverit.

Amplia: licet reipublic. hoc onus incumbat: nam officiales se ad sumtus interim pro ratâ ferendos (quos postea à republica repetunt) obligasse censentur. Secus est si collegæ pecuniam publicam in proprios usus verterint, tunc enim res publica eam à quolibet directo repetit. *Perez. C. d. t. n. 1. seqq.*

CAP. V.

Rasura.

Rasura vitiat instrumentum. *Dd. in l. fin. C. de edict. div. Hadr. toll.* Scriptura enim rasa falsa præsumitur, *cap. cum olim 12. ibi: sine reprehensione bullæ, chartæ vel literæ. X. de privileg.* Ita e. gr. rasura debilitat testamentum. *Siehard. consil. testam. 1. n. 65.* regulariter tamen rasura testamenti præsumitur facta per testatorem, si testamentum penes eum existat. *Bald. in l. si unus 12. C. de testam.*

Limita: Rasura minima non præjudicat instrumento. *Mascard. de probat. voc. rasum. n. 5.*

CAP. VI.

Ratificatio, Ratihabitio.

Axioma I.

Ratificatio, quæ factio fit, potentior est, quam quæ verbis. *l. Paulus respondit 5. ff. rem mt. haberi. cap. dilecti filii 1. & ibi Dec. notab. 2. extr. de appellat. Farin. 1. consil. crim. 40. n. 17. Matthæ. fil. sing. 106. n. 6.* cum ea non solum verbis, sed & factio ipso, ejus quod præcessit induci possit. *Ruin. consil. 91. num. 10. lib. 1. Honded. consil. 96. n. 56. vol. 2. & intelligitur facta cum omnibus rei prorogate modis & qualitatibus. Marfil. sing. 300. n. 1. Alvis de Alber. sing. 182. per l. si manente 5. ff. de precar. l. 2. §. sed si judex 2. ff. de judic. l. lecta 40. ff. de reb. cred. l. 1. §. & post 9. ubi Alex. ff. de oper. nov. nunc. Gœdd. 3. Consil. Marp. 32. num. 108.*

II.

Ratificationem fieri vel verbis, vel tacite factio, sunt paria. *l. Paulus 5. ff. rem mt. haberi. Socin. consil. 220. col. pen. vers. quartum & ultimum. vol. 2. Dec. consil. 449. n. 43. Paris. consil. 49. n. 1. Decius & Cagnol. in l. semper qui non. ff. de R. l. Cravett. consil. 55. n. 5. & 559. n. 5. Barth. Bertazol. 1. consil. decis. consil. 1. n. 18.*

III.

Ratificatio est stricti juris, nec ultra, quam actum est, extenditur. *cap. tres fratres 35. ff. de pact. l. qui cum tutoribus 9. de transact. & in terminis ratificationis instrumenti reddendarum. rationum ita decidit per multa Socin. consil. 158. in presenti. n. 30. vol. 2. vid. Wesemb. 1. consil. 3. num. 49.*

IV.

Ratificatio non præsumitur. *Mascard. de probat. vol. 3. concl. 1255. num. 1. allegatus à Vult. 2. Consil. Marpurg. 24. n. 22. ideoque probari debet. Ruin. consil. 48. n. 12. vol. 1. Paris. consil. 47. n. 17. vol. 1. Natt. consil. 162. num. 33. vol. 1. & quidem (1.) ratificantem perfectam habuisse negotii scientiam. *Bald. in rubr. C. qui admittit. Alexand. consil. 146. num. 12. vol. 5. Corn. consil. 165. n. 47. Cravett. consil. 197. in fin.* (2.) quod negotium, nomine ratificantis gestum sit, cum ratificari nequeat, quod ratificantis nomine gestum non est. *Bart. in l. qui admittit. Bald. in l. observare. §. posthac. col. 5. vers. decimo tertio ff. de offic. Pro. consil. Dec. in d. l. semper ff. de R. l. n. 11. & consil. 437. n. 2. Vult. lib. 3. Consil. Marpurg. 22. n. 14.* Ratificationem tamen in casibus, ubi præsumptio locum habet, facilius præsumi, quam mandatum, ex *l. si filius 10. C. de petit. hered. probant Socin. consil. 46. col. 2. vers. præterea vol. 3. Dec. consil. 297. num. 2. Socin. junior consil. 48. n. 9. & 10. volum. 2. Cravett. in tractat. antiq. tempor. p. 2. num. 65. Cephal. consil. 240. n. 6. Port. 4. comm. opin. concl. 29. limit. 7. Bertazol. 1. consil. decis. consil. 1. num. 19.* Licet enim mandato ea comparari soleat, interim tamen mandatum præcessisse non præsumitur, *c. cum ad sedem 15. extr. de restit. spoliat.**

V.

Ratificatio nulla cadit in ignorantem, post *Bald. Menoch. recuper. possess. remed. 15. n. 144. & consil. 439. n. 5.* ideoque ad ratificationem requiritur, ut omnia gesta clare lecta & plenè intellecta fuerint. *Oldrad. 5. consil. 329. Bald. 2. consil. 176. Cravett. consil. 197. in fin. Menoch. consil. 1. n. 329. & ratificans plenè instructus esse debet de actibus ratificandis, ut ex Ruin. & Paris. refert. Menoch. consil. 2. n. 295.* siquidem ratificatio circa incognita nihil operatur. *Jafon. 4. consil. 104. sed accuratam certamque scientiam requirit, quod ratificari debet, Menoch. consil. 283. n. 37. atque ideo uti ratificare non dicitur, qui ignoranter aliquid facit, Menoch. consil. 246. n. 40.* ita quoque ratificatio actus non nocet ei, qui rei qualitatem ignorat. *Menoch. consil. 11. n. 329.*

VI.

Ratificare actum is dicitur, qui ex actu isto lucrum habet. *Menoch. consil. 98. num. 42. vol. 1. Vult. 3. Consil. Marp. 22. n. 126.*

VII.

Ratificari non potest sine solennitate id, quod ab initio fieri non potest sine solennitate. *Innocent. in c. cum dilecti de emt. & vendit.*

VIII.

Ratificatio ex actu necessario inferri debet. *Roman. consil. 291. num. 5. Imola consil. 144. Ti-raquell. de utroque retract. §. 36. gloss. 2. num. 51. Vult. 2. Consil. Marpurg. 29. num. 289.* inde etiam contractum inexpugnabilem facere dicitur. *Decius consil. 181. num. 5. Bellon. consil. 18. num. 16. Paris. consil. 33. num. 17. Gylman. 2. 2. vol. 5. num. 41.*

IX.

IX.

Ratificatio ex observatione inducitur. l. Paulus 5. l. bonorum 24. ff. rem nat. haber. Decius in l. semper qui non prohibet. ff. de Regulis juris. & præsumitur subsecuta ob temporis antiquitatem. l. si filius 10. C. de petit. hered. Brun. consil. 34. n. 9. Gozadin. consil. 11. n. 16. Cravett. in tractat. de antiquit. tempor. part. 2. num. 65. Socin. jun. consil. 139. n. 13. in 3. Cephal. consil. 240. n. 7. Ant. Gabr. 2. concl. tit. de procurat. concl. 1. n. 14. Bertazol. 1. consil. decis. 21. n. 12.

X.

Ratificatio in delictis vim habet mandati. l. 1. §. 1. de jectis 12. vers. sed etsi ff. de vi armat. Ang. Arctin. consil. crimin. divers. 74. n. 26. lib. 1. Petr. Plac. in Epitom. delict. lib. 1. c. 18. per tot. Nat. consil. 595. §. fin. q. 87. Menoch. de arbitr. judic. 2. cas. 352. n. 17. Olasch. decis. Pedem. 138. n. 4. & consil. 64. num. 19. Riminald. jun. consil. 310. n. 4. lib. 3. & retrahitur. cap. sicut 33. extr. de simon. e. sicut 96. extr. de homicid. cap. ult. extr. de infam. & languid. quod axioma etiam procedere in universitate, docuit particulariter Farin. in sua prax. crimin. part. 1. tit. de delict. & pæn. quæst. 4. ampliat. 4.

Intellige verum cum Dd. scil. quoad poenam extraordinariam, secus quoad ordinariam, cum absurdum & forsitan iniquum reputaretur, quod qui non deliquit in operando, pari poena cum delinquentem & operante puniendus esset, Salicet. in l. non ideo. ff. de accusat. n. 33. Berous consil. 175. n. 50. Farin. 1. consil. crim. 104. n. 19.

Limita I. procedere quando quis sciverit, delictum jam fuisse commissum, secus si illud ignorans mandaret illud idem delictum fieri, quia tunc non obligatur, nec tanquam mandans, quia jam delictum fuerat commissum, nec tanquam ratificans, quia ignorantia data excluditur ratificatio, Olasch. decis. Pedem. 138. n. 9. Mascard. 2. de probat. concl. 1012. num. 3. Menoch. d. cas. 522. num. 17.

Limita II. quando scil. delictum gestum est nomine ratificantis, aliis secus. Francisc. Marcus decis. 422. n. 25. p. 2. Capr. concl. 80. n. 63.

Limita III. in delictis quæ non possunt per alium patrari, prout est adulterium. Franc. Marc. d. decis. 423. num. 26. Capr. d. concl. n. 65. cum seqq. ubi declarat, nisi adulterium committeretur nomine meo non causa libidinis, sed in vituperium alicujus, quia tunc potest à me ratum haberi.

Limita IV. quando non potest tractari de ratificatione delicti, nisi prius constet illud delictum fuisse commissum. Olasch. consil. 65. n. 14.

XI.

Ratihabitione sequenti confirmatur, quod ab initio non tenuit. cap. 1. extr. de iis, quæ vi. unde & consensu subsequenti ratihabetur, quod antea calore iracundiæ factum fuit, cap. dudum 20. extr. de convers. conjug. ita ratihabitione confirmat religionem. cap. cum virum 12. extr. de regular. sententiam. cap. cum ad sedem 15. extr. de restitu-

tionibus spoliat. cap. à nobis 21. extr. de sentent. excommun. male possessa, cap. ult. 16. quæst. 1. cap. placuit. §. potest etiam. 16. quæst. 3. cap. hæc quippe 3. quæst. 6. matrimonium, cap. insuper 4. extr. qui matrimon. accus. poss. & contractum, accessit 5. extr. de desponsat. impuber. item sententiam. Vantius de Nullitat. Rubr. qualiter sentent. & process. nulli defend. num. 102. seqq. vid. Scaccia de sentent. & re judic. gloss. 7. q. 3. lim. 1. n. 74. seqq. Gail. l. 1. obs. 47. n. 3. seqq. Gabriel. l. 2. tit. de sentent. concl. 2. Nullitates processus. Mynsing. cent. 4. obs. 62. Testamentum. Cephal. consil. 670. n. 21. vid. tamen Tinquell. de nobilit. cap. 28. n. 15. si tamen actus requirat aliquam solennitatem aut formam, ut ratihabitione valida sit, continere debet omnes solennitates in confessione actus necessarias. l. sicut proponis. C. de nupt. Roman. consil. 12. n. ult. vers. ad secundum. Surd. consil. 28. n. 120. Thom. Maul. de contrab. emt. vendit. tit. 3. pag. 28. n. 37.

XII.

Ratihabitione non sufficit ubi tractatus præcedere debet, nisi præmissio tractatu. Innocent. in cap. nos. extr. de his, quæ sunt à Prælat.

XIII.

Ratum haberi non potest per consensum patrum, quod non est, vel non tenet. cap. examinata 7. extr. d. confirmat. inutil.

XIV.

Quoties actus in majori ætate gestus non infert necessariam approbationem gesti in minori ætate, toties non præsumitur ratihabitione. Vel: quoties actus in majori ætate gesti nulla alia conjectura capi potest, quam ratihabitionis ejus, quod in minorennitate gestum est, toties ratihabitione præsumitur. Nam ratihabitione semper debet probari, præsertim hoc casu, ubi agitur de læsione vitandæ & renunciatione beneficii restitutionis in integrum, quæ in dubio non præsumitur. Exemplum est in l. 3. §. 2. ff. de minor.

Limita: ut non præsumatur ratihabitione, si minor hereditatem adierit & in majorennitate debitum exigit, aut si minor ædes emerit & major impensas in eas fecerit. E contra præsumitur ratihabitione, si pro ædibus in minorennitate emtis solvatur in majorennitate pretium, vel si locationis in minori ætate factæ percipiatur pensio.

XV.

RATIHABITIONE retrahitur & mandato comparatur, [cap. quoties 2. extr. de pact. c. cum nos 3. extr. de his, quæ sunt à Prælat. cap. cum 11. extr. de jure patron. c. pen. extr. de sent. excommun. in 6. c. ult. ad SC. Macedon.] cap. fin. de jurejur. lib. 6. cap. ratihabitionem 10. de R. I. eod. lib. Gail. lib. 1. observ. 47. in fine. Rota Genuens. decis. 92. num. 2. Joh. Baptista Costa de retrotract. casu 4. c. 8. & casu 28. cap. 8. num. 2. Cardin. Tusch. lit. R. concl. 21. Alex. Tren-

(R) 4

tacingo.

tacing. var. resolut. lib. 2. tit. de procurat. resol. 9. n. 1. cum seqq. ubi multipliciter intelligit, & limitat, Camill. Borell, in sum. decis. part. 1. tit. 66. num. 239. Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 4. cap. 706. n. 9. & 10. & tom. 5. c. 926. n. 19. [quam regulam & olim obtinuisse, textus est in l. licet 56. de judic. licet inter Sabinianos & Proculianos controversa fuerit. l. 1. §. 14. de vi arm. quam contentionem magnam fuisse, prædicat Cujac. lib. 17. observat. 20. Sensus autem Axiomatis est, per ratihabitationem retro versus rem æstinari, quasi ab initio utiliter res gesta esset, mandatumque intervenisset. Donell. 12. comm. 27.] Quod ampliatur etiam in requirantibus speciale mandatum. l. quod si de speciali. 26. ff. de minor. c. 1. de homicid. in 6. cap. fin. de jurejur. eod. tit. Tiraquell. de retractu lig. §. 1. gloss. 10. n. 61. Surd. consil. 60. num. 14. & decis. 231. num. 11. Cardin. Tusch. d. concl. 21. num. 5. Alex. Trentacinq. d. resolut. 9. num. 2. Stephan. Gratian. d. c. 704. num. 25. [& maleficiis, l. hoc. jure 152. §. 2. de Reg. Jur. d. l. 1. §. 14. ff. de vi arm. & supr. axiom. X. non tamen in odiosis & pœnalibus quoad probationis modum. Peck. de jure sist. c. 10. n. 7. pag. 143.] Et venit intelligendum axioma, quando res est integra, aliàs secus, Trentacinq. d. resolut. 9. num. 7. Card. Tusch. d. lit. R. concl. 21. n. 23. Polyd. Ripa. observat. 124. num. 1. cum seqq. Et in actu valido secus in nullo, quia ratificari non potest, quod nullum est. Ofasch. Ped. decis. 119. num. 26. Surd. decis. 245. num. 5. cum seqq. & consil. 183. num. 34. & 35. Alex. Trentacinq. d. resolut. 9. num. 8. Cardin. Tusch. d. lit. R. concl. 24. Joh. Baptista Costa d. c. 8. casu 4. num. 16. [nec ratihabitatione confirmari. Bald. in l. fin. §. necessitate. col. 4. n. 16. C. de bon. qua lib. Innocent. in cap. prudentiam. num. 4. extr. de offic. deleg. Conf. Argent. i. consil. 51. num. 35.] Limitatur in præjudicium tertii, quia tunc ratihabitio non retrahitur. Bec. consil. 66. num. 25. Ofasch. d. decis. 119. num. 23. Surd. decis. 245. num. 8. Joh. Bapt. Costa d. c. 8. n. 14. Steph. Grat. d. tom. 5. c. 957. n. 18. [Sicuti nec serotina quicquam operatur ad præjudicium ejus, cui medio tempore jus fuit quæsitum, Afflict. decis. 335. num. 13. Natt. consil. 252. n. 9. consil. 26. n. 4. Dec. consil. 460. Faber in suo breviario ad l. si familiam. Cod. ad SCrum Maced. Socin. consil. 126. num. 1. lib. 4. Gabriel. Engabin. consil. 186. num. 30. & seq. Jacob. de S. Georg. ad l. 1. C. qui admitti ad bonor. poss. num. 13. quia ratificatio facta re non integra retro non trahitur.

Alex. consil. 110. vol. 3. & perinde est, ac si facta non esset. Hier. Giach. de syndicat. consil. 1. num. 58. & per consequens nec trahetur retro, ubi jus quæsitum auferatur alii, contra quem ratificatur, Rolandus à Valle consil. 78. n. 24. & 25. lib. 3. Jacobus de S. Georg. in l. si tutor tui 4. limit. 3. C. ex quib. caus. restit. in int. necess. quin imò nec ea retrahitur, quando medium obviat conjunctioni extremorum. Vasqu. 2. contr. 40. num. 16. v. gr. Si civitas pro se & complicibus suis pacem fecisset, & antequam complices eam haberent ratam, fuisset aliquis offensus, ac postmodum subsecuta demum ratihabitio per omnes complices, sane civitas hic non posset agere de fide rupta contra offendentem, quasi facta fuerit offensio post pacem factam subsecuta ratihabitione, quia medius actus obviavit unioni extremorum. Bald. in l. si uxor. §. si quis uxorem. ff. de adulter. parum etiam ratihabitio in iis quid efficiet & operabitur, quando jussus & consensus necessario requiritur Bald. in l. uxorem ante. §. 3. C. de conditionib. infert. saloni in l. licet. col. 3. in fin. num. 10. vers. quinto limita. C. de procurat. per text. in l. quid ergo 13. in princ. ff. de infam. l. obligari 9. §. fin. de autor. tutor Consil. Argent. i. consil. 51. num. 34. Unde ubi mandatum certum est, ratihabitio nunquam est necessaria, l. unic. C. de satisdat. Wesemb. in paratit. de procuratorib. n. 6. & toties officium iis in actibus perdit, quoties ipsa lex pro forma mandatum & jussum requirit, utpote à cuius expressa forma recedi non potest. Arum. Exercit. Justin. 2. tbes. 10.

Declarari itaque poterit regula I. quod dicatur eam æquiparari tantum mandato, non verò propriè esse mandatum. Petr. Peck. de jur. sistend. cap. 10. num. 6. Cum enim JCI & Canonistæ utantur voce æquiparari, eo ipso tacite innuunt, hæc esse similia quidem, non autem eadem, sed in multis differre, dum nimirum (1.) mandatum præcedere, ratihabitio verò sequi compertum sit. (2.) mandatum in alienis esse queat, quod tamen de ratihabitione exprimi non potest. c. ratum extr. de R. I. Peck. d. loc.

Declaratur II. quod procedit hæc æquiparatio quoad effectum obligandi, sed non quoad effectum actionis producendæ, sive non quoad genus actionis,

nis, ut protinus hinc actio mandati nasci oporteat. Gloss. & Dd. in l. 9. C. de negot. gest. Bachov. in Comment. ff. de negot. gest. cap. 2. n. 2. pag. 880. Quod si enim negotium gestum sit, absente Domino nulloque prius intercedente mandato, non mandati, sed negotiorum gestorum actionem nasci, statuit Peck. d. cap. 10.

III. Ut rati habitio plenius mandato comparetur, requiritur etiam hoc, ut negotium revera fuerit ejus, qui ratum habuit, Bach. d. l.

IV. Antonius Faber in rationalibus ad l. Pomponius 9. de negot. gest. hanc æquiparationem hæcenus tantum admittit, ut qui ratum habuit, improbare gestum amplius non magis possit, quam si mandasset: non autem ut inde statim mandata sit obligatio & actio, quia ad hoc verum, non fictum mandatum requiratur, sed potius actio negotiorum gestorum hic locum inveniat, vide hac de re C. J. A. de negot. gest. thes. 36. Cujacius ad rubr. de collat. pag. 693. ubi respondet, quod licet olim non confiterit inter Sabinianos & Proculianos, an semper rati habitio retrahatur, d. l. 1. §. sed etsi quid 14. ff. de vi armat. Justinianum tamen sublati Jctorum controversiis generaliter definitivisse, ut deinceps omnis confirmatio & omnis rati habitio retrahatur in l. donationes 25. C. de donat. int. vir. & uxor. Unde licet rati habitio producat actionem negotiorum gestorum, l. 6. §. item 9. & §. seq. de negot. gest. l. ei, qui servum 7. C. quod cum eo. l. 60. ff. de Reg. Jur. tamen responderi poterit cum Baldo ad dict. l. 9. C. de negot. gest. multum interesse, an voluntas Domini sit causa gestionis, quo casu nascetur mandati actio, an verò gestio sit causa voluntatis, quo respectu oriri actionem negotiorum gestorum, cum eo probat Bachov. d. loc. vid. Coll. Jurid. Argent. de negot. gest. thes. 46. num. 6. vel distingve plenius cum Pacio 2. evartio 53. quod intersit, an gestum sit meum, aut non meum negotium: vel gestum sit meo nomine, vel alieno nomine. Cum meum negotium meo nomine gestum est, rati habitio, quæ vim mandati obtinet, mandati actionem pariet, dict. l. semper qui non prohibet. Sed cum meum negotium non meo nomine gestum est, omnino mihi & contra me negotiorum gestorum actio dabitur. l. 5. §. 1. ff. de negot. gest. Cum autem alienum negotium meo nomine gestum est, rati habitio mea facit,

ut detur mihi actio negotiorum gestorum contra eum, qui gessit, & gestori contra me, l. 6. §. item quaritur 9. ff. eod. dummodo ex ea gestione aliquid ad me perveniat, alioqui frustra ratum habere, d. l. 6. §. quid ergo 11. Denique cum non meum negotium gestum est non meo nomine, actio negotiorum gestorum neque mihi, neque contra me dabitur, quia nihil operatur, dict. l. 6. §. si ego 6. ff. dicto titulo.]

XVI.

RATUM quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum, l. si servus 13. ff. de precar. cap. cum quis 23. de sentent. excom. lib. 6. c. ratum 9. de Reg. Jur. eod. lib. Decianus consil. 36. n. 22. resol. 1. & consil. 63. n. 16. vol. 2. & consil. 88. n. 20. vol. 3. Menoch. consil. 12. n. 22. Surd. consil. 9. n. 52. Borell. consil. 64. n. 13. Card. Tusch. lit. R. concl. 10. Alex. Trentacinq. d. resol. 9. n. 10. Giurba in consuet. Messan. cap. 9. gloss. 5. n. 44. Limita in præjudicium ratum habentis, l. si fundus 16. §. 1. de pignorit. l. mater 3. C. de rei vendic. Tiraquell. de retractu lig. §. 1. gloss. 9. n. 255. Cavalc. decis. 19. num. 4. p. 4. Olasch. decis. 138. n. 18. Cardin. Tusch. d. concl. 10. n. 10. Giurba d. p. 1. cap. 9. gloss. 5. n. 44. Surd. consil. 83. n. 14. [Unde ratificatio in præjudicium ratificantis valet etiam ejus, quod suo nomine gestum non est, d. l. si fundus 16. §. 1. ff. de pignor. Decius in l. semper 12. & ibi n. 22. ff. de Reg. Jur. Grammat. decis. 103. num. 12. vers. sed quoad præjudicium. Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. n. 248.]

Quod tamen verum intellige in civilibus & contractibus, secus in criminalibus & delictis, Bart. in l. 1. §. de jecisse. vers. sed quid si alius. n. 1. ff. de vi armat. Cyn. in l. non ideo. n. 4. Cod. de accusat. Francisc. Marc. decis. 423. n. 25. p. 1. Farinac. 1. consil. crimin. 10. n. 18.

CAP. VII.
Ratio.

Axioma I.

Ratio unica ex aliqua re collecta habetur pro expressa, argument. l. 1. ff. de liber. & posthum. Ripa in l. si constante. num. 45. ff. solut. matrim. Decius consil. 372. num. 5. Ruin. consil. 33. num. 3. lib. 1. Gozad. in consil. 44. n. 17. consil. 147. n. 21. lib. 2. Decius consil. 333. num. 5. Curtius junior. consil. 107. num. 6. Unde & Socinus ait, quod quando unica ratio sit in statuto, illa, etiamsi non exprimatur, habeatur pro expressa, in consil. 1. num. 1. vol. 1. Adde & Laurent. Tennen. de Causel.

Cautel. cautel. 60. n. 60. Paris. conf. 83. n. 3. lib. 3. Bertrand. conf. 300. n. 3. lib. 1. Eman. Svarez. in Thesaur. recept. sentent. lit. R. n. 6.

II.

Ratio naturalis in statutorum interpretatione dicitur esse potentissima, Bald. in *cap. 1. col. 14. verb. aliquid de pac. Constantie. Jas. in l. si is qui. ff. pro emptor. n. 162. col. 69. ff. de usucap. Ratio enim naturalis idem est, quod iustitia prævalens rationibus conjecturalibus. Angel. consil. 345. col. 2. vers. ego in hac. Consil. Argent. 1. consil. 73. n. 171. cum quicquid ea præcipit, semper firmum ac immutabile permaneat, nec mutari legibus civilibus queat, *S. sed naturalia. Instit. de jur. nat. gent. & civil. l. 8. ff. de Reg. Jur. Boc. de investit. feud. cap. 4. num. 36. Hering. de fidejuss. cap. 7. n. 523. Honded. consil. 34. n. 21. vol. 1. quia ratio naturalis homini inest tanquam propria actio & perfectio, prout post Bald. refert Raudens. in indice lib. de Analog. verb. intellectus infirmitas, eaque vel sola in causis definiendis sufficit, Natta consil. 532. n. 33. Zasius consil. 4. n. 34. & 84. lib. 1. unde & ea Regina Juris vocata, Zasius in l. 84. n. 11. ff. de V. O. Coler. de process. executiv. p. 1. cap. 9. tit. de pact. openur. n. 31. Cravett. consil. 31. num. 5. vol. 1.**

III.

Ratio eadem esse dicitur omnium particularium sub genere comprehensorum, Baldus in *l. Jurisgentium. n. 6. ff. de pact. & consil. 181. lib. 1. siquidem genus & species æquiparantur, cap. de liberatione. ubi gloss. S. prohibemus vers. specie. ibidemq. Gemin. de offic. legat. in 6. & genus æqualiter inest comprehensive omnibus suis speciebus, sicut & species generi comprehensive insunt, l. inter agnatos 5. ff. unde legit. l. fin. Cod. de rebus Ecclesiast. non alienand.*

IV.

Ratio juris autoritati prævalet, secundum Senecam relatum à Fulgoscio in *l. pen. de condit. in deb. Cravett. de antiq. temp. p. 3. n. 7. Tanta enim vis rationis est, ut perinde animum iudicis movere debeat, ac si per legem scriptam hoc esset. deductum, Andr. de ller. in proam. feud. allegatus à Pantichman. 2. quest. 106. num. 41. autoritatibus aurem Dd. eatenus creditur, quatenus allegant, legeque vel ratione probant, non verò quatenus nihil allegant, *cap. qualiter 24. de accusat. Everhardus in loc. legal. in pralud. circa finem, vel evidenti jure rationeque refutantur, Panormitan. post gloss. in cap. scientes 3. de censib. per cap. ego. cap. ut veterum. cap. quis nesciat. cap. noli. cap. penult. distinct. 9. cum hujusmodi eadem facilitate negentur & rejiciantur, quæ asseverantur, Wesembec. consil. 2. num. 5. nec considerandum quis dicat, sed quid dicat, cap. secundum 7. distinct. 19. Gloss. in cap. ego. vers. quantalibet. dist. 9. cap. intelligentia. de V. S. & veritas à quocunque prolata semper præferenda, ut ibidem gloss. per cap. quaritur. 2. quest. 7. cap. ubique dist. 9. l. Labeo. 7. de supell. legat. & non personæ honorabiliori, sed eis magis credendum, qui rei aptiora dicunt, l. 3. de testib.**

cum sanctitas vel autoritas non profit, ut citius credatur, *cap. si quis. dist. 50. cap. teneamus 1. quest. 1.*

V.

Rationibus pluribus quotiescunque aliquid introductum est, cessante una vel altera, non tamen mox cessat dispositio, sed ea nihilominus subsistit, *S. affinitas 6. Instit. de nupt. l. si non Lex Aelia 83. ibiq. Bald. & Joh. Imol. de hered. instit. l. liberorum 11. S. notatur 4. de his, qui not. infam. l. si quis ad exhibendum 18. de Except. rei judic. Bart. Alex. in l. 1. solut. matr. Corn. consil. 122. vol. 2. Laur. Sylva consil. 25. n. 29. vol. 1. Joh. Mar. & Jac. Riminald. conf. 580. n. 13. & latissime Tiraquell. in tract. cessante causa. limit. 22. Hyppolit. Riminald. consil. 259. n. 27. vol. 3. Pantichm. p. 2. q. 8. n. 28. Hartm. Pistor. 1. q. 15. n. 13. modò non sint æquæ finales, sed una altera potior; tunc enim cessante causa finali, cessat etiam dispositio. Abbas in *cap. quoniam. S. porro. & in S. fin autem. ut lit. non contest. & in cap. cessante, de appellat. Ripa in l. si ventre. S. in bonis mensularii. num. 74. de privileg. credit. Hartm. Piff. d. q. 15. num. 82. ubi ergo firmiores adsunt rationes, multò melius consulit causæ, qui inferiores prætermittit, ne etiam benè firmas reddat suspectas, Rittershus. lib. 1. part. feud. cap. 17. q. 14. cum plerumque in tali rationum conflictu ratio rationem elidat, ut in specie l. pactum 15. Cod. de pact. notat. Cujac. in recime. ibid. pag. 94.**

VI.

Omnis ratio generalis est, veluti regula quædam, Cujac. in *Papin. lib. 27. q. ad l. 7. de usur. interdum etiam indefinita, l. 5. S. 5. ibi. quia penalis de his, qui effud. vel dejecer.*

VII.

Ratio generalis totam dispositionem reddit. generalem, *l. regula 9. S. cum quis 6. ubi Bart. de jur. & fact. ignor. l. pater filium 38. S. fundum 3. de legat. 3. facit enim generalis ratio, ut dictum seu dispositio extendatur ad casum, ad quem alias non adaptarentur verba etiam in stricta materia, Glossa & Dd. in Clem. 1. de Elect. ubi etiam Johannes ab Imola, Corn. consil. 273. Dubia satis. num. 2. vol. 4. Siquidem pro diverso respectu ampliat & restringit dictum, l. si is, qui 27. ff. de acquir. possess. Riminaldus senior consil. 183. num. 3. & consil. 657. num. 9. quin imò præfertur, neque per illud restringitur, l. à Titio 108. de V. O. l. illud 32. ad L. Aquil. l. cum pater 77. S. dulcissimis 20. de legat. 2. l. fin. ff. de hered. instit. l. regula 9. S. pen. ubi Bart. de juris & facti ignor. Paris. conf. 32. Ad resolutionem. num. 23. vol. 2. Cephal. consil. 406. & consil. 490. num. 17. & consil. 477. n. 6. & si ratio sit bona & concludens, à dicto differre debet, Glossa in l. fin. de offic. procurat. Casar. l. 2. S. mutu. ff. si certum pet. Paris. consil. 70. Testantur multa. n. 27. vol. 3. idque potissimum cum ratio in lege sit expressa; tunc enim non extensio, sed potius comprehensio dicitur, ita ut comprehendantur omnes*

omnes casus, in quibus ratio locum habere potest, Bald. Jason. in *Aubent. quas rationes. C. de SS. Eccl. Hyppol. Riminald. consil. 4. n. 7. Sylvan. consil. 11. num. 68.* & comprehendit omnes casus, etiam si juris correctio inde sequatur. *Parif. consil. 69. n. 16. vol. 4. Corn. consil. 78. vol. 10. n. 5.* licet etiam major sit ratio in uno, quam in alio. *Crot. consil. 84. n. 7.*

Limita: nisi quando absurdum exinde resultaret, tunc enim ratio generalis ad dictum restringitur, *l. ut gradatim 11. de muner. & honor.* cum non continere debeat majora expressis. *Felin. in cap. sedes. de rescript. Mar. Socin. consil. 39. Licet in presenti. n. 24. vol. 4.* ubi loquitur in prohibitione alienationis, ut non extendatur extra personam, cui prohibitio fuit adjecta. Adde & *S. 1. Instit. quib. alien. non licet*, ubi assignatur ratio, quare fundus dotalis alienari non possit, nimirum fragilitas sexus, quam tamen tantum in fundo dotali locum habere, & non in aliis rebus mulierum, quamvis ratio generalis sit, ait *Pantschm. 2. q. 2. n. 47.* cum absurdum videbatur, ut in omnibus rebus ratione imbecillitatis alienatio inhiberi atque alia jura corrigi deberent. *Johann. Hannibal. in repet. rubr. sol. matr. num. 162.*

III.

Rationem nullam reddere, vel non bonam & insufficientem, sunt paria. *S. & licet. ibi: aut etiam causam testimonii forte faciunt manifestam. Aubent. de testib. l. sola testatione 4. Cod. de testib. Farinac. q. 70. num. 10. & 144.* ubi ait, non esse bonam rationem, quæ cum dicto eadem, aut principium peti. Recte hinc *Aristophanem* illud usurpes: *Ἐπιφύλλιδες τὰντ' ἐστὶ καὶ σωφύλλιστα.* *Fr. Spanheim, 2. dub. Evang. 1. S. 36. pag. 48.*

IX.

Rationes juris generalis sæpe uni tantum vel alteri subjecto conveniunt, *l. ult. C. de reb. cred. l. unic. C. de probib. sequestr. pecun.* Eodem tendit, quod *Cujac.* scribit *in rect. ad tit. Cod. de quest. pag. 1503.* dum inquit: Rationes Juris non sunt omnes admodum necessariae, sed pleraque sunt colorata & parum probabiles, exempla sunt in *l. 1. §. 1. de serv. corrupt.* adde similem locum *Cujacii 17. observ. 15.* apud *Gothofredum ad l. 21. C. de furt. lit. e.* sunt enim rationes aliquando tales, ut instar Lunæ quidem videantur splendescere, non tamen calcificent, ut pbat *Zaf. loquitur Cothm. in consil. 1.* quapropter non immerito *Bachov. in comment. Instit. ad S. ult. qui ex quibus caus.* pag. 64. n. 2. in hæc verba prorupit, cum inquit: Ego ingenuè putò agendum & liberè philosophandum, atque fatendum, ut sæpe alibi, dum colorem dare nititur suis constitutionibus, ita his quoque parum bonæ ratione usum esse *Tribonianum.* Adde omnino *Cujacium 12. observ. 38.* ubi ait, sæpe Juris ipsis non constare de ratione juris.

X.

Nihil vetat ejusdem juris plures esse rationes, ubi tamen pro remotiore proxima venerit, Cu-

jacius *lib. 1. defin. Papin. ad l. præfectus 63. de ritu nuptiar.*

XI.

Ratio commendat legem, *cap. consuetudo 5. distinct. 1.* ac præfertur exemplis, maxime si sana sit, *cap. ult. distinct. 9.* siquidem ratione quod constat, lex est, dummodo religioni conveniat, disciplinæ congruat, salutis proficiat, *l. consuetudo 5. distinct. 1.* Quicquid enim ratione caret, extirpandum esse, textus est in *cap. Chorepiscopi 5. S. nam non amplius. distinct. 68.* Consuetudo igitur, an ratione aut scriptura consistat, nihil differt, *cap. consuetudo 5. dist. 1.* cum rationem & legem vincere consuetudo & usus longævus non possit, *cap. consuetudinis 4. distinct. 11.* sed potius veritas & ratio consuetudinem excludere valeant, *cap. veritate 4. cap. contempta 6. & seq. distinct. 8.* ita ratio corrigit, quod furore promulgatum est, *cap. cum apud 11. q. 3.* ita ratione non furore ferenda est sententia, *cap. illa 11. q. 3.* ita ratione & lege pravus usus superatur. *c. 1. distinct. 11. & si qua sunt alia.*

XII.

RATIO est anima Legis, *l. cum oratio 7. ff. de bonis damnat. l. scire 17. ff. de Legib. Alex. consil. 32. Clarissimè. n. 5. vers. quarto. & consil. 129. Super primo. num. 5. vers. præsuppono. lib. 7. Cardin. Tusch. præfatic. concl. tom. 6. lit. R. conclus. 31. num. 15. in med. Barthol. Berett. ad extravag. Ambrosio. de rebus Eccles. non alienand. in init. num. 41. Francisc. Leo in thesaur. fori Eccles. p. 2. cap. 9. num. 136. Camill. Gallin. de verb. sign. lib. 5. cap. 11. num. 2. Johan. Mar. Novar. quest. forens. lib. 1. quest. 144. n. 120. Wefemb. in parat. de Legib. n. 5. ubi plures text. alleg.* Ideoque ea non mintis, imò potius attenditur, quam verba, quæ corporis instar sunt, *l. emptor. 65. S. fin. de R. V. Hartm. Pistor. 2. q. 39. num. 40.* Et sic ampliat legis dispositionem tanquam illius anima, *Surd. de alim. tit. 1. q. 44. n. 15.* [Sicut ergo in lege ratio est anima, spiritus, mens & medulla, imò ipsa Lex & illius sententia, *d. l. 7. de bon. damn. Tiracuell. in tr. cessante causa p. 1. n. 138. Roland. à Valle consil. 14. n. 24. vol. 3. Schrader. de feud. p. 9. c. 2. n. 9.* adeò ut ratio, veritas & DEUS æquiparentur. *cap. qui contempta 6. c. frustra. 7. dist. 8. Everh. in top. loc. à rat. leg. n. 2.* eaque sit, quæ rei & testimonio essentiam tribuit. *Dd. in l. sola. C. de testib.* ita etiam statuta & jura municipalia à ratione vitam accipere dicuntur, sicut corpus per animam. *Roland. consil. 62. n. 24. vol. 3.* nec secundum corticem verborum, sed secundum rationem accipienda erunt. *Wef. 2. consil. 53. n. 41. Rauchbar. 1. q. jur. civil. & Saxon. 32. num. 5.*

XIII.

XIII.

RATIO ubi est eadem, ibi debet esse eadem juris dispositio, l. illud 32. ff. ad Leg. Aquil. l. si postulaverit. 27. §. 2. ff. ad Leg. Jul. de adult. l. quodam 9. §. nummularios 2. de edendo l. nauta 5. §. fin. ff. naut. caup. l. à Titio 64. ff. de furtis. l. illud 19. C. de SS. Ecclef. §. si igitur. Instit. quod cum eo. Glossa verb. Italia. in cap. 1. de tempor. ordin. lib. 6. Abbas in cap. nihil. num. 5. de elect. Decius consil. 15. num. 2. & consil. 301. num. 6. & 8. Calderin. consil. 147. in princ. aliàs consil. unic. ut lite pend. & consil. 337. vers. sed posito, aliàs consil. 8. de testam. Baldus consil. 324. Omissis, in fin. lib. 5. Alex. consil. 75. Videretur. n. 3. & 4. lib. 5. & consil. 36. Viso themat. n. 11. in fin. cum seq. lib. 6. Treutler. 1. consil. 6. num. 16. & seq. Carpz. in crimin. p. 1. q. 23. Ubi quòd sicut genus continet omnem speciem, ita generalis ratio continet omnem casum, Cravett. consil. 183. num. 3. Fulgos. consil. 15. n. 2. & consil. 77. n. 2. & 3. ubi quòd ubicunque ratio habet locum, debet habere locum Lex. Thomas de Thomasset. in florib. Legum, reg. 299. Portol. in tract. de consortib. & fideicommiss. legalib. cap. 5. num. 14. Menoch. consil. 324. n. 10. & consil. 335. n. 32. & 33. & consil. 33. num. 10. & consil. 343. num. 12. & consil. 232. num. 43. Surdus consil. 301. num. 19. & decis. 52. n. 10. Ulgolin. de offic. & potest. Episcopi, cap. 13. §. 27. num. 1. vers. quid igitur. & cap. 49. §. 4. num. 2. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. R. conclus. 31. per tot. Alexand. Trentacinq. variar. resolut. lib. 1. tit. de statut. resolut. 1. sub num. 2. vers. primo. Farinac. fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 51. cum seqq. Cæf. Argel. de contrad. legit. quest. 10. num. 115. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 3. resolut. 39. num. 1. Perez. de Lara de Capellan. lib. 1. cap. 5. num. 24. Rebel. de oblig. justit. p. 1. lib. 1. quest. 6. sect. 4. num. 20. Narbona de appellat. à Vicario ad Episcopum. part. 2. n. 6. Octav. Glorit. respons. 5. n. 85. Robles de represent. lib. 2. cap. 24. n. 55. & cap. 18. num. 2. & cap. 23. num. 13. Modern. de supplic. ad Sanctiss. part. 2. cap. 10. n. 22. [adde Klock. ubi regulam ampliari nititur in tract. de contribut. cap. 13. sect. 2. n. 64. & seqq. Unde ubi eadem est ratio, licet non in omnibus æquiparari reperiatur, ut pulchrè scripsit Aretinus in l. ex facto 43. per ill. text. num. 5. not. 5. ff. de vulg. substit. Si tamen una eademque ratio existat in utroque contractu, idem judicandum erit. Alex. consil. 117. num. 11. lib. 4. Fulgos. consil. 249. Socin. consil. 162. Zoanet. libr. rer. quotid. cap. 59. num. 7. quia

identitas rationis causatur legis identitatem. Valasc. de Jure Emphyteut. quest. 29. num. 23. & casus sub ratione comprehensus in lege ipsa comprehensus intelligitur. Rosenthal. de feud. cap. 12. concl. 19. num. 19. & ubi in diversis factis non potest ratio diversitatis reddi, idem iustitui debet. l. 32. ff. ad Legem Aquil. & juxta Baldum, quæ non differunt ratione, non differunt juris dispositione. Unde malè inferitur, ista facta sunt diversa. Ergo de ipsis à diversis disponi debet. Tamen si enim facta sint diversa, si tamen eandem habeant rationem, idem jus in utrisque servabitur. Quando ergò asseritur; Ex separatis non fieri bonam illationem, limitari debet hoc, ita ut procedat, si etiam sint separata in ratione, & medio concludendi: aliàs ex separatis in facto rectè inferitur, si & rationis paritas id svadeat, Mynsinger. ad §. final. Institut. qui & ex quibus caus. reprehensus à Bachovio, quod & Imperator malè argumentatus fuerit, quia (inquit) si hæc argumentatio valet, Minor eo firmiori est judicio, ut causas aliorum agere possit. Ergò etiam suos servos manumittere. Porro etiam licebit inferre: Ergò etiam alienare absque curatore poterit. Responderi enim potest, in his non esse diversam rationem manumittere inter vivos, ipsi causa à consilio probata est concessum: Ergò facile extensio fieri potest ab alia lege, ut & in ultima voluntate quoque manumittere possit, quia Legis concessione in una specie jam facta, facilius est extensio ad aliam speciem, ubi major favor militat. Debet enim in testamentis liber esse stylus & voluntas. Et quod veteribus iudicii defectus ob stare videbatur, restringitur ad tempus 18. annorum, quod cum post illud tempus satis perfectum sit causis agendis, sufficere etiam videtur in libertatibus à lege jam in una specie concessis, si questio conferatur.

Poterit etiam hæc regula cum Cujacio in tr. 8. ad African. in l. 34. ff. mandat. declarari hoc modo, ut procedat, ubi nimirum revera eadem est ratio: non ubi ficta, l. pen. ff. de reb. cred. ita verbi causa non eodem colore, quo defendimus, creditam pecuniam fieri, si tibi debitorem meum jussero dare pecuniam: non inquam eodem colore atque figmento defendimus esse creditam, si te debitorem meum jussero, aut si consen-

sero, ut pecuniam mihi ex mandati causa debitam crediti nomine retineam, vel si mavis, potest declarari regula cum Locamero *disp. de iurisdic. qua mand. pers. quest. 1.* ubi distinguit inter rationem juris constituti, hoc est, de ea ratione, quæ in iure constituto jam ita comprehensa est, ut ea ipsa per se jus, seu regula & particula juris constituti sit, & ex se ipsa decisionem certam producat, & de hac veram esse ait hanc regulam *l. 32. ad L. A. quil.* ubi eadem est ratio, ibi & idem jus, & viceversa, ubi ratio juris deficit, ibi & ipsum jus deficit. *arg. l. quod dictum 32. ff. de pactis.* Et attendendum, quod in priori dicto innuatur ratio universalis, in posteriori, singularis, perinde ac si dictum esset; ad quoscunque terminos accommodari potest subjectum regulæ universalis, ad eosdem etiam accommodari debet regulæ illius prædicatum: & in quibuscunque terminis non reperiuntur requisita subjectæ regulæ juris exclusivæ & taxativæ conceptæ, ad eos nec prædicatum illius regulæ applicari poterit. Et inter rationem juris constituendi, h. e. quæ legislatorem in genere quidem movit, ut ejusmodi jus aliquod constitueret, modum verò certum, ad quem usque id ipsum extenderet aut refringeret, non præscripsit, sed ei liberum reliquit: ita tenendum, quod postquam jus aliquod certo modo jam constitutum est, jam non amplius ad rationem legis, quæ per se vel latius extendi, vel arctius restringi pateretur, sed ad illam constitutionem sit respiciendum: ne aliàs ex rationis vel extensione vel restrictione jus aliquod asseratur vel negetur, quod tamen asseri aut negari legislator noluit, cujus rei exempla sumi possunt ex §. *si quis s. pr. ff. de collat.* Sic è contra, ubi est diversa ratio, dispositio quoque diversa esse debet, *l. si ita 8. ff. de manumiss. testam. l. servus 34. de statuliber. Dec. cons. 394. numer. 3. Surd. cons. 67. num. 19.* quia diversitas rationis diversitatem quoque juris inducit, *l. inter stipulantem 87. §. sacram 8. ff. verb. signif. l. fin. ff. de ritu nupt.*

Limita I. in poenalibus, & correctoriis, in quibus lex loquens in uno casu, non extenditur ad similem, etiam si subsit eadem ratio, facit *l. 3. ibi: qui pari proprio de L. Pompej. de parricid. Calderin. cons. 147. aliàs cons. unic. ut lite pendente. vers. per predicta. Portol. in tract. de consortib. & fideicom. cap. 6. num. 15. Card. Tusch. d. lit. R. concl. 31. n. 43.* [tenim in poenalibus videtur inesse, in quibus eadem ratio re-

peritur, Bald. in *l. data. col. 6. C. qui accusar. poss. l. bis solis 7. ibi satis tacito cautum putamus. C. de revoc. donat. gloss. in cap. 1. verb. talia de tempor. ordinand. in 6. Jason. in l. à Titio. col. fin. ff. de V. O. cum alijs per Tiraquel. in l. si unquam. verb. libertatis. numer. 45. ad fin. C. de revoc. donat. non extensio, sed proprius intellectus legis dicitur. l. nominis & rei. 16. §. verbum. 1. ff. de V. S. Bald. in l. quod vero contra. col. 1. ff. de LL. Valasc. de jur. emphyt. 9. 29. num. 23. Alii sic efferunt: A paritate rationis non fieri extensionem in correctoriis. N. Boërius *decis. 228. n. 11. p. 453.**

Limita II. in singularibus & exorbitantibus, itemque in iis, quæ contra communem juris recepta sunt regulam. *l. quod verò 14. ff. de LL. l. quod contra 141. de R. l. Hunn. 3. d. 6. q. 38. ita Carpz. 3. constit. 28. defn. 7. numer. 5.* Sola enim ratio jus non facit in exorbitantibus à Jure communi, nec jura specialia absque legis auctoritate ad casus similes extendere licet, *arg. l. sancimus 27. C. de testam. ita ratio privilegii l. 5. qui pot. in pign. quæ subjicitur in l. 6. eod. tit.* non potest applicari cæteris hypothecis privilegialiter Nov. 91. c. 3. Pac. in *analys. C. de privileg. dot. n. 9. vers. 2.*

XIV.

RATIO ubi est eadem, dicitur adesse eadem lex non extensive, sed comprehensive. *l. bis solis 7. vers. satis etiam cautè putamus. C. de revocand. donat. d. l. il. lud 19. C. de SS. Eccl. l. item veniunt 26. §. ait Senatus 6. ff. de petit. hered. Tiraquel. in l. si unquam. verb. libertatis. num. 45. & 46. Rebuff. ad l. in lege censoria 203. vers. itemque de servis. vers. colligitur. ff. de verbor. signif. pag. mibi 647. Surd. *decis. 276. num. 8. Gutier. pract. lib. 3. q. 17. num. 34. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. Proem. num. 105. Giurba ad consuet. Messan. c. 6. gloss. 1. num. 13. & c. 9. gloss. 8. numer. 3. Steph. Grat. *discept. forens. tom. 5. cap. 918. num. 66.***

XV.

RATIO potius, quàm verba, est spectanda, *l. scire 13. §. aliud. 2. ff. de excusat. tutor. Tiraquel. in d. l. si unquam. verb. libertatis. n. 47. Menoch. *consil. 998. n. 13. Fusar. de substit. quest. 480. n. 40.* Et quod mens & ratio statuentium præponderet verbis. Marian. Socin. *consil. 35. Circa predictam. col. 2. vers. & quamvis. lib. 1. quem refert Card. Tusch. d. lit. R. conclus. 31. num. 16. Moderni. d. part. 2. c. 10. n. 24. & quod in statutis ratio scripta magis attendatur quàm verba, tradunt Paris. *cons. 12. num. 52. lib.***

(S)

2. &

2. & conf. 83. n. 13. & 14. lib. 3. Bald. conf. 44. Si tenemus, in fin. lib. 4. Alexand. conf. 54. num. 9. & seq. lib. 4.

XVI.

RATIO attenditur magis quam dictum, l. cum pater 77. §. dulcissimis 20. ff. de legat. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verb. ratio 2. quia dictum per rationem ampliatur & limitatur, l. unum ex familia 67. §. fin. ff. de legat. 2. l. si is qui animo 27. ff. de acquir. possess. Jaf. in l. id quod. num. 7. ff. de legat. 1. Surd. conf. 67. num. 20. cum seq. Rot. decis. 10. num. 2. apud Farin. p. recent. Octav. Glorit. resp. 2. num. 35. & resp. 5. num. 58. & resp. 10. num. 57. [Ratio enim non minus verbis legis dominatur, atque anima corpori. l. scire leges. 17. ff. de LL. l. pen. ibi: quamente diceretur. Ad exhibend. late Kremberg. de sumtrib. studior. quest. 1. pag. 29.]

XVII.

RATIONE legis cessante, cessat quoque ejus dispositio. Vide sup. lit. L. c. Lex.

XVIII.

RATIO naturalis cuncta rectè disponit. Bald. conf. 38. D. Thomas, in fine. lib. 2. subdit, quod vix aliquid reperitur contra naturalem rationem, quod non remordeat conscientiam; & dicitur polus omnis virtutis, quia omnia nobis insinuat, ex quo est muta ratio, quæ loquitur in corde, idem Bald. conf. 343. Examinanda sunt, in pr. lib. 1. refert Cardin. Tusch. d. tom. 6. lit. R. conclus. 33. [Ideoque deficiente lege, rationem naturalem allegare licet, c. frustra 7. dist. 8. l. 2. §. item Varus ibi: hoc equitas suggerat, etiamsi jure deficiamus. l. scire 13. §. aliud 2. §. consequens 4. vers. sufficit. de excusat. tut. & rationabile dictum ita movere debet Judicem, sicut lex Andr. de Ifern. in proem. feud. n. 47. ac miseria est intellectus, nolle statuere ex evidenti ratione, nisi quod ante per Dd. consultum vel statutum sit. Castrenf. in l. Clodius. in fin. de accur. hered.]

XIX.

RATIONES duæ vincunt unam, cap. causam quæ 14. de re judic. auth. cessante. C. de legit. hered. §. si vero. Instit. de adoptionib. Bald. conf. 188. In substitutione. in princ. lib. 1. ubi limitat, quando ad necessitatem actus unica ratio requiritur, quia tantum operatur illa ratio requisita de se, quantum mille aliæ rationes. Similiter etiam non procedit Axioma, quando unica ratio est potentior quam duæ, vel plures, quia attenditur unica. Federic. de Senis consil. 274. vers. sed posset aliquis.

refert Card. Tusch. d. tom. 6. lit. R. conclus. 34.

XX.

RATIO non potest reddi omnium, quæ à Majoribus constituta sunt, l. non omnium 20. & l. seq. ff. de legib. Anguian. de legib. lib. 1. contror. 4. n. 2. & 3. Joan. Anton. Mangil. de imputat. quest. 69. num. 45. Steph. Grat. discept. forens. tom. 5. c. 10. num. 15.

XXI.

RATIONEM quærere ubi habemus sensus, est infirmitas intellectus. Bald. conf. 360. Quia questio. num. 3. lib. 3. [Hering. de fidejussor. cap. 7. num. 53. Honned. conf. 34. num. 21. & n. 11. Cagnol. in l. ambiguus. §. quoties. ff. de Reg. Jur. Bart. Bertazol. 2. conf. 31. num. 15. Sigismund. Scacc. de commerc. §. 7. gloss. 2. n. 35. ubi subdit, quod etiam ubi rationem naturalem habemus, legem positivam quærere superfluum est, ex cap. consuetudo. 1. dist.]

CAP. VIII.
Rationabile.

Axioma I.

Rationabile dictum non minus movere debet judicem, ac lex. Andr. de Ifern. in proem. feud. col. penult. Argenteratens. 1. conf. 19. num. 50. Rationabiliter enim quod definitum est, in nullo debet violari, cap. cum pia. cap. Ecclesiastica 25. qv. 2. c. omnibus 35. quest. 9. sed roborari. c. loci 4. quest. 9. Unde & rationabile si à paucioribus opponatur & probetur, eorum voluntas voluntati plurium præferri debet. cap. 1. extr. de paroch. c. 1. extr. de his quæ sunt à major. imò consuetudinem rationabilem prævalere contra jus positivum, text. est in c. ult. extr. de consuetud. nisi enim rationabilis ea sit, non valet, cap. ad nostram 3. extr. de consuetud. sicuti nec judicium servari debet, nisi rationabiliter habitum, c. imprimis 2. quest. 1.

II.

Rationabiliter & consulte ordinata, suadente postea subsectorum utilitate, consultius & rationabilius revocantur & in melius commutantur, c. ult. in princ. de sent. excomm. in 6.

III.

Non tantum spectandum est, quid sit rationabile, sed etiam, quid sit rationabilius, cujus intuitu illud, etiamsi ex usu fortè admittatur, ratione tamen improbari debet. c. filii nati 2. F. 26. ubi Dn. D. Bitfch. in Comm. MS.

CAP. IX.
Rationes. Rationum
redditio.

Axioma I.

Ratio de omnibus est reddenda, cap. si quando 5. extr.

5. *extr. de rescript. vid. infra axiom.* 8. ita rationem reddunt inferiores superioribus de cura commissi. *cap. sanè. 16. quæst. 2.* ita rationem gravem exigit Deus à Principibus secularibus & Prælati Ecclesiasticis. *c. Principes 23. quæst. 5.* & in genere quilibet homo rationalis de factis suis Deo rationem reddet. *c. firmissimè 3. §. ex eo. 15. quæst. 1.* de verbo otioso. *c. quoties 21. 22. quæst. 5.* de negligenter commissis *c. quandoque 23. q. 4.* excipitur animal quod ratione caret, hoc enim de factis suis reddere non potest rationem, text. est in *c. firmissimè 3. §. ex eo. 15. q. 1.*

II.

Obligatio reddendi rationes velut naturalis est, eoque respicit ut suum cuique tribuatur *l. 32. de cond. & demonstr.* itaque & mulier ratione polens & iudicio ad eam obligatur. *Perez. C. de mulierib. in quo loco. n. 6.*

III.

Non sufficit rationes reddere, sed & reliqua inferre. *Perez. C. de his qui sponte. n. 9.*

IV.

Exactores pecuniarum publicarum in Rationibus debent deducere (1.) quid exactum sit, (2.) quid adhuc debetur, (3.) penes quos resideat, (4.) cuius culpa, (5.) ex qua causa in eâ provincia fuerit delictum. *Brunnem. C. de Executorib. in fin. Col. 2.*

V.

Ratio & inventarium parificantur. *l. 1. §. de servis. ubi Bart. per illum text. de tutel. & rat. distrah. Wesenb. 1. conf. 3. n. 44.*

VI.

Rationum introitus prius ostendi debet, quam exitus. *l. Spadonem 15. §. ratiocinatio 7. ubi Bart. de excusat. tutor. Socin. conf. 213. cum presenti. num. 4. vol. 2. & confil. 190. nemini. num. 2. & 3. vol. 2.*

VII.

Ratio incipere debet à facto computationis. *l. cum servus 82. vers. inest. quàm ad hoc not. Imol. de cond. & demonstr. Socin. conf. 159. presenti. num. 3. & 8. vol. 1. Wesenb. 1. conf. 47. n. 25.*

VIII.

Rationibus semel redditis, ulterius calculandæ non sunt. *l. semel 2. C. de apoch. publ. Joh. Monach. Archidiacon. Joh. Andr. & Dd. in c. unic. de Cleric. agrot. Socin. sen. conf. 92. n. 1. lib. 4. Dec. conf. 94. n. 4. Chassan. in consuet. Burgens. des enfans. rubr. 6. verb. d' en rendre compte. n. 5. 13. & 15. ne actum iterum agant. Bald. in l. ult. §. 1. n. 18. C. de jur. delib. & ut viterur infinitas, c. 2. de rescript. in 6. Wesenb. 1. conf. 3. n. 8.*

Limita (1) nisi error intervenerit, tunc enim ad partis requisitionem iterum fieri debet. *l. calculi 8. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. l. in omnibus. 13. §. 1. ff. de divers. & tempor. prescript. Natt. conf. 489. numer. 2. lib. 3.* siquidem ratione composita & reddita ad compositionem rectam & iustam redigi debet, *l. error. 7. C. de jur. & facti. ignor. l. cum servus 82. ff. de condit. & dem. Socin. confil. 25. n. 5. vol. 4. & post eum Menoch. lib. 2. arb. jud. cas. 209. in fin. cum rationes reddere perfectè, admodum sit difficile. Socin. sen. con-*

fil. 159. col. 6. in fin. lib. 2. Ancharan. conf. 331. col. 1. vel (2.) si dolo reddita sint. Dd. in l. 1. de errore calculi. Castr. conf. 342. col. 2. Anchar. conf. 331. Jaf. confil. 219. num. 2. lib. 2. & conf. 14. col. 3. lib. 3. Socin. sen. conf. 159. col. 3. & conf. 190. col. 3. lib. 3. quanquam si pacta de non contraveniendo intervenerint etiam nec his casibus procedere, dicunt Bart. in l. 2. in fin. C. de jur. fife. Socin. conf. 92. num. 4. Ruin. confil. 16. in fin. lib. 5. Farin. 1. conf. 7. n. 5.

IX.

Rationes reddere est quid individuum, quod pro parte praestari non potest. *Bald. in l. si plures. C. de condit. insert.* Rationes enim reddens ex integro reddere debet. *Bald. in d. l. si plures, per l. cui fundus 50. ff. de condit. & demonstr. Menoch. 2. arb. jud. 209. num. 30.* Unde ratio non sufficienter reddita, semper atque iterum ut reddatur, peti potest. *l. quoties 6. ff. qui satisd. cogantur. l. unic. C. de error. calculi. Johan. Andr. post Archidiacon. & Geminian. inc. 1. de Cleric. agrot. lib. 6. Imol. Card. Zabarell. in clem. 2. §. illi de relig. domib. Bald. Salicet. in l. unic. C. de error. calculi. Jaf. in §. quadam. num. 85. Inst. de act. Schurf. conf. 9. vifis. n. 8. & 9. cent. 2. Wesenb. 1. confil. 47. n. 46.* quia quod non intelligitur omni ex parte, non potest videri approbatum, *l. mater 19. ff. de inoffic. testam. Dyn. in cap. raturum. num. 4. de R. l. Gloss. & Phil. Franc. in c. concertationi, ad verbum, sciverit. de appellat. lib. 6. text. in clem. causam. ubi gloss. ad verb. plena & certa notitia de elect. fac. lex. in totum 76. de Regulis juris l. quo enim 12. §. Julianus 2. ff. rem rat. habet. Roman. conf. 343. circ. fin. Tiraquel. in LL. Commub. gloss. 6. n. 180. & de retract. proximit. §. 36. gloss. 2. n. 30.*

X.

Rationem reddere plus est, quàm edere, *l. cognoscere 56. l. 89. §. inter 2. ff. de V. S. l. qui nominibus 44. ff. de admin. tutor. l. Lucius Titius 53. ff. de testam. manumiss. l. non solum 8. §. is qui reddere 3. l. Aurelius 28. §. Stricho 7. §. filius 9. ff. de liberat. legat. l. cum servus 82. l. qui sub conditione 111. de condit. & demonstr. l. 6. §. fin. l. Stricho 40. ff. de statuliber.* Edere enim est copiam inspiciendi describendi facere & dictare, ut perlegatur & cognoscatur. *l. 1. §. 1. l. 4. l. 6. §. cogentur 1. §. edi 7. ff. de edendo.* Is autem, qui rationem reddit, in hac nuda editione non subsistit, sed præterea eam diligenter computandam & dispungendam offert, ut is, cui eam reddit, calculo adhibito conferat, cognoscat & dispungat, quique simul id, quod relinquitur, pareat, seu reliquum, quod, datis acceptisque collatis, debitum manet, solvat. *d. l. 89. §. 2. ubi Goedd. n. 3.*

XI.

Rationes reddere tenetur quilibet administrator & gestor. *l. 2. de negot. gest. l. 1. §. officio 3. ff. de tutel. & ration. distr. Escobarb. de ratiocin. c. 3. per tot. facit. cap. 17. vers. legitur enim. de accusat. Thoming. 1. confil. 50. num. 32. Hieronym. Manlian. decif. 13. num. 4. Frider. lib. 2. de process. extrab. cap. 49. n. 1. & 14. Cravett. confil. 218. num. 1. pag. 38.*

(S) 2

Excipi-

Excipiuntur orphanotrophi in l. 32. C. de Episc. & Cleric. ubi Gothofr. Matth. Stephan. ad Nov. 131. num. ult. quam constitutionem non esse extendendam ad curatores Ecclesiarum refert Carpov. lib. 2. Jurispr. consil. tit. 20. defin. 314. num. 7. & defin. 316. num. 1.

CAP. X. Rebellis.

Axioma I.

Rebellis non dicitur, nisi sit per sententiam condemnatus, Corn. cons. 96. vol. 4.

Limita: Rebellio notoria non requirit sententiam declaratoriam §. 1. tit. qui sint rebelles in extravag.

II.

Rebelligibus non debet jus reddi, Cyn. in l. 1. C. de nat. lib. sed impune occidi possunt ut hostes, l. proditores. 7. ff. de re milit. & acta rebellionis tempore facta nulla sunt. Capic. decis. Neapol. 76. n. 17.

CAP. XI. Recessus.

Axioma I.

Recessus bonorum à malis mente semper debet esse, licet quandoque non fiat corpore. cap. tolerandi, & seq. 23. q. 4.

II.

Recessus non est actus extraneus, si in continenti revertitur. l. 1. §. qui praesens. 1. ibique Alex. ff. de V. O.

III.

Recedens statim reverfus habetur pro praesente, Bald. in Auth. habita. col. 8. ne fil. pro patr. Port. Imol. cons. 84. num. 19. recedens enim animo revertendi recedere non videtur. l. nihil 2. ff. de captiv. & postlim. nisi subit alterius dispositioni, quia tunc videtur semper in loco à quo recessit, si ibi fuerit destinatus à superiore, quocunque animo recesserit. l. huiusmodi 84. §. legatum 10. ibique Bald. de legat. 1.

CAP. XII. Receptator.

Axioma I.

Receptare est quid facti, neque ab animo dependet. Barthol. Socin. cons. 262. in causa M. vers. secundo quod circa fin. p. 2.

II.

Receptans scienter facientem simili poena cum illo punitur, c. ult. in pr. de poen. in 6. receptatorem enim debere puniri, text. est in l. congruit. 13. ibique Bart. in 1. notab. ff. de offic. praesid. Quod verum, si fuerit in dolo. Bald. in l. quicumque in not. 1. ubi rationem assignat. C. de servit. fugitiv. ita receptans bannitum punitur poena, qua tenebatur bannitus, si sciverit, si ignoraverit poenam ejus & causam banni; si tamen sciverit bannitum esse, Bart. in l. 1. C. de colon. Illyr. lib. 11.

& tenetur solvere id, quod debet bannitus, l. fin. per Bald. C. de oper. libert. simili modo receptans furem, & res furto subtractas multandus est eadem poena, quā fur. l. eos 14. ubi Bald. Salicet & Paul. Castr. C. de furt. l. 1. C. de crimin. peculat. ubi Dd. l. 1. C. de his qui latron. l. castitaci 9. C. de adult. l. crimen 9. C. ad L. Jul. de vi. l. 1. ff. de receptat. l. 3. §. non tantum 3. ff. de incend. ruin. naufrag. in dolo siquidem praesumitur, si famosum & notorium malefactorem receptaverit, Gloss. & Bart. in l. 1. §. 1. ad fin. ff. de recept. herton Rosell. in addit. ad Bald. in l. quicumque. C. de servis fugitiv. ejusdemque sit conditionis, cuius est receptor. Brunnem. ad l. 3. C. de Fabricens. in fin. Quin & Interesse extrarem, quod in industriā personae consistit, & aliis praestari non solet, à Receptatore est praestandum. Brunnem. ad l. un. C. de Colon. Illyrican. n. 1.

Limita (1) nisi eum exulem vel criminis reum ignoraverit, tum enim immunis est à poena. Gloss. & Bald. in d. l. 1. ff. de recept. Felin. in cap. a nobis de except. l. 3. §. 3. v. sed enim ff. de incend. ruin. naufrag. Hyppol. Marfil. in l. 1. num. 237. C. de raptor. virg. l. qui ignorans. num. 16. & in l. qui falsam. in princ. num. 66. ff. ad L. Cornel. de Sicar. vel (2) vi metive coactus sit, tum enim nullam poenam pertimescere debet. l. in omnibus 3. ubi Florian. ff. de noxal. Hyppolit. de Marfil. in l. 1. in princ. num. 97. & §. fin. num. 13. & in l. 3. §. item cuius v. 2. ff. ad L. Corn. de Sic. & in l. 1. §. preterea. n. 17. ff. de quest.

III.

Receptator dicitur is, qui malefactorem abscondit, non qui ei potum vel cibum dedit. l. 1. §. quod autem 2. de serv. corrupt. l. 1. §. 1. ibique Bart. ff. de recept. arb. l. qui vas 48. §. qui furem 1. ff. de furt. Bart. Ang. & Salic. in l. 1. C. de his qui latron. item qui recepta mercede vel parte rerum ablatarum à fure furem dimisit, quem capere potuerit. l. 1. in fin. & ibi Dd. ff. de receptat. item & qui cohabitavit. cap. si Clericus. in princ. ibique Bald. in prim. notab. de pac. tenend. in Illyr. feudor.

De Receptitiis bonis vid. bona Conjugum.

CAP. XIII. Receptum.

Axioma I.

Quoties ex recepto civiliter agitur, toties hospes ad restitutionem simpliciter tenetur, non obstante, cujus culpa perierit: quia quasi Contractus ex recepto ortus indistinctè personam cauponis constringit ad praestandum id, ad quod lege quasi contractus se obligaverat, scil. ad rem restituendam. Obligatur igitur hospes, si res facto suorum servorum perierit. l. 1. §. ult. ff. nan. caup. stabul. siue advenarum seu viatorum. l. 2. ff. eod.

Limita: nisi res casu planè fortuito perierint, e. g. vi piratarum seu latronum l. 3. §. 1. in fin. ff. eod.

II, Quo

II.

Quoties ex recepto agitur ad poenam, toties hospes non tenetur, nisi res factio familiae suae perierit, quia ratione familiae culpa hospiti poterit imputari, quod malorum hominum opera fuerit usus, quod secus in advenis, quorum mores aequè explorari non possunt l. 6. §. 2. ff. naut. caup. stabul. & l. un. §. pen. & ult. ff. furti ad. vers. naut. in habitatorem verò facta etiam praestat d. l. un. §. ult. quia & hos elegit.

CAP. XIV.
Reciprocatio.

Per reciprocationem interdum quaedam valent, quae alias per se non valent. Georg. E. verhard. tom. 3. conf. illustr. German. in 4. conf. 32. num. 37. Sic enim reciproca conjugum testamenta sustinentur. Myns. cent. 2. obs. 33. Vigl. Zvichem. in §. 1. vers. accusabit in fin. per illum text. Inst. de testam. Sic etiam sustineri pacta dotalia reciproca, in quibus de succedendo agitur, cum alias pacta de succedendo non valeant, l. ult. C. de pact. patet ex iis quae habet Gail. 2. obs. 126. numer. 2. vid. Treutl. disp. 6. th. 8. tit. 6. vol. 1.

CAP. XV.
Recognitio.
Axioma I.

Recognitio interruptit praescriptionem, eique est obstaculo. l. cum notissimi 7. §. imò 5. ubi gl. in verb. innovata. Cod. de praescript. 30. ann. l. in contractibus 14. de non numer. pecun. Jaf. in l. qui bis idem de V. O. Nat. confil. 402. num. 64. Bald. in l. 1. C. de furt. Aretin. in l. scilicet creditori. de legat. 1. Bart. in l. natural. n. 20. de Usucap. & in l. cum quis. §. si quis pro eo. num. 5. de solut. & liberat.

Intellige verum de expressa, secus de tacita. Cravett. in tract. de antiq. temporis p. 4. n. 105. Pantschm. 1. quæst. pract. 22. num. 60.

II.

Recognitio partis inducit recognitionem totius. Afflict. decis. 13. num. 21. Bertazol. 1. confil. crim. 47. num. 54.

III.

Recognitio delicti extra iudicium facta nocet, sicut confessio. cap. per inquisitionem 26. ibique gloss. extr. de Elect.

CAP. XVI.
Recommendatio.

Recommendatio non disponit nec obligat commendantem, l. si verò non remunerandi 12. §. cum quidam 12. ff. mandat. fac. l. qui liberto 31. §. quanquam 6. ff. de neg. gest. aliquando tamen disponit & inducit legatum, quando refertur ad praestantiam in vita factam, l. Titia 19. §. 1. ff. de annuis legat. non autem inducit fideicommissum generale facta commendatione in epistolis, in Lucius 78. §. filium 8. ff. ad SC. Trebell.

CAP. XVII.
Reconciliatio.

Axioma I.

Reconciliatio facta tollit omnem suspicionem, injuriam & inimicitiam, Decian. Conf. 88. num. 12. vol. 3. hinc per reconciliationem inter Conjuges redintegrantur matrimonia. Myns. resp. 1. dec. 1. numer. 33. Et Reconciliatio inter patrem & filium tollit exheredationem iuste factam, Bart. in l. 3. §. 11. ff. de adim. legat.

II.

Reconciliatio tacite facta praesumitur ex mutuis beneficiis & amicitiae signis. Schneidev. in §. 9. Inst. de excus. tutor. num. 9. si quis comedat, ludat, bibat cum inimico, aut manum porrigat ipsumque saluter, Gloss. Gern. ad art. 3. lib. 3. Landrech.

CAP. XIX.
Reconventio.

Axioma I.

Reconventio cum conventione simultaneo processu est discutienda, Rosbach. in process. tit. 46. n. 17. Donell. 17. comment. 18. p. 81. Carpan. 1. statut. Mediolanens. 44. num. 72. per text. in cap. 1. de mut. petit. cap. 2. vers. nos igitur. ibi: deducta, de extraordin. cognit. l. 1. §. fin. quæ sent. sine appellat. Ordinat. Camer. Imper. part. 3. cap. 30. ejus natura, ut quæ una cum conventione ex eodem negotio descendit, parili processu & sententia cum conventione terminetur, l. 1. §. ult. l. 27. ff. famil. hercisund. cap. 1. de mut. petit.

Limitat hoc axioma Mindanus 3. de process. 7. num. 9. quod procedat in actionibus mutuo cognatis institutis, non verò disparatis, seu quæ ex diversa causa oriuntur, quod tamen adhuc disputat Ummius in process. judic. disp. 10. thes. 6. n. 21. quod admittit Mynsing. 1. observ. 10. tum, si de utraque causa pariter liqueat, alias si prius constet de una, quam de alia, vel reconventus non pergat in reconventione, poterit iudex pronunciare solum de causa ea, quæ liquet, & superfedere in alia, ubi ita & in Camera Imperiali in causa Sebastiani Dogelsperger contra Comitem Wilhelmum de Fürstenberg Anno 1543. pronuntiatum testatur. Adde & Thomingium decis. 16. numero 11.

II.

Reconventio reconventionis nulla est, nec à iudice debet admitti, Accurs. in Auth. consequenter. C. de sentent. & interlocut. ibique Bart. numer. 8. Speculat. de reconvent. §. 1. numer. ult. Mar. Socin. ad cap. 1. numer. 42. de mutuis petit. Mindan. 3. de process. cap. 6. num. 9. Gisebert. de reconvent. cap. 7. numer. 1. cum seqq. Schvvaneman. 1. process. Cameral. cap. 69. num. 7. Autor tract. tractat. vol. 12. pag. 112. n. 14. Carpzov. part. 1. constitut. 5. de fin. 24. n. 1.

Limita, nisi secunda reconventio in ipsam reconventionem incidat, vel ipsi præjudicium adferat, Gisebert. d. cap. 7. num. 6. Umm. d. disput.

10. numero 6. ubi propter præjudicium questionis incidentis eam concedi testatur.

III.

Quæcunque causa non est prorogabilis, illa quoque non est reconvenibilis, quia uti prorogatio præsupponit jurisdictionem in illo, cujus jurisdictio prorogatur: ita quoque reconventio talem requirit jurisdictionem, quæ ad utramque causam se extendat, cum nemo supra suam jurisdictionem jus dicere possit. arg. l. fin. ff. de judic. Ita ergo causa feudal, Ecclesiastica aut spiritualis non potest per modum reconventionis proponi. Carpz. in Proc. Tit. 6. art. 3. n. 19. Idem est in causis matrimonialibus & criminalibus. Brunnem. in Process. Cap. 10. num. 9. & in genere in omnibus causis, quæ ad forum privilegiatum spectant. Conf. Zang. de Except. P. 2. cap. 1. n. 379.

IV.

Reconventio non datur contra Legatos, si illi saltem injuriam & damnum suum prosequantur. Secus si alia actione contra aliquem egerint. Perez. C. de Legation. n. 15.

V.

Reconventioni locus est, ubi compensatio opponi potest, l. 8. §. 2. ff. de negot. gest. l. 18. §. ult. ff. commod. l. 7. §. 1. de compensat. arbitrii enim nostri est, an compensare, an petere velimus. Ulp. in l. 1. §. 4. de contr. tutel. act. Cujac. 23. obs. 7. Gilebert. de reconv. c. 6. num. 2. imò ipsa compensatio dicitur, l. 7. c. de compensat. l. 1. C. de rev. am. s. Umm. d. disp. 10. thes. 1. numer. 4.

VI.

Reconventio contra implorationem officii judicis non datur, Glossa in l. sed si restituatur. ff. de judic. ibique Ludov. Roman. Jas. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. col. pen. ff. de offic. Procons.

Intellige verum, si loquamur de simplici, non verò si illo instar actionis partes utantur, l. 1. §. ult. ff. de extraord. cognit. Socin. ad cap. 1. de mut. pet. n. 94. Marant. p. 4. dist. 6. quest. 3. Principals num. 27. Johann. Sandæus lib. 1. decis. tit. 6. def. 3. atque sic principaliter in forma judicii, ita ut tunc in locum actionis succedat, l. Quintus 7. ff. de annuis legat. capit. final. de offic. judic.

Limita, hoc procedere tantum si incidenter imploretur, Jason in l. 1. col. 7. in pr. ff. de juris d. vel si principaliter quidem intentetur, in modum verò actus extrajudicialis, Umm. d. disp. 10. thes. 5. n. 16.

VII.

Reconventio coram arbitris fieri non potest. c. cum dilectus 6. extr. de arbit. Specul. de reconvent. §. nunc dicamus. num. 6. Blanc. de compromiss. q. 4. num. 13. Marant. in spec. dist. 6. n. 11. vers. secundo quæro. Menoch. 1. quest. arb. 44. numer. 12. Sichard. ad l. 14. num. 8. C. de sentent. & interlocut. Treutl. select. disp. 25. vol. 1. thes. 3. lit. d.

Intellige verum de arbitris ex compromisso sumptis; hos enim judicare non posse, nisi su-

per quibus commissum est, cum omnis potestas ex compromisso (quod stricti juris esse indubitatum est) pendeat, ut aliud illis non liceat, quam cautum est, nec quodlibet statuere possint, nec in qualibet re, sed tantum de ea, de qua & quatenus compromissum, l. 32. §. 15. & §. ult. de recept. arb. fac. l. 46. l. 50. eod. l. 18. ff. commun. divid. nisi quando reconventionis causa ipsi conventioni insit, vel in antecedens, vel consequens, ita ut planè cohereat, & una sine altera explicari non possit, Mindan. 3. de process. 6. in 13. Pacian. 2. de probat. 26. num. 36. Quod enim arbitros juris attinet, vel eos, in quos generaliter de omnibus causis compromissum est, coram illis reconventioni locum esse docent Emer. Rosbach. in process. cap. 46. num. 6. Gilebert. in tract. de reconvent. cap. 27. Trentacing. 2. resolut. tit. de mutuis petit. num. 52. vide tamen Ummium dist. disput. 10. thes. 3. num. 11.

CAP. XIX.
Recreatio.

Recreationis honestæ sunt omnino licitæ. Perez. C. de Majumâ num. 4. seqq. cum honestate autem & verecundiâ pugnantibus velut lascivæ saltationes omnino è Republ. tollendæ. Brunnem. ad l. un. C. eod. conf. rot. xii. C. de Spectac. & scen. tot. tit. C. de gladiat. penit. tollend.

CAP. XX.
Recusatio.

Recusans judicem sine causa, ad eum redeat. cap. insinuante 25. extr. de offic. deleg. judex enim recusari aliter non potest, nisi iusta causa assignata, sive sit ordinarius, l. cum speciali 61. extr. de appellat. sive delegatus, c. si contra 4. de offic. deleg. in 6. quapropter si quem suspectum putamus, recusare possumus, antequam lis inchoetur, ut ad alium recurramus, cap. penult. & seq. 3. quest. 5.

Redemptio vid. Relutio.

CAP. XXI.
Redditio.

Axioma I.

Reddere ablata recusantem qui fovet, parriceps est criminis, cap. si res §. illud verò 4. quest. 6. reddere autem qui recusat rem inventam, fur & raptor existit, cap. si quid 14. quest. 2. quin imò si civis aliena reddere nolit, à civitate cogi potest, cap. penult. in fin. 23. quest. 2. nisi ob paupertatem ablata reddere quis non possit; tum enim non tenetur quidem, major tamen afflictio corporalis pro culpa ei imponenda est, cap. si res §. bene certè 14. quest. 6.

II.

Reddenda non sunt mala pro bonis, sed bona pro malis, cap. differentia 33. quest. 3.

CAP.

CAP. XXII. Redhibitio quanti mi- noris.

Axioma I.

Quoties res emta emtori penitus inutilis est, toties ad redhibendum agitur, quia hic penitus deficit consensus, & quia iniquum est emtorem ita frivole decipi. l. 1. §. 2. ff. de Edil. Edict. Exemplum est in mancipio furioso aut lunatico vendito l. 43. §. 6. ff. eod. Item in quadrigis l. 34. in fin. ff. eod. & l. 38. §. fin. eod. in carne morboſi animalis. Oldendorp. in Class. 4. act. 2.

II.

Quoties res emta ex parte inutilis est emtori, toties agitur actione quanti minoris. Ratio confistit in aequitate, & quia sic tantum pro parte deficit consensus in re pro parte inutili. v.g. si equus sit calcitrosus.

III.

Quoties quis titulo oneroso rem accepit, toties alter tenetur ad evictionem & redhibitionem, quia alioquin alter damno afficeretur, utpote qui utilitate rei & pretio defraudaretur. Exemplum sunt in emtione, in permutatione similive contractu innominato, quod res in alium transfertur l. 1. C. de Rer. Permut. l. 29. C. de Evict. in datione in solum l. 4. C. de Evict. divisione rerum communium vel hereditatis l. 66. §. ult. de Evict. transactione l. 30. C. de Transact. locatione conductione l. 9. l. 33. locati. Contractu emphyteutico arg. §. 3. in fin. de locat. conduct. donatione quoque remuneratoria, quia hæc se habet ad instar tituli onerosi. Brunneman. ad l. 2. C. de Evict. Carpz. P. 2. Conf. 34. def. 24.

CAP. XXIII. Reditus annui.

Axioma I.

Reditus annui inter immobilia computantur, itaque à præstanda cautione exculant: & si civitatis vel minorum sunt, sine decreto & solennitatibus alienari non possunt. Perez. C. de divers. præd. urban. n. 1.

II.

Emtio reddituum frumenti & vini, Gruch. Guldén/valent. Recept. Imper. de Anno 1577. cap. 19. §. 2. Christin. 1. decis. 208.

CAP. XXIV. Reductio.

Axioma I.

Reductio ad arbitrium boni viri est species appellationis: & similis ei, l. non distinguemus 32. §. cum quidam 14. de arbit. Bald. in c. 1. §. fin. col. 2. quo temp. miles, idem in l. societatem §. arbitrorum. col. 5. in princ. vers. quero quis erit iudex. ff. pro soc. Speculat. de arbit. in princ. vers. quid si a tempore. Paul. de Castr. consil. 75. Vifo com-

promisso. Idem Paul. Castrenf. & Alex. in l. societatem. §. arbitrorum ff. pro socio. Anton. Buttr. & Abb. in cap. Quintavallis de iurejur. Jac. Phil. Port. Imol. consil. 76. num. 23. sed non vera appellatio, sed simpliciter querela, Bald. in addit. ad Speculat. de arbit. colum. 2. vers. an processus. imò est quasi appellatio, Alexand. in §. cum quidam. & Bald. in d. l. fin. C. ut lit. pendente. & Bart. in l. fin. de appell. Adeoque & intra decennium debet introduci. Schrader. consil. 50. n. 31. & segg. Umm. de process. disp. ult. n. 34.

II.

Reductio est actio de iniquitate, non de nullitate, Bald. in l. 1. C. de recept. arb. Alexand. in d. §. Arbitrorum. colum. 4. ff. pro soc.

III.

Reductio suspendit sicut appellatio, Bald. in cap. 1. §. fin. col. 1. in fin. vers. & nota quod tria sunt. Quo tempore miles in usib. Feud. Bart. in rector. juris. verb. appellatione pendente.

IV.

Reductionem petens debet petere prius absolutionem à juramento compromissi, Feder. de Senis consil. 125. Super eo quod quaritur. dub. 2. Bald. in l. 1. in fin. C. si advers. vend. c. debitores. de iurejur. cap. cum contingat. eod. tit. Ludovic. Pon. in rubr. de arbit. vers. si a redeundo. vide tamen Bart. in l. fin. ff. qui satisd. cog.

CAP. XXV. Refectio.

Axioma I.

Refectio facilius conceditur, quam nova constructio, Jalon in l. quo minus. num. 10. ff. de sum. Berous consil. 144. num. 50. lib. 3. hinc nisi civitati ad novum opus specialiter pecunia legata sit, vetera ædificia ex ea reficienda. l. 5. §. 1. de admin. rer. ad civit. pertin.

II.

Quoties pristina rei facies non mutatur, aut damnum vicino non datur, toties refectio alicujus rei impediri nequit, quia sic impedire volentis non interest, nec ipsi præjudicatur: ergo ut id, quod sibi non nocet, mihi verò prodest, admittat, compellitur, l. in summa 2. §. 5. ff. de aq. & aq. pluvi. arcend. Exemplum est in reficiente iter seu actum l. 3. §. 11. & 12. de itin. actuque privato.

CAP. XXVI. Reformatio.

Axioma I.

De natura verbi reformare est tantum in parte tollere, l. juris gentium 7. §. adeo 6. ff. de pact. Gloss. in cap. statutum. verb. reformandum. de rescript. in 6. l. vestigia 14. de publican. Natt. consil. 484. n. 17. tom. 3. Reformare enim est aliud, quam in totum tollere, l. unic. §. cum triplici 2. ibi: vel tollitur vel reformatur. C. de caduc. toll. d. l. vestigia de publican.

II.

Reformatio contraria statuto, quod vel ante
(S) 4 vel

vel post practicum fuit, statuto non praefertur, cum ea non fuit more utentium approbata, nec potest dici interruptum, quod semper viguit, Archidia. in cap. in istis §. Leges. dist. 4. Bald. in Auth. omnes peregrini. col. fin. vers. pone casum. C. commun. de success. Natt. 3. cons. 628. num. 12. nisi ubi reformatio sit circa substantialia primae dispositionis, & verba sint apta inducere novam dispositionem; tunc enim attendi debet nova dispositio & prima tolli, Bart. Angel. Paul. de Castr. in l. 7. §. adeo. ff. de pact. Baldus in l. conventa ff. de contr. empt. Natt. 3. consil. 527. num. 1.

III.

Reformationes non violentem sed pedetentim suscipiendae. Perez. C. de Spectac. & scen. n. 9. 10.

CAP. XXVII.

Refutatio vide infr.

cap. 49.

Axioma I.

Refutando qui dividit, non videtur refutare jus futurum, sed id quod in praesenti liquidum. est. Alvarot. in tit. Imp. Lotharius. n. 3. Brün. cons. 79. num. 2. Generaliter enim contra naturam refutationis est, quod ad futura extendatur, l. si ita 45. §. si sub conditione 1. de legat. 2. Bald. d. tit. Imp. Lotharius. n. 4. Gylman. 4. i. n. 55. p. 62.

II.

Qui argumenta solidis juri fundamentis nisi non refutat, confiteri ea censetur, l. de etate 11. §. qui tacuit 4. de interrog. actio. Jason. in l. patre. num. 21. & 27. de his qui sunt sui vel alien. jur. Marant. in speculo aur. c. de contumacia n. 30. Welenb. 1. consil. 4. num. 13.

Confirmari autem sententia vera juxta Simplicium 8. Physic. tribus modis potest: (1.) cum rationibus probatur, (2.) cum sententia contraria refutatur, (3.) cum argumenta contraria resolvuntur. Pacius 8. §. 1. art. 10. §. 4. Unde sententia per rationes juris confirmata, nihil superesse, quam ut contraria profligantur, quibus fufis fugatisque splendidior res fiat, dixit Cravett. 4. cons. 720. n. 8. Sequendo doctrinam Isidori, prius nostra firmabimus, deinde objecta confutabimus, teste gloss. verb. multum in c. Abbate sane. vers. nec pro eo de re judic. in 6. Matth. Coler. consil. 40. num. 60. argumentis enim adversariis dissolutis firmius & perspicuum magis negotium universum fit. Cravett. 6. consil. 985. num. 41. vers. jure igitur. imò firmius constituent fundamenta, quorum destruuntur contraria, David Mevius ad jus Lubecens. part. 2. lib. 2. artic. 12. num. 207. si quidem οἱ τῶν ἀποδείξεων ἐλεγχῶσι, τῶν ἐναντιομένων αὐτοῖς λόγων ἀποδείξεις εἰσὶν. Contrariorum redargutione, contraria rationes firmius demonstrantur, Aristot. lib. 1. Ethic. Eudem. c. 3. & lib. 7. Ethic. Nicom. c. 2. & lib. 2. Metaph. c. 1. t. 1. vide infr. cap. Responsio. Quapropter satis causam intentionemque suam confirmasse reus dicitur, si actotis intentioni probatione ita respondeat, ne ab eo vincatur, argum.

§. retinenda 4. vers. commoda Inst. de interd. l. qui accusare 4. C. de edend. & l. 112. de R. I. Cujac. ad l. 2. C. de bon. matern. cum dubitationis solutio nihil aliud sit quam veritatis inventio, uti ex Arist. notat Polit. de offic. Advoc. c. 11. n. 10. & plerumque tota vis victoriae consistat in respondendo contrariis. Decian. in Apolog. c. 19. numer. 27. sicut & in libris juris nihil frequentius, quam ut sola refutatio rationum dubitandi probatione decidendi adducatur. vid. infra Responsio 16. 49. ax. 4.

CAP. XXVIII.
Regalia.

Axioma I.

Regalia non nisi summo Principi competunt, l. 1. C. de superindict. ubi Bart. num. 2. Feudistae in cap. unic. de Feud. March. Sunt enim regalia aut ea quae iis annexa, jura Imperatoris propria. F. 14. in princ. Constitut. Friderici Imp. de Pac. Constant. §. volumus ut regalia. Recess. Imp. Ratisbon. de Anno 1576. §. dadurch dann. ac supremæ alicujus eminentiae signa adeoque solis principibus reservata. Dd. in c. 1. quae sunt regal. Regner. Sixtin. 1. consil. 9. num. 16.

Intellige verum de majoribus: ita enim hæc coherere dicuntur Imperatoris offibus, ut ab eo avelli non possint, Bart. Camerac. in repet. sua. cap. Imperialem. de prohib. feud. alien. per Frider. Bocer. de feud. investit. c. 3. numer. 100. Hier. de Cephal. in specul. comm. opin. quasi. 46. num. 7. Pruckman. de regal. cap. 5. num. 18. nec à Principe instar radiorum solarium separari queunt. Bart. in l. 1. C. de mod. mulcland. Alex. in l. 4. §. actor. num. 13. de re judic. Guid. Papæ decis. 444. Zaf. cons. 8. vol. 1. num. 9. nec inferioribus potestatibus ulla ratione competere, d. l. 1. C. de superindict. l. 1. C. de Excusat. int. Bald. de Pace Constantia. ad verb. ampliat. Paul. de Castr. cons. 63. vol. 1. quia ipsius coronæ annexa. Molin. ad consuetudin. Paris. tit. 1. §. 1. verb. le seif. numer. 54. Sixtin. de regal. c. 2. num. 8. lib. 1. personalissima. Bellug. in specul. Princip. rub. 9. n. 31. Menoch. cons. 604. n. 15. nec per inferiores hæc sacra sacrorum (ut vocat Everhard. in Top. loc. 129. n. 9.) profanari aut usurpari possunt. Nolden. de stat. Nobil. c. 2. n. 12. Quod igitur dici solet Principes Imperatore inferiores habere regalia, ea quidem non jure proprio, sed beneficio Imperatoris puta vel ex concessione Imperatoria, vel præscriptione temporis immemorialis habebunt. cap. super quibusdam 26. §. praterea. extr. de V. S. quæ tacitam concessionem Imperatoris continet. l. alienationis 28. ff. de V. S. Henr. Bocer. de investit. feud. c. 3. n. 98. Myns. 4. obs. 24. & 2. observ. 29. n. 16. Cravett. de antiq. tempor. p. 4. §. solutis differentiis vers. quarto quaro.

II.

Regalia non statim concessa censentur, concessa generali jurisdictione. cap. quod translationem 4. extr. de offic. legat. Alex. in l. 1. ff. de jurisd. Andr. de Ifern. in cap. unic. §. si quis alium. de pac.

de pac. tenend. Matth. de Afflict. decis. Neapolit. 120. num. 30. Schurf. conf. 59. num. 18. cent. 1. Ratio, quia regalia concessio specialiter facienda. Bald. in l. hi quibus. num. 2. C. de fideicommiss. libert. Bart. in l. 1. num. 4. & 5. C. de excusat. mun. Dec. in l. cum multa 7. in fin. C. de bon. que liber. Jacob. de S. Georg. in sua investit. ad verb. cum meromixtoq. imperio. num. 6. Boff. in tract. de Regal. num. 16. Ruin. conf. 111. n. 2. vol. 5. cum regalia sint jurisdictione maiora l. inter 17 ff. de V. S. Matth. de Afflict. decis. Neapolitan. 366. num. 2. nec quisquam presumatur concedere, quod in specie concessurus non fuisset, cap. in generali 81. de R. l. in 6. cap. 2. ibiq. gloss. de prebend. in 6. & ubi requiruntur verba specialia (prout in concessione Regalium requiritur tradit Boff. in tract. de Regal. num. 16. generalia non sufficiant, cap. fin. de offic. Vicar. in 6. l. sed et si 4. §. quæsitum 4. ubi Dd. ff. si quis caut. judic. ff. quod maxime in iis, quæ ad ius superioritatis spectant, obtinere per c. sedes 15. ubi Bald. de rescript. c. quod translationem 4. de offic. legat. colligunt Dd. in l. fin. §. cui dulcia. ff. de vin. critic. ol. legat. Andr. de l. fern. Bald. & Modern. in c. unic. que sunt regal. Mynsing. conf. 39. num. 6. Cachéran. decis. 29. num. 5. vers. imò concessit. Regner. Sixtin. 1. conf. Marp. 9. num. 11. Caspar Caballin. in milleloq. 42. num. 12. unde quando dicitur, quod regalibus quibuscumque in specie concessis etiam veniant similia expressis, hoc non simpliciter asserendum est. Peregrin. de jur. fisci 1. c. de iis qui iura fisci habent. num. 100 Rosenthal. de feud. c. 5. concl. 13. Befold. lib. 1. Polit. cap. 4. n. 58. nisi cum generalis clausula subijcitur. Borcholt. ad cap. unic. que sunt regal. num. 11. Zaf. de feud. part. 5. num. 11. vel si in concessione quedam ex regalibus excipiuntur, tunc enim reliqua omnia censentur concessa, perinde ac si de regalibus mentio facta fuisset, prout consulerunt Dec. conf. 197. col. pen. Tiber. Decian. in resp. 124. n. 11. vol. 3. atque ita hoc respectu regalia seu species sub jurisdictione contineri dixit Agid. Thom. in tract. de collect. in princ. num. 7.

III.

Intra regalia quod est, presumitur esse de regalibus, Andr. de l. fern. in cap. 1. num. 5. de contror. int. masc. & femin. latè Parif. conf. 27. n. 13. lib. 1. Valasc. de iure Emphyt. quest. 8. numer. 38.

IV.

Regalia cui competunt, eidem competunt & fiscalia. Alex. consil. 31. viso titulo questionis. col. 2. n. 10. vers. videmus. lib. 1. Argentorat. 1. conf. 1. n. 13.

V.

Quicumque Ius soli Principi competens sibi præterdit, ille legitimam acquisitionem probare debet, quia præsumtio est contra ipsum prætendentem. Exemplum est in iure piscandi in flumine publico. Conf. Köppen. usu Pract. Instit. obs. 69. Probatur verò ejusmodi acquisitio vel privilegio speciali, vel etiam præscriptione immemoriali, quæ privilegio æquipollet vid. Axiom. 1. in fin. conf. Sixtin. de Regal. Lib. 1. cap. 5.

VI.

Quæcumque regalia à privato possunt possideri, ea possunt per præscriptionem immemorialem acquiri, quia ad omnem præscriptionem requiritur possessio, & tantum præscriptum est, quantum possessum. Exempla sunt in iure vendendi, monetandi, legitimandi, telonii, &c. & omnibus regalibus minoribus.

Limita: ut tamen sic à privato acquisita Regalia potius nomine privilegii veniant, quam Regalium: Nam exercitium quidem regalium acquiritur ita privato, non etiam ipsum jus. Stryck. Exam. Jur. Feud. cap. 9. q. 22.

VII.

Quotiescunq. Regalia contra principem præscribenda, toties opus est præscriptione immemoriali, cap. 26. §. præterea X. de V. S.

Limita, ut non procedat in Regalibus majoribus, e. g. jure belli, fœderum &c. quæ principi in signum superioritatis competunt; hæc enim à subdito nec possideri nec præscribi unquam possunt. l. 6. C. de præscript. 50. annor.

VIII.

Quoties regalia contra privatum præscribuntur, toties sufficit tempus ordinarium præscriptionis, scil. cum prædio X. vel XX. sine prædio XXX. vel XL. anni. Quia sic non amplius sunt regalia, sed Jura privatis quæ sita, ergo perinde uti cætera Jura poterunt præscribi.

CAP. XXIX. Regere, Regimen, Regnum.

Axioma I.

Regendi frangitur auctoritas, dum nimia servatur humilitas, c. quando 4. dist. 86.

II.

Absque regimine non potest consistere universitas, cap. ult. dist. 89. quia esset acephala, c. nulla 8. dist. 93. c. Abbates 16. 18. q. 2.

III.

Regiminis locus desiderantibus negandus est, fugientibus offerendus, cap. in scripturis, in princ. 9. §. quæst. 1.

IV.

Regnum in se divisum desolabitur, Gail. 1. obs. 153. n. 6. ex lege Evangelica Lucæ 11. vers. 17. Regnum enim est quid perfectum, perfectum vero nihil, nisi unum. Unde insert Bald. in auct. hoc amplius C. de fideicommiss. omne indivisibile esse perfectum, quia hoc diminui non potest, idem Bald. & Dd. in cap. Imperialem. §. præterea ducatus. de prohib. feud. alien. per Frider. Curt. in tract. feud. p. 4. n. 122. Jason. in l. stipulationes non dividuntur. num. 31. Roland. à Valle conf. 80. per tot. volum. 1. incip. circa primum. & Entia juxta Aristotelem dividi nolunt, unumque regnum ex sententia Ciceronis duorum non est capax, cum nihil tam magnum, quod divisione parvum non fiat. Auct. de trient. & semiss. §. 1. indeque nec Rex subijcere se servituti potest. Martin. Laudens. in tract. de Principe. quest. 56. Conf. Argem.

gent. cum plurib. ibidem allegatis, conf. 24. num. 94. lib. 1.

V.

Regnum nullum iustius ac sanctius videri potest, quam quod ab electione populi proficiscitur. Vasquez in tract. contr. illustr. cap. 1. numer. 2. & cap. 47. num. 5. Barbat. consil. 20. num. 23. vol. 2.

CAP. XXX. Regula. Norma.

Axioma I.

Regula dicta est eò, quod rectè ducit, nec aliquando aliorum trahit, cap. regula, 2. dist. 3. vel quod regat, vel normam rectè vivendi præbeat, vel quod distortum pravumque corrigat. d. c. regula. vid. late Stephan. Nathen. de iustitia vulneratit. 7. cap. 1. pag. 344.

II.

Regula nulla tam firma est, quæ non patitur exceptionem. argum. l. 3. princ. & §. 1. de injur. Philipp. Matth. ad l. 1. de Reg. Jur. n. 24. imò aliquando regula plures exceptiones habet, quam exempla consentanea. l. ultima, C. in quibus caus. resitut. in integr. non est necessar. princ. instit. de satisfact.

III.

Regulam habens pro se, jus certum habere dicitur, donec probetur contrarium, l. ab eaparte §. ff. de probat. & ibi Bart. num. 1. fac. l. suis 4. §. puto 1. in fin. ff. de hered. instituend. cap. fin. de resitut. spoliat. in 6. Jason. in l. 2. num. 33. si quis in jus vocat. non ierit. Bart. in l. quories. ff. si quis caut. Panorm. in cap. ad nostram. de appellat. Curt. jun. conf. 229. num. 27. volum. 3. incip. multa sunt. Roland. consil. 93. num. 10. vol. 2. incip. perlectis. Cephal. consil. 195. num. 4. vol. 2. incip. Vincentius. Gail. de pignorat. cap. 14. num. 2. Dec. in l. 1. ff. de Reg. Jur. num. 5. & consil. 298. num. 4. in fin. & consil. 517. num. 4. vol. 1. Philipp. Matth. 1. consil. Marp. 31. n. 5. Corat. de commun. opin. lib. 2. cap. 9. n. 105. hinc regulam esse idem quod jus voluit Corat. d. cap. 9. num. 31. allegatus à Vult. 1. Consil. Marpurg. 34. num. 47. & ideo secundum eam judicandum, nisi contrarium probetur Bald. in cap. 1. de alien. judic. mut. caus. fact. Pantfchman. 2. pract. quest. 17. num. 45. Unde & in dubio potior illius causa esse dicitur, qui regulam pro se habet Gloss. in rubr. de Regulis Juris. in 6. ibidemq. Dyn. Bart. in l. quories. ff. si quis caut. Salicet. in l. si fundum. in fin. C. qui pot. in pign. Regn. Sixt. 2. Conf. Marpurg. 14. n. 137.

IV.

Ex regula jus non sumitur, sed ex jure, quod natura constitutum est, regula exstruitur, l. 1. ff. de Reg. Jur. Boccr. de investit. feud. c. 3. n. 89.

V.

Regula confirmatur exceptione in casibus non expressis. Bart. in l. questum. §. denique. ff. de fund. instructo. & in §. ut autem. in Authent. de non alien. reb. Eccles. etiam quando exceptio fit

de iis, quæ in generalitate aliis non includuntur. cap. agendum 4. ubi Gloss. Francisc. Geminian. de procurat. in 6. & ita in terminis regulariorum tenent Rom. consil. 271. vis tota per totum. Everhard. in loc. ab except. ad reg. in princ. Tunc enim regulam ampliamus, non qualiter exceptionis. Dec. in l. 1. num. 24. de Regul. Juris & in d. c. dilecta. col. 2. de confirmat. utilis vel inutili. Jason. post Alex. in l. fin. num. 9. cum seq. ff. quod quisque jur. stat. Alex. consil. 36. num. 3. lib. 7. v. g. Etiam si in generali mandato non veniant, quæ speciale mandatum requirunt, cap. 4. in princ. de procuratorib. in 6. cap. ult. cum ibi notat. de jurament. calum. in 6. l. 50. & l. 60. de procurat. tamen si casus sit exceptus speciale mandatum exigens, censetur alia specialia ejusdem generis generaliter esse mandata. Jason. post alios in d. l. fin. quod quisque jur. Geminian. in cap. qui ad agendum. §. 1. de procurator. in 6. Imola in l. fin. 2. quibus appellat. non licet. ita Princeps vel Papa confirmans Privilegia, quamquam non videatur per id confirmare, quæ sunt specialia, ut servata summa potestati; tamen si excipiat unum de illis, censetur etiam reliqua quæ sunt similia confirmasse, Jason. in d. l. fin. ff. quod quisque jur. statuer. in alium. ita licet Princeps non intelligatur velle præjudicare tertio, l. 2. §. merito ne quid in loc. public. Jason. & Dd. in l. beneficia. de Constitution. Princ. & in l. quominus. de flumin. Si tamen excipiat casum, in quo nolit tertio præjudicare, ex tali exceptione declaratur intentio Principis, scilicet, quod in aliis voluerit tertio fieri præjudicium. Alex. consil. 216. num. 22. volum. 2. Dec. in l. 1. num. 26. ff. de Regulis Juris. vid. & Curt. consil. 195. in princ. ubi addit, quod ex qualitate exceptionis intelligatur, de quo genere & in quibus terminis loquatur generalitas. Felin. in cap. quoniam frequenter. num. 23. ut lit. non contestat. Dec. consil. 520.

Limita, nisi quando versamur in replanè exorbitante: hoc enim in casu exceptionem non ampliare regulas in similibus casibus, qui aliis sub regula non comprehenduntur; tenent Bart. in l. generali 32. §. uxori 2. ff. de usufruct. legat. per illum text. & in l. 1. ff. de Reg. Jur. Bald. in l. in his. ff. de LL. Ancharan. in cap. 1. de privil. in 6. nisi quatenus disertè exceptum est, l. nam quod liquide 4. §. fin. ff. de pen. legat. l. Lucius 78. §. hereditibus 11. ubi Angel. & Castr. ad Trebell. l. generalis 32. §. uxori 2. de usufruct. Ratio, quia induta ad minuendum & excipiendum, non debent induci ad augendum. l. legat. a inutiliter 14. de adim. legat. & quod fit ad coarctandam & restringendam regulam, illam ut ampliemus non erit concessum. Felin. in cap. quoniam frequenter. numer. 2. ut lit. non contestat. ubi ait, quod si statum exciperet pupillum & mulierem, ne agere possint, non videtur sub regula alios inhabiles comprehendere voluisse, unde Ancharan. in cap. 2. de offic. Vicar. in 6. inquit: quando Episcopus alicubi omnia concederet, ut posset facere, excepta collatione beneficiorum, non tamen poterit alia facere, quæ sunt reservata Episcopo: quamquam hæc exceptio collationis sit de reservatis. idem consil. 8. Declarant ergo eam Dd. quod procedat illis

dat illis in terminis, quando exceptio planè inutilis effect futura, nisi comprehenderentur reliqua sub regula; sequeretur enim alias, ut ait Cagnol. in d. l. i. §. 29. & 36. de R. I. absurdum, nimium, quod essent superflua. Alex. Jafon. & Dd. in d. l. fin. quod quisq. jur. Cagnol. d. loc. numer. 39.

VI.

Regula siue universali propositioni in omnibus inhærendum, donec exceptio seu casum aliquem exceptum fuisse lege probetur, l. i. in fin. C. de reb. cred. l. 24. de stat. hom. vide Hartman. Pistor. 2. quæst. 39. num. 13. quod enim non invenitur aut probatur exceptum, id manet sub regula; aliam rationem & declarationem vide apud Bethum de pact. famil. illustr. cap. 5. p. 109. ita non cogendus est pater (facile) ut emancipet. l. 8. ff. si tabul. testam. null. extrab. sed tamen aliquando magna ex causa, l. ultima. si a parent. quis manumiss. l. 92. de condit. & demonstrat. l. 32. de adopt. l. pen. de curat. furios. simile exempl. in retractatione rei judicate vide in l. 35. de re judic. cui adde & illud quod habetur in §. 10. Instit. de testam. ordin. ibi: Licet illi, qui hoc permittent, hoc jure minimè nos abuti debere sua debant.

VII.

REGULÆ in dubio inhærendum est [c. ad decimas 2. de restit. spoliat. in 6. Felin. in c. quoniam frequenter. ut lit. non contest. Wefenbec. 1. conf. 1. num. 11.] donec contrarium, siue exceptio probetur, l. ab ea parte 5. ff. de probationib. l. illud 19. C. de sacros. Eccles. l. ultima. C. de hered. instituend. l. apud antiquos 21. C. de furtis. c. 2. de conjugio leproso. Covar. var. lib. 2. cap. 12. num. 4. Card. Mantica. de conject. ultim. volunt. lib. 5. tit. 15. num. 31. Menoch. remed. 14. recuper. num. 32. & conf. 88. num. 51. & conf. 187. num. 29. & conf. 98. num. 13. & conf. 72. num. 3. & conf. 76. num. 20. & conf. 90. num. 91. & conf. 231. numero 52. & conf. 238. num. 17. & conf. 272. num. 2. & conf. 364. num. 13. & conf. 798. num. 34. Brunor. à Sole in locis comm. verb. regula. Surd. decis. 255. num. 2. & decis. 322. num. 40. cum seqq. & conf. 356. num. 18. Cald. Pereira de extinct. emphyteus. cap. 2. num. 26. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 8. num. 70. cum seqq. Monet. de distribut. quotid. part. 11. quæst. 9. num. 56. & part. 2. quæst. 10. num. 25. Aloyf. Ricc. in decis. 107. num. 2. Franc. Vi. vi. decis. 67. num. 15. Joan. Maria Novar. quæst. forens. lib. 1. quæst. 109. num. 4. Vincent. Fusar. de substitut. quæst. 402. num. 10. Reinoso observ. 6. num. 3. Brito in cap. potuit §. 1. num. 12. de locato. [vel ut Hartm. Pistor. lib. 2. quæst. 36. num. 16. semper standum est regula, donec is, qui dicit casum aliquem inde exceptum esse, illud probet. vid. Kubach. broc. 3. p. 11. eique in-

hærendum tanquam cautioni, Tusch. lib. 1. conclus. 372. num. 13. & quidem tenaciter, donec in contrarium appareat dispositio specialis. Bald. in l. si tutor. in fin. C. de serv. pignor. dato manumiss. quem refert Jafon. in l. dedi. §. 1. n. 4. de condit. causa data. & secundum hanc in dubio judicandum esse, addit Jafon. in l. 2. num. 33. si quis in jus voc. donec probetur casus exceptus. l. ab ea parte 5. de probat. Wefenb. conf. 203. n. 77.

Et ideo qui habet regulam pro se, habet intentionem fundatam, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui se fundat in exceptione, c. ad decimas 2. & ibi gloss. de restitut. spoliat. libr. 6. [Bald. in l. si inter. C. de commun. serv. manumiss. & in l. unic. col. 2. C. de alienat. jud. mut. Signorol. conf. 22. num. 9. Vult. 2. Conf. Marp. 25. num. 55.] Salicet. in l. fundum, in fine. C. qui potiores in pignore. ubi quod nunquam recedimus à regula, nisi de contrario doceatur. Jafon. in l. cetera. num. 4. ff. de legat. 1. ubi quod pronuncianum est pro regula, quando casus exceptuatus à regula non probatur, Ancharan. conf. 223. Ad evidentiam, in fine, ubi ait, quod qui habet regulam pro se, potest dicere allegantilimitationem, da mihi textum hoc dicentem, Apost. ad Mathefil. notab. 19. Agid. conf. 20. n. 30. cum seq. & conf. 33. n. 24. & 25. Geminian. conf. 103. Pro responsione. num. 4. & 5. vers. nam quando actor. Fulgol. conf. 182. Titius fecit testamentum. num. 2. in fin. Cravett. conf. 25. num. 8. & conf. 77. numer. 4. & conf. 129. in fine. & conf. 168. num. 8. Alexand. conf. 89. Omisissis, in princip. & conf. 186. Viso processu, numer. 6. libr. 7. & conf. 59. Viso titulo 4. numer. 4. & seq. libr. 4. Roman. conf. 123. Circa primum, num. 4. vers. tertio. Rolandus à Valle conf. 81. num. 4. lib. 1. Gozadin. conf. 50. num. 9. in fine. & num. 10. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. gloss. 9. num. 209. Bertazol. in repetition. l. si quis major. Cod. de transactionib. num. 603. & 604. Rota apud Paulum de Rubeis decisio. 151. num. 8. tom. 2. divers. alias parte 7. recentior. ubi quod regula contradicens, id expresse probare debet, Mascard. de probationib. conclus. 1261. Gutier. de jurament. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 64. & practica. lib. 3. quæst. 4. num. 13. & quæst. 76. num. 8. Cardinal. Tusch. practica. conclus. tom. 6. lit. R. conclus. 94. per totam. Gonzal. dict. gloss. 72. Mar. Antonin. variar. resolut. libr. 2. resolut. 59. casu 12. Bernardus Gravæus ad practica. Camera Imperialis, lib. 1. considerat.

derat. 36. confid. 1. Octav. Glorit. respons. 2. num. 29.

Declarat hanc regulam Nebelkra decif. 2. per tot. ubi pag. 51. distinguit inter regulam sumptam pro lege seu constitutione juris, ut in l. 1. & 2. ff. de LL. cap. 1. cum seq. distinct. 3. quo casu concedit veram esse regulam, & inter regulam sumptam pro generali quodam axioma & argumento Topico, v. c. Afflictio non est addenda afflictio: nemo debet locupletari cum alterius damno, & hoc respectu non largitur.

De Rei Vindicatione vid. *Vindictio*.

CAP. XXXI.

Relatio, Relatum, Relativum.

Axioma I.

Per relationem quid proponatur, an per narrationem, perinde est. Phil. Dec. conf. 647. num. 3. Carpov. p. 1. confit. 1. defin. 3. num. 6.

II.

Relatum nihil probat quicquam, nisi de eo appareat. Gail. lib. 1. observat. 82. n. pen. per Aub. si quis in aliquo. C. de edend. l. in testamento 27. ff. de condit. & dem. Roland. à Valle confil. 19. num. 5. vol. 3. Tacheran. decif. Pedem. 71. num. 12. Nam ut scribit idem Tacheran. decif. Pedem. 39. num. 4. si non sciatur quid specificè in relato contineatur, relatio est irrelevans. Vult. 3. Confil. Marpurg. 30. num. 18. unde & in terminis investitura relationem etiam dispositivam nihil operari, nisi relatum appareat, probat Rosenthal. in tract. feud. c. 6. concl. 69. num. 11.

III.

Relatio ubi ad plura fieri potest, inspicitur ubi magis ratio vel causa dicitur. Dom. in cap. perpetuo num. 13. de postul. Prælat. Corn. confil. 5. num. 7. lib. 2. & confil. 160. num. 4. lib. 3. Ruin. confil. 121. num. 9. lib. 2. Tiber. Decian. 3. confil. illustr. conf. 9. num. 3.

IV.

Relativum substantiæ determinat suum antecedens non solum quantitate, sed etiam in tempore. l. à filio 15. §. 1. ff. de alim. legat. etiam si simpliciter fiat, d. l. 15. l. 13. pr. ff. de fund. instruct. alii non refert eandem substantiam in specie, sed omnino similem vel eandem in genere, l. vinum 23. ff. de rebus credit.

V.

Relatio simpliciter & generaliter facta ad certa, non ad incerta refertur debet. l. Sejo 10. §. Medico 1. de annuis legat. quia per eam referens certifiatur. l. refert. 5. C. de fals. caus. adjet.

VI.

Relatio ad omnia præcedentia est trahenda, ubi non apparet diversitatis ratio, cur ad unum magis quam ad aliud tacite derogationis vel di-

spensationis extensio fieri debeat, Cravett. conf. 958. numer. 30. per l. 3. §. filius 2. ff. de liber. & posthum. l. talis scriptura 30. in fin. ff. de legat. 1. l. si tibi pure 54. ff. de legat. 3. l. Aurelius 28. §. testamentum 5. ff. de liberat. legat. l. fin. ibique Bart. ff. de reb. dub. pertinetque ad omnia præcedentia, de quibus dictum est, Cravett. conf. 333. n. 1. & quidem principaliter, non enunciative vel incidenter, Cravett. conf. 805. num. 9. nisi relatio aperte fiat ad omnia & singula, idem Cravett. 668. num. 11. vers. non alienum ab his, & confil. 603. num. 8. Johannes Goedd. 1. conf. Marp. 26. num. 196. vel nisi absurdum, vel contrarietas inde resultaret Abb. Panorm. in cap. secundo requiris, de appellat. Berous conf. 148. Videretur super dubio. num. 22. vol. 1. Pantiichman. 1. quasi, pract. 21. num. 86. cum relatio ad ea nunquam fiat, ubi cum relatione absurditas adduceretur, Alex. 1. conf. 48. Umm. in coroll. disp. 18.

VII.

Relatio fit ad id, quod fieri debuit, non quod factum est, argum. l. 11. ff. de iustit. & jur.

VIII.

Præses provinciæ in publicis non potest solus causam referre, sicut in privatis, Brunnem. ad l. 5. C. de Legation.

IX.

Destructio unius termini correlativi totam relationem destruit, Everh. in Top. loc. à correlativis num. 4. Hottm. lib. 3. dialect. c. 17. M. Stephan. lib. 1. dial. jur. cap. 13. n. 6. & lib. 2. loc. 31.

Intellige scilicet in correlatis, quæ habent naturam partium; secus enim est, si correlatorum quodlibet habeat naturam totius, vide Richter. disp. 7. thes. 2. lit. L.

X.

Relatio fieri debet ad proxima & immediata, l. si idem 11. §. fin. ff. de iurisd. l. talis scriptura 30. §. fin. de legat. 1. c. secundo requiris 41. de appellat. Jason. in d. l. si idem, de iurisd. l. de legat. præstand. ubi gloss. §. 1. verb. ex variis caus. 15. Insist. de rer. divif. Pantiichm. 1. quasi. 21. num. 30. Bertazol. 1. consult. decif. conf. 62. num. 32. si nimirum ad alia remota incommode referatur, hæres meus 100. §. uxori 2. ibiq. Baldus ff. de legat. 3. l. 1. C. de liber. præterit.

Limita (1.) secus esse, quando dispositio reddetur inutilis; tunc enim, ne absurdum sequatur, relatio fieri debet ad remotiora, Bartol. in l. talis scriptura, in fin. prima oppositionis. ff. de legat. 1. & ibid. Jason. num. 39. per l. cum vulgari 4. & ibi gloss. Bartolus & alii de dot. præleg. Roman. confil. 94. col. pen. & conf. 112. Cardin. in confil. 49. num. 3. & confil. 68. Jason. in l. si creditori. notab. 5. ff. de legat. 1. Cravett. confil. 623. num. 7. & confil. 733. num. 19. vel (2.) quando aliàs restringeretur favor familiæ, Ant. Glavatin. com. 3. confil. illustr. 1. numer. 24. vel (3.) quando præsumpta testatoris mens & voluntas repugnaret, Socinus jun. confil. 81. num. 19. & 20. lib. 3. Jacob. Menochius in confil. illustr. 12. n. 53. vol. 2. in 4.

XI.

Relatio ad id fieri debet, cui magis verba conveniunt, & accommodari possunt, l. Gallus 29. §. 1. de liber.

de liber. & possib. cum multis, per Cravett. congestis in consil. 762. num. 20. vol. 5. nec facienda est ad eam partem, ubi per eam induceretur repugnantia vel contrarietas. gloss. in l. si idem cum eodem. §. fin. de juris dict. Bald. consil. 357. Clausula lib. 4. Alexand. consil. 48. col. pen. circ. fin. vers. item illud quod dicit. lib. 1. consil. 213. lib. 3. vel quando verba remanerent superflua & sine effectu operandi, ut in specie perpendit Cravett. consil. 623. num. 17. lib. 4. vide Danth. Sogar. in consil. illustr. §. num. 26. volum. 3. in 4.

XII.

Quod juris est in uno correlatorum, idem quoque juris est in utroque, l. 8. de his qui sui vel al. jur. vid. supr. lib. 3. c. de correlativis.

XIII.

Relativum operatur id, quod expressio priorum nominum, Bald. in l. fin. C. de impub. & al. subtit. col. 2. vers. secundo oppono. & facit in dubio speciale relationem, non generalem. idem Bald. d. loc.

XIV.

Relativum junctum verbo futuri temporis facit conditionem l. Stribum qui meus 6. ubi Jafon. num. 2. ff. de legat. 1. l. si quis fundum 37. & ibi Bart. ff. de contrah. empt. l. 1. de peric. & commod. rei vend.

Intellige nimirum distributive, non collective, Bart. in l. debitor. §. verisimile. notab. 1. de contrah. empt. in verb. quod natum erit, id est, quatenus natum erit. Alex. consil. 26. p. 4. Francisc. Aret. in l. qui libris. de vulg. & pupill. subtit. l. si quis 17. §. differentia 1. de acquir. possess. col. 2. l. quidam 132. §. filiusfamil. 1. de V. O. l. si ita quis eod. tit. & in d. l. Stribum. de legat. 1. Bald. in l. si quis ita. de hered. instit. in 1. oppos. potest (2.) intelligi etiam verum in relativo quantitatis. Secus vero in relativo substantie, Bart. in l. si Titius. §. 1. ff. de legat. 2. latissime in d. l. Stribum qui meus. de legat. 1. vide tamen & Zasium ad l. si ita quis promiserit in princ. num. 9. de V. O. ubi ait, quod licet relativi natura sit facere conditionem, tamen ad junctum relativum puræ obligationi accidentaliter, scilicet ad tempora exigendi, non facit conditionem: quia facultas exactionis fortè est in manu creditoris, postquam pura est obligatio.

XV.

Relativum incertæ rei adjectum facit conditionem, Bald. in l. 2. in 1. oppos. C. de fals. caus. adject.

XVI.

Relativa duo cum in eadem oratione, quorum primum est sine copula, secundum cum copula, secundum non restringit, sed ampliat. Martin. Laudens. in l. omnes populi. ff. de justit. & jur. Jafon consil. 97. num. 3. volum. 1.

XVII.

RELATIVUM est in referente cum omnibus suis qualitatibus, l. assè toto 77. ff. de hered. instit. l. si ita scripsero 38. de condit. & demonstr. l. ait Prætor. §. §. 1. ff. de re judic. [l. Theopompus 14. de dot. prælegat. l. institutio talis 10. ff. de condit. inst. l. in

testamento 31. ff. de condit. & demonstrat. l. ait Prætor §. §. 1. de re judic. l. hac venditio 7. §. 1. de contr. empt. Bartolus in l. 1. ff. de receptat. & in l. servum. §. fin. num. 5. ff. de legat. 2. Paris. consil. 39. num. 13. vol. 1. Laurent. Sylvan. consil. 69. num. 5. vol. 2.] Decius consil. 47. num. 2. & consil. 647. num. 3. Romanus consil. 30. In proposita consultatione. num. 14. & consil. 305. num. 6. Cravetta consil. 45. num. 4. Socin. consil. 27. n. 12. & consil. 62. n. 24. lib. 4. Paris. consil. 25. n. 40. & 50. vol. 1. Gozadin. consil. 31. n. 2. Natt. consil. 204. n. 12. Neviz. consil. 40. n. 3. Tiraq. de Leg. connub. gloss. 7. n. 183. & 187. Menoch. consil. 1. num. 83. & consil. 150. n. 42. & consil. 247. num. 32. & consil. 19. num. 47. & consil. 539. num. 1. Becc. consil. 78. num. 37. vol. 1. Bardel. consil. 21. numer. 32. vol. 1. Surdus consil. 105. num. 30. & consil. 200. n. 5. & consil. 362. num. 8. & decis. 212. num. 14. & decis. 291. numer. 17. & 18. Gutier. consil. 18. numer. 56. cum seq. Brunior. à Sole in locis communib. verb. relatio §. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 16. numer. 17. & 33. Bobadil. in sua politica, lib. 1. cap. 4. num. 22. Mantica decis. 137. num. 5. Stephanus Gratianus discept. forens. tom. 3. cap. 501. num. 16. & 17. Cevall. commun. contr. commun. tom. 4. quest. 905. numer. 13. & 14. Josephus Sesse Aragonia decis. 115. numer. 74. Cæsar. Argel. de contradict. legit. quest. 10. num. 87. Benedict. Egid. in repet. l. ex hoc jure. ff. de justit. & jur. p. 1. cap. 8. num. 91. vers. nihilominus. Campan. in divers. Juris Canon. rubr. 12. cap. 7. num. 27. prope fin. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. resolut. 59. cas. 16. Rot. decis. 35. num. 6. & decis. 187. num. 7. & decis. 457. num. 2. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 373. num. 6. & decis. 447. num. 5. p. 2. recent. Sebastian. de Medicis de Reg. Jur. reg. 10. per tot. Vincentius Caroc. de excuss. bonor. part. 7. quest. 17. num. 11. Osvald. in Donell. lib. 27. cap. 6. lit. M. & N. Sigismundus Scaccia de commerc. §. 7. gloss. 3. numer. 28. [Referens enim accipit interpretationem ex relato, & relationis vigore quicquid continebatur in relato, dicitur quoque contineri in referente, Cravett. l. Consil. 45. num. 4. per d. l. assè toto. de hered. instit. cum dubium non sit principale illud esse, ad quod fit relatio: non autem id, quod sese ad illud refert, nec referens absque relato consistere, aut alicujus rei fidem facere queat, Cephal. consil. 200. num. 7. arg. Autb. si quis in aliquo. C. de edend. l. 2. C. de fid. instrum. Quare principale ab accessorio & minus principali declarationem recipere, haudquaquam ratio-

(T)

nis

nis est, Coras. in l. admonendi, in pralud. num. 29. de jurejur. per l. ex pupillari 44. de vulg. subst. Treutler. 1. conf. 12. num. 4. & seqq. Quinimo relationis ea est natura, ut omnes relati qualitates secum trahat, prout trad. Paris. conf. 19. numer. 68. & conf. 80. num. 49. vol. 2. Cravett. conf. 88. num. 3. Socin. jun. conf. 170. num. 33. vol. 2. Ruin. conf. 183. num. 1. vol. 2. ac referens secundum relati naturam reguletur. Auth. si quis in aliquo. C. de edend. Cacheran. decis. Pedemont. 110. numer. 3. Vult. 1. conf. Marp. 15. n. 21. & relatio relatum ponat in referente, quale est relatum non aliud, nec aliter, nec alterius juris. Argentræus in consuet. Britan. art. 418. gloss. i. n. 6.]

Amplia, ut verè, propriè, & naturaliter, non per fictionem relatum sit in referente, Sebast. Medices d. reg. 10. num. 7. Vincent. Caroc. sing. 302. Robles de represent. lib. 2. cap. 11. num. 33. & cap. 26. num. 45. & cap. 29. num. 21. Rota decis. 405. num. 1. part. 1. in posthum. Farinac. alias p. 3. recent. ubi quod relatum stat in referente cum suis qualitatibus, idem est ac si in relato fuisset expressum omne id, quod in referente expressum est, Farinac. d. loc. & decis. 732. num. 3. ubi quod relatio intelligenda est secundum qualitates in relato expressas, & decis. 238. numer. 2. & 5. ubi quod relatio debet fieri ad proximiora, & quod non sit ad omnia superius expressa, quando resultat aliquod incompatible, vel quando per eum sequitur effectus contrarius extensioni disponentis.

Extende, in tantum relatum esse in referente, ut dicatur pars referentis, Alexand. conf. 35. Viso processu. num. 8. lib. 4. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 6. lit. R. conclus. 129. num. 2. & in terminis referens censeatur continere idem quod est in termino relato, Socin. conf. 77. in presenti. num. 6. & conf. 89. In causa. num. 9. lib. 1. & conf. 188. Visa Bulla. num. 3. & seq. vers. Ex quibus. lib. 4. & paria sint aliquid nominatim exprimi, vel per relationem, Paris. conf. 122. Clarissimus. col. 2. num. 3. & seq. lib. 1. ubi dicit hoc verum, maximè quando relatio est certa, quia non potest fieri, nisi ad unum certum, & conf. 2. num. 51. & seq. lib. 3. Castrenf. consil. 81. in fin. l. 1. [Hinc est quod docuit Baldus in l. quilibet. §. hac verba, in fin. de vulg. subst. quod persona, quæ nominatim atque ita singulariter exprimi debet, si per relationem demonstretur, nominatim expressa dicatur, quem secuti Alexand. in l. fin. C. de hered. institut. & ibid. Ja-

son num. 12. vide & Ruin. conf. 29. ita etiam dicimus, quod à pari procedant aliquid esse certum per se, vel per relationem ad aliud, per tradita à Dd. in l. ubi 75. §. illud. ff. de V. O. Decius in l. actum. num. 3. ff. de reb. credit. Socin. sen. conf. 96. num. 14. vol. 4. & respondit post alios Paris. conf. 25. num. 45. vol. 1. quod investitura concessa relatione facta ad antiqua dicatur expressè & verè concessa, maximè cum in investituris hoc sit regulare, ut semper secundum primam investituram intelligantur, Wesenb. conf. 2. num. 8. adeò ut licet expressè fiat ejus relatio, tacitè tamen semper insit: ejusque clausulæ & qualitates omnes in sequentibus investituris inesse & repeti intelligantur, Wesenb. dict. loc. Quinimò relatum dicitur considerari in referente, & secundum tempus, & locum, & solennitates, quia natura relationis est natura veritatis patentis ex conjunctione duarum scripturarum, adeò ut quicquid continetur in termino si fiat relatio, dicatur verè contineri in termino referente, prout probant Decianus consil. 48. num. 14. vol. 5. per l. ait Prator. §. si judex 1. ff. de rejudic. Baldus conf. 212. vol. 5. Decius conf. 647. num. 2. & conf. 673. col. 1. quibus accedit Castrenf. conf. 283. col. 7. vers. bis visis. vol. 3. ubi inquit: Quod licet relatio sit relativum substantiæ, non tamen facit relationem ad solam substantiam sui antecedentis, sed etiam ad omnes conditiones, qualitates, modos & tempora, ad quæ disponens se refert, quem sequitur Rolandus à Valle conf. 58. num. 23. vol. 3. ubi dicit, quod verba universalia restringantur per relationem, quam esse naturam relati, ut restringat dispositionem universalem præcedentem, refert Tiberius Decianus in conf. 72. num. 35. volum. 3.]

Et ideò relatio restringitur, & limitatur ad illud, quod in relato continetur tantum, Decius conf. 63. sub numero 6. vers. nec obstat. Rimin. conf. 34. numer. 6. Carolus Bardel. conf. 61. num. 42. Joseph Sesse Aragon. decision. 125. num. 41. & decis. 185. num. 110.

Et referenti non creditur, nisi constet de relato. d. l. asse to. Authent. si quis. C. de edendo. l. in testamento 31. de condit. & demonstr. Gail. 2. observat. 1. num. 15. Surdus conf. 5. num. 57. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 38. num. 5. & resolut. 64. num. 7. & lib. 2. resolut. 8. numer. 12. Sebastian. Medices d. Reg. 10. numer. 3. Stephanus Gratianus discept. forens. tom.

tom. 4. cap. 693. num. 2. & 3. Robles d. lib. 2. cap. 14. num. 36. & 39. Illud enim fialiter se habet, dispositio referens tanquam erronea corrui, & non attenditur, Decius d. consil. 63. Menoch. conf. 1. num. 96. Octav. Glorit. resp. 12. num. 24. licuti etiam cessare perhibetur, cum absurdum inde resfultaret. Menoch. lib. 2. arbit. judic. cap. 64. num. 11. Jason in l. talis scriptura. num. 38. de legat. 1. Decius consil. 195. col. penult. vers. quartus. Alexand. 1. cons. 48. Umm. in corollar. disput. 18.

CAP. XXXII. Relaxatio.

Relaxatio vinculum præsupponit, cap. ad disfolvendum 13. de desponsat. impub. l. si de cem 48. de V. O. Nat. tom. 3. cons. 49. num. 4. Est enim relaxare in pristinum statum reponere, c. si annum 3. de judic. in 6.

De Relegatione vid. Exilium.

CAP. XXXIII. Religio.

Axioma 1.

Religio est fulcrum, columna & fundamentum Reipublicæ, quo subtrahito & ipsam concidere, commoto & ipsam nutare necesse est, Arniseus lib. 2. de Majest. c. 1. n. 369. ratio, quia primum omnium in Republica functionum. Aristot. lib. 7. politic. cap. 8. Unde religione nihil majus & sublimius esse dixit Ambrosius ad Valent. Imp. lib. 1. cap. 1. ejus constituendæ jus ad Majestatem pertinere, eique adimi nullo modo posse monstravit Arniseus d. lib. 2. de Majest. d. cap. num. 9. & cap. 6. num. 1. Qua de causa etiam Imperator ante omnia curare debet, ut per omnia superni numinis religionem tueatur, l. unic. C. nemini licet. sig. salu. Christ cum nihil occasui magis subiaceat, quam vera religio, l. inter claras 8. C. de Summ. Trinit. quam generaliter consideratam Jurisgentium esse desumitur ex l. 2. de justit. & Jur. cum omnibus gentibus sua sit religio, si nimirum illud generale axioma species, Deum religiosè colendum esse: vera enim religio hujus juris non est, sed solius divini, abstrusa & abscondita etiam rationi naturali, nisi divinitus reveletur, Psal. 147. vers. 19. & 20. Johan. 1. vers. 18. Paulus ad Roman. 16. vers. 25. Ephes. 1. vers. 9. Just. Meier. ad l. 9. de Leg. Rhod. Quomodo Imp. sit mundi Dom. cap. 6. lit. c. Quapropter divinitas cum diversas patiatur religiones, nos unam inquit Theodor. Cassiodor. epist. 26. lib. 1. variar. Epist. imponere non debemus, neque etiam ob diversitatem religionis jura pacis sunt infringenda, vide Synodum Sandomirens. de anno 70. sed potius ista religionis varietas toleranda, non reprobanda. Francisc. Bald. cons. Paris. apud Jean. Francois le petit histor. Belgic. pag.

79. lib. 1. Lyser. in duell. Clesel. Springer. de pac. Religionis, cap. 7. possunt enim esse boni cives, etiam si minus boni Christiani. Hinc sancte & pie Imp. Marcianus sub anno 452. edicto scripsit publico: Nostra clementia nulli penitus necessitatem imponi præcepit, quatenus aut subscribat, aut consentiat, si noluerit; non enim terrore aut violentiâ aliquos trahere volumus ad viam veritatis, inquit Goldastus consil. Imp. tom. 3. pag. 604. quia summa est ratio, quæ pro religione facit, l. 43. ff. de Relig. latè Guilhelm. Boeckel. in tract. de publ. judic. disquisit. coron. pag. 314.

II.

Religionis favor attendendus est, cap. ult. extr. de conversat. infidel. l. 43. ibi: summa ratio est quæ pro religione facit. de religios. & publica utilitas, cap. ult. extr. qui fil. sine legitim. religionis enim favore sit, quod alias non fieret, cap. significasti 18. extr. de homicid. cap. cum 2. extr. de eo qui fur. ita hujus favore mitius agi cum aliquo, textus est in cap. ex literarum 2. extr. qui Cler. vel voventes. ita religionis favore cum aliquo dispensari patet in cap. ex literarum 2. extr. de Apostat. ita religionem etiam humanitati præferri debere, textus est in l. 3. §. 2. Cod. de his qui ad Eccles. conf. l. 27. de condit. instit.

III.

Religionis causam non decet obtendere ad id, quod planè est iniquum, l. sunt persone 43. de Religiosis. l. penult. in quibus causis pign. tacit. contrab. ubi Mornac. Nemo igitur potest officium publicum deferere sub specie Religionis, l. 26. C. de Decur. Perez. eod. tit. n. 44.

IV.

Ea, quæ religiosis adherent, religiosa sunt l. quæ religiosis 34. ff. de rei vind. Lud. Gom. ad S. item Serviana. de act. num. 30.

CAP. XXXIV. Relutio.

Axioma 1.

Quoties jus relucendi simpliciter reservatum, toties præscribitur triginta annis. Quia ejusmodi conventio inducit actionem personalem, quæ venditor potest compellere emptorem ad retrovendendum & rem restituendam l. 1. C. de pact. inter emt. & vend. Zoes. ad ff. in tract. de Retra. l. 32. actioni autem personali triginta annis regulariter præscribitur l. 3. C. de præscript. 30. vel 40. annor.

II.

Quoties conventum, ut relutio quocunque tempore debeat esse licita, toties etiam post triginta annos est permessa l. 31. §. 22. ff. de Edil. Edict. quia sic renunciatum est præscriptioni; hinc emptor vi pacti adjecti semper est in malâ fide, unde non præscribitur ullo tempore. Cap. 2. de Reg. Jur. in sexto.

(T) 2

CAP.

CAP. XXXV.
Remedium.

Axioma I.

Ex duobus remediis melius & brevius est eligendum, l. 3. ff. ne ei vis fiat qui in possess.

II.

Ibi opus est remedio, ubi maximum imminere periculum perspicitur, Extravag. com. in iuncta. in pr. de Elect. Remedia tamen falsa veris periculis sunt graviora, c. de homine 7. extr. de celebrat. miss.

III.

Remedia plura quoties uni competunt, uno sublato, ad aliud ut recurramus non est prohibitum, l. si prius 17. ff. de aq. plu. arcend. l. si domus 21. ff. de servit. urban. pred. l. quoties duplici 91. ff. de R. I. Decius consil. 396. num. 3. Bartol. in Auth. hoc amplius. n. 9. C. de fideicom. Gail. 2. observ. 98. n. 11. remedium enim primum cum non valeat sortiri effectum, alterum subsistere poterit, l. 19. de inoffic. testam. l. 97. ff. de acquir. hered. l. ult. ibi: nisi satisfiat creditori. C. de fideiuss. cum remedio uno electo, si illud non sufficit, possit eligi aliud, l. 1. §. quod ergo 4. de ventr. inspic. l. consentaneum 9. & ibi Bart. in fin. C. quom. & quand. judic. Ludov. Gomez ad §. item si quis. num. 44. instit. de act. maximè quando per prius intentatum agentis satisfactum non sit, l. quoties 41. ff. de V. O. l. mater 19. ff. de inoffic. testam. Dd. in l. edita. Cod. de edend. Excipe, nisi fiat in præjudicium tertii, prout pluribus persequuntur Heig. p. 2. quæst. 2. num. 12. & post eum Carpzov. p. 2. consil. 20. defin. 11. num. 9.

IV.

Remedia elusoria reddi non debent, sed interpretatione potius adjuvanda quam intervertenda, cap. si Papa 10. de privileg. in 6. l. si quando 106. de legat. 1. cap. Pastoralis. 53. de appellat. ubi Abbas, Panormitanus & Decius num. 1. & §. quisquis prima. Constitut. Cod. Pantischman. libr. 2. quæst. 7. n. 14.

V.

Remedia à Prætoribus inducta non secundum jus civile, sed juxta prætorium denominantur, Natt. 3. consil. 566. num. 3.

VI.

REMEDIIUM ordinarium ubi datur, non conceditur extraordinarium, l. quedam 9. in princip. ibi: quia id consequi & c. ff. de edendo l. in causa 16. ff. de minorib. [l. 32. in fin. de damn. infect. text. & exemplum cum responsione eleganti in l. 1. §. 2. de publican. l. cum sine beneficio Prætoris 11. de Carbon. edict.] Exornant Zas. lib. 1. respons. cap. 20. Alphanus collect. 755. Menochius remedi. 15. recup. possess. num. 12. Maur. de in integr. restit. cap. 11. Sfort. in simili tract. p. 1. quæst. 17. Cald. Pereira in l. si curatorem. verb. per quod pristinum. num. 16. & verb. implorare. num. 9. Cod. de in integr.

restit. minor. Morl. in emporio Juris, part. 1. tit. 5. quæst. 3. num. 2. Christophorus de Pace in scholiis ad leges styli. l. 171. num. 1. Cardin. Tulch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 182. D. Barbof. in l. quia tale. num. 63. ff. solut. matrim.

Limita tamen, si remedium extraordinarium utilius sit ordinario, secundum Zas. d. cap. 20. num. 20. Pinell. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. cap. 1. num. 19. Maur. d. cap. 11. numer. 7. Sfort. d. quæst. 17. n. 33. Morl. d. quæst. 3. num. 12. [Matth. Celer. de process. executiv. part. 1. cap. 5. num. 71. Sichert. ad l. 3. C. quomodo & quando judex. numer. 6. Sfort. Odd. de restit. in integr. part. 1. quæst. 17. numer. 33. Carpzov. part. 2. consil. XI. defin. 34. n. 8. & part. 3. consil. 13. defin. 3. numer. 6. ita Prætor è re esse putavit specialiter editum adversus publicanos proponere, licet idem a libi providerit furtis, damnis & vi raptis, l. 1. §. 2. de publican.] Ex quo etiam procedit, ut minori non denegetur restitutio, quoties per hanc plenius, seu pinguius illi succurritur, ut notant Doctores in l. in provinciali 3. ff. de novi operis nunciat. Tiraquell. in l. si unquam. verb. libertis. num. 114. Cod. de revocand. donat. Mauritius d. cap. 11. num. 7. Cald. Pereira in d. l. si curatorem. verb. lesis. n. 11. [Cum remedium pinguius nonnunquam absorbeat id, quod minus est pingue, Harprecht. ad §. sed cum paulatim. de testament. num. 371. Aliam & maximè necessariam hujus axiomatis declarationem vide apud Welenb. in parat. C. in quib. caus. restit. in integr. non est necess. vide & l. 3. §. pen. de Carb. edict. l. 1. §. 18. ibi: quia eodem auxilio non indigent. de exercit. action.]

VII.

REMEDIO novo indigent, quæ de novo emergunt. Vide sup. libr. 5. cap. emergens.

VIII.

Quoties læsio contingit ex incerto eventu, toties Remedium l. 2. C. de rescind. Vendit. cessat. Quia in incertis nemo potest dici certò lapsus, cum par in utraque parte sit ratio l. 11. C. de transact. & unus æque ac alter lædi potuisset, e. g. si heredes divisionem rerum hereditariarum submiserint sorti.

Limita: modò fraus, dolus & error abfuerit, arg. l. 11. §. 4. ff. de minor. Carpz. P. 2. Consil. 35. def. 2. & 3. Hinc si enormissima fuerit læsio, idèò rescindendam esse renunciationem statuit Mev. P. 3. decis. 13. nisi alter, quod deest legitimæ, supplere velit, Mev. d. l.

IX.

Quoties contra obligationem præcedentem iustæ mihi competunt exceptiones, toties Remediò

Remediò l. si contendat. 28. ff. de fidejussor. al-
terum ad agendum provocare possum, ut meas
exceptiones audiat aut taceat. Ratio confi-
stit in æquitate, quia alioquin exceptionum pro-
batio aut planè interiret aut difficilior reddi pos-
set. Ita si actor se fundaret in instrumento liqui-
do, reus verò contra illud haberet exceptiones,
hòc remediò provocare potest.

CAP. XXXVI. Remissio.

Axioma I.

Remittere & dare idem est, cap. veniens 10.
extr. de testib.

II.

Remissio certi juris est donatio, l. si quis dele-
gaverit 12. ubi Bartol. ff. de novat. l. pactum cu-
ratoris 22. ubi Dd. C. de pact. l. si quis obligatio-
ne 115. de R. I. l. 6. §. 11. l. 18. que in fraud. cre-
dit. l. Modestinus 23. de donat. l. 4. C. de novat.
l. 1. ff. de transact. Bald. in l. 1. §. 2. C. si advers.
transact. num. 2. & 3. Tiraquel. in l. si unquam.
verb. donatione. §. 8. n. 143. & post leges connubi-
ales gl. 3. n. 143. Carpov. p. 4. consil. 29. defin. 29.
n. 6. Wesenb. in parat. de pact. num. 8. vers. re-
mittere autem.

Limitat Carpov. §. resp. 64. num. 13. ubi vid.
Per se enim & propriè loquendo eam donatio-
nem non esse exinde patet, quod in transactione,
ubi remittens non donare, sed suum consequi
intendit, Bart. in l. sed etsi. §. questum. si quis
caution. Cravert. consil. 142. num. 36. donatio
non præsuntur. l. 1. ff. de transact. itaque quod
remissio pignoris propriè non sit donatio. Text.
est in l. 1. §. 1. quib. mod. pign. vel. hypothec. sicut
nec intercessio, l. quamvis §. in pr. ad SC. Vell. l.
jubemus 21. C. eod. quia nihil largiris de tuo, ni-
hil minus de tuo. Ex accidenti tamen evenire
posse, ut pro donatione ea habeatur exemplo
pignoris in fraudem creditorum remissio, mon-
strat Cujacius lib. 99. Papin. ad l. 18. que in fraud.
credit.

III.

Remissio perinde ut transactio non valet su-
per his, quæ pendent ex testamento, nisi expressè
testamenti mentio fiat, l. 6. l. 12. ff. de transact. l.
1. §. 1. quemadmodum. test. aper. Phil. Matth. 2. consil.
Marp. 27. n. 60.

IV.

Remittens jus suum, eo amplius uti non po-
test, l. 14. §. si venditor §. ff. de adilit. edit. l. 1. §.
qui semel §. ff. de success. edit. & cap. quàm peri-
culosum 7. quest. 1. cap. 1. §. preterea. quib. mod.
feud. amitt. & cap. cum inter. R. 16. ibidem gl.
verb. quod ex consensu. extr. de Elect. Conf. Arg.
1. consil. 86. n. 59. Petr. de Anchoran. consil. 339.
incip. pro majori intelligentia. num. pen. quia
contra proprium suum factum nemo venire de-
bet, l. si creditoribus §. Cod. de serv. pign. dat. l. 1. §.
lius 4. C. revoc. his que in fraud. credit. Decian.
consil. 59. num. 20. vol. 2. Vult. 2. consil. Marp. 29.
num. 76 ubi num. 131. hoc in thesi ita verum esse
ait, si factum omni sui parte sit absolutum, ut in

eo nihil à jure requisitum desiderari possit. Ve-
rum cum multa obviam veniant, ex quibus ju-
sta contraveniendi causa apparere possit, ut si e-
normissimè per remissionem læsus esset, causa
tanti momenti erit, ut ea ipsi contra læsionem fac-
tā nihil ob stare possit, vide Jasonem consilio 133.
num. 17. vers. non obstat ergo. vid. Goth. Anton.
disp. feud. §. thes. §. lit. E.

Declara: simplici Remissione facta non viden-
tur remissa ea, quæ ex alio capite debentur. Sic
licet testator tutori remittat necessitatem red-
dendarum rationum, non tamen videtur remissa
actio ad reliqua vel dolo gesta. Brunnem. ad l. 4.
C. de his qui spontè.

V.

Remissionem à prædecessore factam succes-
sor mutare non potest. Perez. C. de Collat. donat.
§. 2.

VI.

Remittens dominium non transfert. Socinus
in l. Julianus. in pr. ff. de condit. & demonstr.
ubi declarat & reassumit Decius post Felin. in
cap. veniens 10. super gloss. 1. extr. de testib. vid.
Ludov. Gomez. ad §. sic itaque. Instit. de action.
num. 7.

VII.

Remittens injuriam, alteri non censetur re-
misisse damna, & id quod interest, l. 7. in princ.
ff. de condit. furtiv. Dynus in l. sed si unius. §. si
ante. de injur. Baldus. 2. consil. 295. Alexand. §.
conf. 168. Schneidew. 4. Instit. de injur. §. fin.
num. 10. in addit. lit. a. vid. Perez. prælect. Cod. de
generali abolitione. n. 5. ratio, quia nemo tene-
tur æstimationem damni remittere, sed iracun-
diam condonare debet. cap. si quis iratus §. 2.
quest. 3. Petrus Costalius ad l. 7. de condit. fur-
tiv. post glossam in cap. 1. de maledic. si tamen
pars poenam fundatam super injuria privata vult
remittere, etiam judex eam remittere tenetur.
Matthæus de Afflictis in usib. Feud. que sint regal.
verb. panarum. num. 25. Jacob. de Aretin. in l. si
quis. ff. de manumiss.

VIII.

Remissionem injuriæ præcedentis facit præsu-
miservitium subsequens, l. in ipsius §. & ibi Bald.
C. famil. hereticæ. Jason in l. §. num. 64. & 69. de
justit. & jur. Schneidew. d. loc. num. 4.

IX.

Remissio poenarum non nisi Principi est con-
cessa, l. poenam 15. Cod. de pan. c. irrefragabili 13.
extr. de offic. ordin. quoniam derogat Legi, cui
derogare is, qui Principe est inferior, non po-
test, quantumvis jurisdictionem omnimodam ha-
beat l. formam 2. C. de offic. Præfect. Prat. Ori-
ent. Socin. consil. 20. col. 1. inter cons. Curt. sen.
Angel. in l. si decesserit. ff. qui satisfacere cogan-
tur. Cyn. in l. preces. C. de transact. Matth. de Af-
flict. in c. unic. ad verb. panarum. num. 17. que
sint regalia. Bodinus de Repub. lib. 1. cap. 10. Quin-
imo facultas remittendi poenas usque adeo dene-
gata est his, qui Principe inferiores sunt, ut etiam
damnatum post sententiam restituere negetur,
quamvis de innocentia ipsius manifestò constet. l.
1. §. si quis ultro. ubi Bart. ff. de quest. Ang. in l.
qui de crimine. col. 2. ff. de accusat.

X.

Remissio tributorum non nisi principi competit. Non ergo potest curia debitores Reipubl. gratis liberare vel eis tributa remittere. Denique nec à totà civitate nec à personà in dignitate constitutà ob merita & in compensationem servitiorum alicui immunitas concedi potest, nisi medicis & Professoribus à curià. *Perez. C. de Decret. Decur. n. 6. seqq.*

XI.

Qui ad aliquem remittit, ejusdem sententiam approbare videtur, *Bart. in l. non solum. §. si liberationis. num. 7. ff. de liberat. legat. Welenb. lib. 1. conf. 44. num. 71.*

XII.

Remissio non fit ex lucro non percepto, sed ex damno, *Parif. conf. 38. num. 12. vers. preterea in præsenti. vol. 1. ratio*, quia magna est differentia inter eum, qui damnum patitur, & inter eum, qui lucrum non facit, *l. fin. C. de Codicill. Berous conf. 141. num. 4. vers. accedit ad hec. vol. 1. & Hyppol. Riminald. consil. 40. Annis elapsis. n. 35. in fin. vol. 1.*

CAP. XXXVII.
Remotio.

Axioma I.

Remotio prohibitionis ejusdem est juris, ut prohibitio, *Pacian. conf. 142. num. 10. vid. supr. lit. P. cap. Prohibitio.*

II.

Qui potest constituere, potest etiam remove-
re. *c. 12. extr. de heret. Exemplum est in Præfecto prætorio, qui præfides constituere, Pac. in Analys. C. de off. Præf. Prætor. Or. n. 8. & remove-
re potest, l. 3. C. prædict. tit. l. 3. C. de off. Reft. provinc. Hinc varias sæpe subesse causas, per quas ab officio removeri potest, veluti propter negligentiam ex c. cum ad monasterium 6. extr. de stat. Monachor. propter scandalum, cap. de Reftoribus 3. extr. de Cler. egror. propter crimen, cap. si Episcopus 7. dist. 50. propter utilitatem, cap. mutationes 7. q. 1. propter senectutem c. petisti. d. q. 1. propter necessitatem d. cap. mutationes. cap. Episcoporum 5. dist. 74. propter levitatem, c. si quis presbyter 7. q. 1. propter ambitionem, c. si quis de ordine. d. q. 1. patet, propter inobedientiam c. cum in magistratu 49. de Elect. & Elect. potest. vid. not. ad Colleg. Jurid. Argent. de de-
curion. eb. ult. Modest. Pistor. 1. consil. 26. Welenb. 6. consil. 260. Langlaüs 7. semest. 18. Berlich. 2. decis. 299.*

III.

Officiales, qui in arte & probitate deficiunt, reprobantur & removeri, iisque immunitates adimi & otiosis munera consueta imponi *l. 2. C. de Profess. & Medic. Inhabilis etiam electus ad officium dejici debet, l. 12. C. de dignit. non tamen removeri potest per eos, qui ejus admissioni interfuerunt vel electioni consenserunt l. 13. §. fin. ff. de Decur. Quare electus tollerandus, si eligentes ignoraverint ejus vilitatem aut non tantam esse putaverint. Secus si igno-*

minia nota sit & nimium l'ceda officio. *Perez. C. de Infam. n. 4. nec aliquis nisi princeps super vilitate officiali objectà cognoscere potest. l. 2. C. de agent. in reb.*

IV.

Ordine moti ad tempus semper per restitutionem pristinum locum recipiunt. Relegati autem, si interea ipsi alius substitutus novam vacantiam expectare tenentur. *Brunneor. ad l. 2. C. de his qui in exilium dati.*

V.

Feudum vel beneficium datum in casum mortis datum etiam censetur in casum, quò præfens possessor removeretur & jure suo privatur. *Perez. C. de primicer. n. 7.*

CAP. XXXVIII.
Remuneratio.

Axioma I.

Remunerare aliquem de Republica bene merentem, est res, quæ pertinet ad publicam utilitatem, *Castrenf. conf. 178. Donatio prædicta in fin. vol. 2. Fulgos. conf. 143. Antonius. col. 2. vers. in oppositum arguitur. Decius conf. 271. In casu transmissio. num. 3. sub vers. ulterius etiam considerandum est. col. 3. & conf. 390. quoniam ex facto num. 10. vers. & primò considerandum est. col. 6. Tiraquel. in l. si unquam. in verb. donatio largitus. num. 40. vers. vigesimo. C. de revoc. donat. Decius conf. 498. Viso casu proposito. num. 25. sub vers. & ista conclusio. col. 7. Grammat. decis. 66. in causa excellentis. num. 3. vers. & quod remunerationis. col. 3. ac est sufficiens ad tollendum jura tertii. l. item si verberatum 15. §. item si forte 2. ff. de rei vind. ubi notatur etiam expresse, quod assignatio rei alienæ facta militibus bene merentibus valeat in præjudicium tertii, idem probatur & in l. Lucius 11. ff. de Evict. ubi dictum est, quod de potestate Principis possint subditorum possessiones distrahi, & veteranis in præmia bonæ servitutis assignari. Vide & Roman. conf. 310. In casu proposito & consultationis.*

II.

Remuneratio est quoddam genus permutationis, *Conf. A. conf. 112. n. 174. lib. 1. præsupponit enim aliqualem obligationem l. 12. §. cum tutor 3. de admin. tut. l. 1. §. sed si §. ff. de rat. distr. cum ad remunerandum hos, à quibus beneficia suscepimus, naturà obligemur. l. sed etsi 25. §. consiluit 11. ff. de pet. hered. Bart. in proam. ff. col. fin. c. cum in officiis 7. de testam. Panorm. in rub. & in cap. per tuas. de donat. & in cap. cum creatura. de celebrat. Missarum. argum. l. si pro patre 10. §. si domini 7. ff. de in rem verso l. si remunerandi 6. l. si vero 12. ff. mandat. Benedict. Curt. Symphor. in Commentar. de arrest. amor. arrest. 8. Covarruvias in caput. quamvis pactum 2. part. prædict. §. 4. num. 13. de pact. in 6. adeo ut etiam omnis creatura ex naturæ instinctu moveatur ad beneficiendum ei, qui sibi benefacit, & hujus quidem notabilis affectus mirabilia apud antiquos extant*

extant exempla, quibus & ipsa bruta animalia dicuntur benefactoribus suis retributionem praestitisse, ut de quodam Leone attestantur Tiraquell. in verb. donatione largitus. d. l. si unquam n. 56. de revoc. donat. Plinius lib. 8. cap. 16. in fin. & de ciconia inter aves piissima, tradit Coel. Rhodigin. cap. 17. lib. 11. lect. antiq. in ult. edit. non tamen illa ad remunerandum adstringit. l. 3. §. sed et si servus 7. in fin. ff. de condit. caus. dat. caus. non secus.

III.

Remunerationis causa multa à jure permittuntur, quæ alias non permetterentur, Roland. à Valle i. consil. 5. num. 8. Osasch. decis. 95. num. 15. vid. tract. nostrum de metat. p. 3. sect. 2. c. 1. n. 5. & ideo propter remunerationem sepius à regulis juris recedimus, l. cum Navarchorum 6. C. de navicular. lib. 11. fac. text. sing. in l. si pater 34. §. i. ff. de donat. ubi donatio remuneratoria propter ingratitudinem non revocatur contra regulam. l. fin. C. de revocand. donat. Jason in l. si non forem §. libertas col. 3. num. 8. ff. de condit. indeb. Ludov. Roman. in singular. 114. incip. donatio. Andr. Siculus in cap. 1. col. 4. num. 33. de constit. facit quod de remuneratione tradit Roman. in consil. 328. præsens consultatio. quem sequuntur Felin. in cap. causam quæ. col. 8. de rescript. & in cap. fin. col. 3. de præsumpt. Ludovic. Gomez. ad §. item Serviana. Institut. de action. num. 44. Petr. de Ravenin. in suo Alphabet. juris. verb. remuneratio. simile quid est & in donatione inter virum & uxorem, quam non intelligi prohibitam, tradit Bart. in l. si voluntate. in fin. C. de dor. promiss. Pacian. i. consil. 112. num. 51. cum prohibito donare, propterea remuneratio non denegetur, cap. quicunque suffragio 12. quest. 2. Panorm. in cap. per suas de donat. illaque soluti repetitionem impediatur, Accurs. in l. ex hoc jure de just. & jur. Bart. in l. si non forem, §. libertas de condit. indeb. & in l. si testamento. §. i. ff. de fidejussor. Bened. Curt. Synph. d. loc. p. 513. Idem etiam est in legatis, si testator rem legatam remunerandi gratia alteri donavit, tunc legatum revocasse censetur Menoch. 4. de præsumpt. 167. numero 31. Bart. in l. 18. num. 2. de alim. legat. Rubæ. consil. 95. num. 14. Harprecht. ad §. si rem suam. Institut. de legat. num. 8. cum seqq. ita licet generaliter à Legibus rerum Ecclesiasticarum prohibita sit alienatio; tamen si Prælati voluerit eos remunerare, qui Ecclesiæ grata opera intenderunt, poterit alienare, & non obstante prohibitione valebit alienationis contractus, Roman. in l. si vero. §. de viro. num. 81. vers. 48. principalis fallentia. ff. solut. matrim. cui rei multum ad stipulantur ea, quæ notavit Bartol. in l. ambitiose. num. 2. vers. quæro utrum liceat. ff. de decret. ab ordin. faciend. ubi ait, quod decuriones aliis prohibiti donare res civitatis, possint tamen remunerationis causa eas donare vel Legatis vel aliis de Republ. benè merentibus, inspecta magnitudine civitatis & eorum, quibus donatur, quem consulendo secutus Ruin. consil. 175. visa donatione. num. 14. vers. sed præmissis non obstantibus. vol. 1. ad idem facit & illud, quod non minus cæteris mirabile proposuit Roman. in l. si ante nuptias. in fin. ff. solut. ma-

trimon. ubi tradit, quod licet minor 25. annis non possit rem immobilem etiam cum decreto & curatoris autoritate donare, l. fin. §. cum autem donationes. C. si major factus alienaverit. l. 1. ff. de rat. distrab. attamen benè poterit ex causa remunerationis etiam de rebus immobilibus donationem facere cum decreto iudicis & autoritate curatoris; cujus opinionem Romani tueri & defendit Jason, qui multa de remuneratione scripsit in l. ex hoc jure. num. 63. vers. undecimus effectus. ff. de justit. & jur. vid. & Tiraquel. qui pariter in hanc materiam multa congestit in d. l. si unquam. num. 27. vers. decimus quartus. verb. donatione largitus. C. de revoc. donat.

CAP. XXXIX.
Renovatio.

Axioma I.

Renovatio nihil novi juris addit, sed id, quod invenit, confirmat. Schenck. Baro in cap. 1. num. 1. quid præced. deb. invest. Schrader. de feud. part. 6. cap. 3. num. 29. Est enim renovatio non quidem titulus novus, sed tituli prioris continuatio. Felin. in cap. de causa. num. 1. de offic. delegat. Grammat. decis. 222. num. 7. Valasc. de jur. Emphyt. quest. 7. num. 10. ita renovari debere feudum per investituram sub eadem forma & pacto, quo prima investitura facta fuit, dixerunt Bart. in l. quod dicitur. n. 9. de impens. in rem dotal. fact. Bald. in l. 1. quest. 15. de rer. divis. cum censentur in feudo renovatæ omnes qualitates investituræ primæ. Bald. in l. unie. num. 31. C. quand. non petent part. Alex. consil. 30. num. 6. vol. 1. & consil. 107. num. 14. vol. 4. ac intelligatur ea facta secundum naturam investituræ primæ. Zaf. de feud. part. 5. n. 60. & p. 6. n. 23. Curt. jun. de feud. part. 7. quest. 7. & consil. 108. num. 8. Menoch. i. consil. 1. num. 125. & de præsumpt. 3. pres. 92. num. 5. Vult 3. consil. Marpurg. 21. num. 197. nec ab illa recedendum, nisi inter Dominum & Vassallum hoc expresse actum sit, ut inde recedatur. Dec. consil. 185. n. 3. vers. non obstat. Bero. consil. 72. num. 21. & consil. 113. num. 42. vol. 2. Castren. consil. 61. vol. 1. Dec. consil. 185. n. 3. Cephal. consil. 155. num. 10. vol. 2. Menoch. 3. consil. 202. num. 35. Similiter si Emphyteusi finita Dominus faciat renovationem ejusdem simpliciter, valebit, licet certa pensio non exprimitur, nec aliquid aliud, cum intelligatur facta eodem pretio & qualitatibus, ac omnia in ea, quæ in præcedenti Emphyteusi repetita. Bart. in l. si mihi & Titio ff. de V. O. per l. item queritur 13. §. qui impleto u. ff. locat. l. ult. §. uxor. 5. ff. solut. matrim. l. si stipulatus 4. in princ. ff. de usur. cap. 1. de gradib. success. cap. 1. de duob. fratrib. Valasc. de jur. Emphyt. d. q. 7.

II.

Renovatio tacita contractus censetur facta secundum formam & modum contractus expressi, Bart. in l. 1. §. post operis de oper. nov. nunc. l. legem 16. ubi Bald. Salicet. & alii, C. de loc. Nat. consil. 571. n. 4. Gozadin. consil. 84. n. 5. Ruin. consil. 20. vol. 1. Paris. consil. 23. n. 4. lib. 1. Cephal. consil. 369. num. 124. Pantischnan. 1. quest. 22. num. 9.

(I) 4

III. Si

III.

Si privilegia diuturnitate temporis perdita vel innumbrata sint, à principe peti & dari debet Renovatio. Perez, C. de Decurial. urbis Roma. numer. 7.

CAP. XL. Renunciare, Renunciatio. Resignatio.

Axioma I.

Renunciare quilibet potest juri pro se introducto. l. si quis in conscribendo 29. C. de pact. l. pen. C. de transact. cap. super hoc. 5. extr. de renunciat. cap. dilecti 17. extr. de for. compet. cap. ad Apostolicam 16. extr. de regular. c. constitutus 45. extr. de appellat. c. penult. extr. de regular. cap. dudum 20. extr. de conversat. conjug. cap. ult. extr. de crimin. falsi. cap. si de terra 6. extr. de privileg. c. quam periculosum 7. quest. 1. ratio, quia regula juris est: uti eo non licere, quod nobis nostri causa Lex dedit & unumquemque de jure suo detrahare posse. Cujac. in recit. C. de rescind. vendit. live ut planius Idem in Juliano lib. 45. D. l. si judex 41. de minor. unusquisque potest contemnere ea quæ pro se introducta sunt. Eamque veterem juris regulam esse per multa exempla commonstrat, atque illo etiam Ciceronis in Verrem: Quod mihi lex mea causa dedit, & mihi non uti licet. Siquidem illis renunciare tantum possumus, quæ nobis sunt competentia. l. si judex 41. ff. de minor. Gifan. in tractat. de renunciat. cap. 2. p. 48. Limn. 3. de jure publ. lib. 9. cap. 2. num. 77. etiam si is à renunciante jus & causam habeat. l. quod de bonis. 15. §. ult. ff. ad L. Falcid. l. 2. l. penult. cum ibi not. per gloss. C. ut in possess. legat. Bart. in l. hac edit. ali. in fin. princ. per ill. text. C. de secund. nupt. ubi dicit, hoc procedere, etiam si juramentum interveniat, de quo tamen vid. Canonistas in c. si diligamus. de for. compet. Conf. Arg. 1. conf. 2. n. 86. cum seq. itaque si quis renunciaret privilegio fori, valebit renunciatio; quia facta in ipsius favorem; siquidem in hoc casu renunciatio specialis esse debet, nimirum, ut in specie suo foro renunciet vel exprimat, ubi conveniri velit; aliàs si diceret, dasi ex ihn möge vor allen Gerichten vernehmen/ id tantum intelligeretur de competentibus, & poenitere atque ad judicem competentem provocare posset. Mynf. 1. obs. 88. Gail. 1. obs. 11 numer. 4. & Camera jurisdictionis per hoc non esset fundata, vid. Ord. Cam. lib. 2. tit. 1. §. es soll auch.

Amplia: quod & Clerici fori præscriptioni renunciare possint. l. 51. C. de Episcop. & Cleric.

Declara, hanc regulam procedere tum, cum de unius favore tantum agitur, secus verò cum in sui non modo, sed & alterius favorem introductum sit. Bald. in l. si quis in conscribendo. Cod. de pact. Gail. 1. obs. 40. num. 10. sic filiusfam. SC. Maced. renunciare non potest, quia illud non tantum in favorem filiorumfamil. sed etiam in odium foeneratorum & securitatem partium introductum, l. sed si pater 9. in fin. l. tamen 11. ibique

gloss. in verb. appositum ad SC. Macedon. Sic Clericus non potest renunciare privilegio fori, quia illud non tantum in sui favorem, sed etiam in odium Laicorum inductum est, uti loquitur & trad. Jean Bacquet au traité des droicts de justice. c. 11. num. 127. & seq. vel (quod rectius) quia non tantum in favorem sed & in honorem totius ordinis privilegium illud introductum est. cap. si diligenti 12. extr. de for. compet. his junge ex Gail. dict. loco. Ita & rusticanis constitutum in l. ult. C. ne rustic. ad ullum obseq. vocentur. Exempla alia quibus elegantissime regulam declarat, cum his frustra renunciatur quæ mihi lex dedit, non tam mei quam aliena causa, l. 8. C. de revocand. donat.

Limita I, regulam non obtinere, si renunciatio esset contra bonos mores. God. ad l. item 3. de V. S. num. 37. Ut cum quis pasciscatur, ne alter conjugum ea exceptione utatur, qua provium est, ne supra, quam facere possint, conveniatur, l. illud convenire 5. in princ. de pact. dot. al. et ceterum hoc adversus reverentiam, quæ mutuo à conjugibus debetur. l. alia 14. §. eleganter. solut. matrim. ita non valet renunciatio, quæ futurum respicit delictum. l. si unus 27. §. pacta. 4. ff. de pact. item miles beneficio competentie renunciare non potest. Perez. C. de re milit. n. 22.

Limita II, cum renunciatio adversus jus naturale vel publicum fieret. cap. si diligenti 12. extr. de foro compet. cap. cum contingit. extr. de sentent. excom. ut cum quis juri sanguinis renunciaret, l. jus agnationis 34. ff. de pact. aut pater filium abdicaret alienaretque l. abdicatio 6. C. de patr. potest. vel civile, ut cum contra formam quid induceret vel solennitatem. l. nemo 55. de leg. 1.

Limita III, quando Lex propter varias subditorum utilitates quid constituit, quod ad jus publicum aliquo modo pertineat, ut cum quis super alimentis in futurum ex testamento debendis absque Prætoris transigit, & beneficio Legis renunciat. l. cum bi 8. ff. de transact. vel cum non visis nec inspectis tabulis testamenti transigit. l. de his 6. ff. de transact. l. 1. §. 1. ff. resam. quemadmodum. aper. Sic filius paternæ hereditati renunciare non potest, cui onus suscipiendi decurionatus adheret. l. 4. C. de natural. liber. sic nemo potest competenti vacationi à muneribus publicis sine sumtu gerendis renunciare, Brunnem. ad l. 2. C. de mun. & honor. non contin.

Limita IV, cum Lex pactum prohibet favore privato renunciantis, cujus fragilitati vult esse succursus, ut in minore, alicui juri suo vel beneficio restitutionis in integrum renunciant. l. inter 8. ubi gloss. de restitut. in integr. in femina, l. generaliter 25. C. ad SC. Vellej.

Limita V, si propter odium certæ personæ Lex exceptionem introduxisset, exemplum est in filiofam. qui SCti Macedoniani auxilio renunciavit, in l. tamen si 11. ff. ad SC. Macedon.

Limita VI, quando renunciatio ex re, materia vel præsumpta voluntate deficeret; ut cum quis rem depositam non peteret, nisi post aliquod tempus promississet, poterit mutare voluntatem & quam primum repetere. Idem est in eo, qui precario rem tradidit, & convenit, ut in Calendas Julias

lias precario possideat. l. cum precario 12. ff. de precar.

Limita VII. in personis miserabilibus. Pacius in analys. Cod. quando Imp. inter pupill. & alias miserab. vel generalius in his, in quibus renunciatio esset impeditiva humanitatis & misericordiae, Zoel. in Comment. ad titul. de cession. bon. n. 17. post med. Tandem tum demum tenere, si in futurum non in alterius praedictum renunciatio facta fuerit, censent Tiraq. in tr. de jur. primogenit. q. 24. in fin. Accurs. in l. inuitus §. i. ff. de Reg. Jur. Bart. & Bald. in d. l. penult. C. de pact.

Limita VIII. Pater non potest resignare officium in manus liberorum nisi cum autoritate principis, nec maritus in uxorem. Perez. C. de mulier. in quo loc.

Limita IX. nisi principis vel alterius praedictum subit, hinc licet fundi translato privato jure a possessoribus possint deferri l. 14. C. de omni agro deserto. Fundos tamen a principe jure Emphyteutico susceptos nemo deferere potest, l. 3. C. de fund. patrimon. Perez. C. cod. n. 13.

II.

Renunciandi juri suo non datur regressus ad illud, quod repudiavit, l. 17. §. i. ff. de acquir. heredit. l. queritur. 14. §. si venditor 9. ff. de edil. edict. l. non videtur. 11. ff. si quis in fraud. patron. l. postquam liti 4. C. de pact. l. fin. C. de pact. pign. cap. extr. missa 3. extr. de renunciat. l. 1. §. qui semel 6. de success. edict. l. si quis iurandum 11. C. de reb. cred. c. quamperviculisum 8. & ibi gloss. 7. quast. 1. cap. 1. §. praeerea quib. mod. feud. amitt. cap. cum inter. 16. ibique gloss. in verb. quod ex consensu. extr. de Elect. cap. hoc nequaquam 7. q. 1. Thoming. in decis. quast. illustr. q. 1. Tiraquell. in tr. municip. §. i. gl. ff. 9. num. 19. & in tract. de jure primogenitura, quast. 86. numer. 1. Consil. Argenti. 1. conf. 2. num. 85. Farinac. 1. conf. crimin. 7. num. 2. Tiberius Decianus resp. quast. 1. num. 41. vol. 5. vers. non potest nunc revocare, Berlich. lib. 2. conclus. 22. num. 68. Goedd. 1. conf. Marp. 24. n. 203. Alciat. ad d. l. postquam. Cod. de pactis. Quia renunciatione semel facta variare & ad ea recurrere non licet, imò satis absurdum esset, redire quem ad hoc, cui renunciavit, d. l. 11. C. de reb. credit. l. 29. C. de pact. l. ult. §. ult. C. de temp. appellat. & renunciatione sponte facta amittit quis jus suum. cap. accepta 3. & seq. extr. de restit. spoliat. Exceptionem vide apud Wesenb. in parat. de recept. arbitr. in fin. cui adde, quod renunciare non videatur, qui deceptus aliud facit, cap. pen. extr. de renunciat. vel, si aliquis beneficio metu vel vi renunciasset, tum enim illud non perdit, capit. ad audientiam 4. extr. de iis qua vi.

III.

Renunciandi juri, quod nondum est delatum, non potest, l. ejus est 13. de Reg. Jur. l. is potest 18. ff. de acquir. heredit. Castren. in l. 1. C. de pact. Socinus sen. conf. 183. col. 3. vol. 2. Decian. conf. 1. n. 88. vol. 1. Cephal. conf. 146. num. 2. lib. 1. & conf. 620. in fin. & conf. 764. num. 14. lib. 5. Bursat. conf. 347. num. 44. lib. 4. Nic. Everhard. conf. 129. n. 2. & conf. 206. in fin. nec valet renunciatio, si ante delationem renunciatum sit, l. si ita 45. §. sub conditione 1. ff. de legatis 2. Bald. in l. 1. col. 2. vers.

sed incidenter. §. l. 3. col. 5. vers. venio ad questionem. C. de pact. Socinus reg. 418. siquidem renunciatio ad jura de futuro non pertinet, sed ad causam de praesenti restringitur, l. quod Servius 8. ubi gloss. & Dd. de condit. caus. dat. l. Paula 27. §. 1. ff. de legat. 3. Corn. consil. 45. num. 1. vol. 1. conf. 55. num. 31. vol. 3. adeo ut nec renunciatio omnium jurium extendatur ad exclusionem illius juris, quod habet ortum ex causa de futuro, Paris. conf. 95. num. 33. vol. 3. Gallus de Perno in conf. feudat. conf. 13. num. 23. Gylman. 4. 1. num. 17. pag. 62. quod facit, quod quoties renunciatio verbis generalibus hisce in casibus facta est, quibus lex specialem recusationem desiderat, ea nihil operetur, ne sub tectorio verborum quisquam decipiatur, l. sed etsi quis 4. §. quastum 4. ff. si quis cauit. vel quia generali illa renunciatione actum fuisse, de his non interpretetur, quae ob specialem aliquam aequitatem sub genere verisimiliter non comprehenduntur, l. scire oportet 13. §. sufficit 6. de Excusat. int.

Limita I. nisi aliud nominatim & disertis verbis sit expressum, Vincent. Honded. conf. 63. num. 88. vol. 1. Surdus conf. 267. num. 15. aut nulla alia subit causa, ad quam referri possit, Bald. ad l. qui Roma. §. duo. de V. O. Simon. de Prat. de Interpret. ultim. volunt. lib. 4. dubit. 10. numer. 88. Quapropter si renunciatio de jure futuro facta sit, prius effectum non sortietur, nisi hereditas fuerit delata, Ruin. conf. 204. num. 28. lib. 1. Ripa resp. 6. n. 3. lib. 1. Vult. 1. conf. Marp. 17. num. 6. cum quolibet renunciatio etiam jurata, tam ea, quae facta est ob delatam, quam futuram hereditatem, hanc clausulam habere intelligatur, rebus ita stantibus, Natt. in repet. cap. quamvis. num. 7. de pact. in 6. per l. fin. Cod. de non numerat. pecun. cap. quemadmodum 25. extr. de jurejur. Bart. in l. 1. §. & post. de oper. nov. nunciat. Paris. conf. 3. n. 27. vol. 2. Michael Grassier. lib. 1. Comm. conclus. cap. 10. quast. 2. Boer. decis. 204. Corn. conf. 80. num. 1. vers. praeerea. & num. 2. vol. 4. per l. continuus 137. §. cum quis 6. ff. de V. O. cap. ne quis 22. quast. 2. Goedd. 1. conf. Marp. 27. num. 183. Cravett. conf. 42. num. 1. vers. sed contrarium. Cacheran. decis. Pedemont. 98. num. 11. Tiraquell. caus. cessante. p. 1. num. 97. Guid. Papae decis. 192. Boer. decis. 204. Salic. ad l. pactum dotale, vers. & alias C. de colat. Hincque responsum est, cum quidam maximam partem donasset, ac promississet donationem, nullo unquam tempore per se revocatum iri, & generaliter omni legum auxilio renunciasset, non tamen inde Constantini rescripto renunciatum censeri, l. si unquam 8. C. de revoc. donat. quin sublatis deinde filiis revocare nihilominus posset, Roman. conf. 269. licet sit secus, si specialiter ei legi renunciatum esset, tum enim de filiis cogitatum fuisse declarant Jas. Dec. ad l. pen. C. de pact.

Limita II. quod restringatur ad illud jus, quod in praesentia nec re nec spe probabili competit, ita notabiliter exposuit Bartolus in l. post emancipationem. §. illud, de liberat. legat. ubi ait, quod spes succedendi non est legitima, nisi quando est fundata in jure praesenti, & ideo si quis in contractu remittit omne jus, quod habet, & haberespectat,

rat, intelligitur illud jus, quod habet de presenti, & quod habere sperat in futurum, ex causa tamen de presenti vid. Bartol. in l. quod Servius num. 4. vers. quod tene menti. ff. de condit. caus. dat. Bald. in l. pactum. num. 16. vers. 19. de collat. Alciat. conf. 46. Visi. num. 6. vers. nec obstat illud verbum. volum. 1. Jason. in l. qui Romæ. §. duo fratres. vers. adde etiam dictis. de verbor. obligat. Pacianus 1. conf. 132. num. 73. cum seqq.

Limita III. nisi renunciatio facta sit in iudicio. Barc Enenckel. de privil. in genere, lib. 3. c. 16. numer. 16.

Renunciaciones ultra specificata non sunt extendendæ, l. jubemus 21. C. ad SC. Vellejan. l. tres fratres 35. l. emptor 47. §. Lucius 1. ff. de pact. l. qui cum tutoribus 9. §. fin. ff. de transact. Decius conf. 352. num. 7. Nicol. Boer. quasi. 23. num. 9. in fin. Carpz. p. 3. conf. 16. de fin. 20. num. 7. sunt enim ex juris strictissimi atque ita strictè interpretandæ, ut, quamprimū aliquid operatæ sint, nihil amplius operari debeant, l. si unus 27. §. 4. vers. ante omnia. l. emptor 47. §. Lucius 1. ff. de pact. Carpz. p. 2. conf. 46. de fin. 12. num. 6. Ritinald. jun. conf. 484. num. 33. vol. 5. Curtius jun. conf. 23. in princ. nec ab una re ad alteram porrigendæ. Bald. in l. in summa. §. fin. autem. ff. de condit. indebit. & in l. 1. C. de transact. Decius conf. 164. num. 6. conf. 493. num. 21. & 26. conf. 595. num. 20. Ludov. Roman. conf. 168. per l. si domus. 21. ff. de servit. urb. præd. l. suum 13. C. de jur. deliber. Goedd. 1. conf. Marp. 24. num. 177. quia odiosæ, ut multis deducunt Cravett. conf. 42. numer. 2. tom. 1. Cephal. conf. 58. num. 22. Mynsing. resp. 50. num. 17. Wessenberg. 1. conf. 11. num. 14. & conf. 15. num. 6. Indeque in dubio contra eas potius quam pro iis judicandum. Decianus conf. 52. numer. 23. Vult. 1. conf. Marp. 17. n. 58. Hinc etiam in renunciacionibus neque de re ad rem, neque de casu ad casum, neque de persona ad personam extensio datur, l. jubemus 21. Cod. ad SC. Vellejan. Cifner. ad l. 5. num. 4. ff. de transact. Gail. 2. observ. 148. n. 12. Goedd. 3. conf. Marp. 26. num. 47. nec renunciatio quoad unum præjudicat quoad alterum, Decian. resp. 7. n. 75. vol. 3. sicut nec unius renunciatio nocere potest alteri. Bart. in Auth. qui semel. num. 15. de probat. imò nullus est momenti renunciatio, quæ alteri parti præjudicium aliquod grave affert, idem Bart. in l. fin. §. idem quasivit. ff. de condit. indebit. Conf. Arg. 1. conf. 101. num. 22. ita renunciatio unius heredis sequentibus in gradu nihil præjudicat, l. qui superstitis. 64. ff. de acquir. hered. & ibi Bart. num. 2. & 3. Bertachin. in repertor. verb. renunciatio. Conf. Arg. 1. conf. 91. num. 25. cum renunciatio limitata ad personas duntaxat expressas restringatur, arg. si mulier. 22. C. ad SC. Vellejan. l. 27. §. 4. vers. ad omnia. ff. de pact. l. si actionem 24. C. eod. Roman. in l. damni 18. §. si quis 5. ff. de damn. infect. Alex. in l. veteres. col. antepen. de acquir. poss. Paris. conf. 12. n. 9. & conf. 32. num. 13. vol. 1. & conf. 19. num. 50. vol. 3. Dec. conf. 316. n. 9. col. 2. conf. 452. num. 21. Philip. Matth. 1. conf. Marpurg. 20. num. 32.

IV.

Renunciare nemo intelligitur juri suo, quod

nescit, l. si mater 19. ff. de inoffic. testam. Fulg. in l. 2. num. 5. C. de rescind. vend. Hypopolit. ad rubr. ff. de fidejuss. num. 36. & 37. Alberic. in l. 4. §. quæsitum. ff. si quis caut. Alex. conf. 42. num. 5. vol. 1. Decius conf. 180. num. 8. conf. 352. num. 7. Gail. 2. observ. 41. numer. 2. Ignorantia enim impedit renunciacionem, Fachin. 11. contr. 65. per l. eum qui 21. pr. ff. de inoffic. testam. l. fin. §. fin. autem 2. C. de furt. nec ad ignota & non cogitata renunciatio extenditur, l. legitimam 8. ff. de petie. hered. Gail. 2. observ. 98. num. 14. l. ult. §. idem quasivit 3. ff. de condit. indebit. Decius conf. 46. num. 141. vol. 2. & conf. 43. num. 37. vol. 3. Menoch. conf. 211. num. 10. Cephal. conf. 3. num. 100. lib. 1. & conf. 218. num. 18. lib. 2. & conf. 647. num. ult. lib. 4. Unde fit, quod ignorantes non possint dici renunciare, l. genero 8. ff. de his qui not. inf. si quis in gravi 3. §. si conditioni 31. ad SC. Syllan. l. generali 3. Cod. de tabular. 10. 69. Cravett. conf. 226. num. 6. verb. non obstat. juncti. num. 7. itaque renunciatio valida non est, nisi appareat renunciantem istum de jure sibi competente fuisse certioratum, juxta notata Baldi in l. venditor 11. in 4. C. de rescind. vendit. quapropter ne illi quidem juri quem renunciare intelligi, de quo dubitat, per text. in l. fin. §. fin. autem nescius. C. de furt. probat Philippus Matth. 3. conf. Marpurg. 25. num. 15. & in specie quod renunciatio non valeat, si mulier vires patrimonii ignoraverit, trad. Mynsing. resp. 56. num. 26. Decian. conf. 46. num. 14. Vult. 1. conf. Marp. 17. num. 5. Covarr. 2. variar. resolut. cap. 4. num. 1. Ubi declarando limitat, ut procedat in generali, non verò in speciali renunciacione; huic enim qui renunciat, is etiam renunciat his, quæ ignorantur, item procedit in casu dubio nec satis expresso, Glossa in cap. sanè. circ. fin. de renunciat. Philipp. Matth. 3. conf. Marpurg. 24. n. 48.

V.

Renunciatio non præsumitur, nisi probetur cap. super hoc 5. de renunc. Bald. in l. 1. not. ult. C. de edict. Div. Adr. roll. Decian. conf. 100. num. 24. vol. 3. Cephal. conf. 25. num. 49. vol. 1. & conf. 547. num. 39. vol. 4. Menoch. lib. 3. de præsumpt. 45. num. 11. & lib. 6. præsumpt. 41. num. 1. Cravett. conf. 200. numer. 10. volum. 1. quia facti, Cephal. conf. 605. num. 2. volum. 4. Mynsing. resp. 43. num. 38. inde probari debet & quidem evidenter, & per probationes arctiores, ut scribit Cephalus dict. conf. 605. num. 2. vol. 4. adeo ut ex actu & liquo etiam proximo non inducatur, nisi de ea expressè agatur cap. sanè 7. ibique gl. in verbo sustinere. in fin. de renunciat. Unde etiam quando alia conjectura sumi potest, illa potius, quam conjectura renunciacionis sumenda est. Cephal. conf. 25. num. 50. vol. 1. & conf. 434. numer. 5. vol. 3. Renunciatio enim quadam est donatio & dilapidatio, l. contra. 28. §. filius 2. ff. de pact. l. si quis 12. de novat. Tiraquell. in l. si unquam. in verbo donatione largitus. numer. 173. & ibidem Rip. quasit. 11. numer. 20. & qui renunciat, alienare videtur, l. fuit quasitio 24. ff. de

ff. de acquirend. heredit. cum aliis adductis à Ruino consil. 205. num. 5. volum. 1. ac nemo suum jactare velle presumitur, l. cum de indebito 25. ff. de condit. indebit. Limitationis loco adde inf. axiom. 21.

VI.

Renunciatio generalis jurata habetur pro speciali, Bart. in Auth. sacramenta. num. 16. ibidemque Salicet. num. 20. Jason. num. 58. C. si advers. vendit. Bald. in l. 1. num. 4. C. de commod. & in l. Antiqua 23. §. fin. num. 2. C. ad Sc. Vellejan. Dd. in l. sciendum 30. de V. O. & in l. si duo 13. §. idem Julianus. ff. de jurejur. latè Jason. in §. item si quis. num. 12. Inst. de action. Tiraquell. in Leg. connub. gl. 5. verb. expressum. num. 148. per l. cum pater 77. §. filius matrem 23. ff. de legat. 3. quia non intelligitur quis temerè ad juramentum venire re non exactè considerata & exploratà, l. qui jure militari 7. de testament. milit. Jason. in l. si quis. num. 19. Cod. de pact. nec intelligitur eadem facilitate jurari, quā renunciari, Cravetta consil. 192. numer. 9. Welenb. lib. 2. consil. 52. num. 25.

VII.

Renunciaciones sunt personales, nec transmittuntur in gradum sequentem, l. si quis filium 34. C. de inoffic. testam. Carpov. p. 2. consil. 35. de fin. 11. num. 2. siquidem jus repudiatum in filium non transmittitur, d. l. si quis filium 34. Welenb. 1. consil. 15. num. 15. & prolixius consil. 240. num. 31. & seqq. sed liberi ad hoc admittuntur jure suo, & ex sua persona non obstante renunciacione parentis, l. 3. §. Emancipatus 5. de bonor. possess. contra tabul. l. si quis postumus 9. §. si filium 2. in fin. de liber. & postb. l. si quis filio exheredato 6. de injust. rupt. testam. Bart. in l. 1. §. si filius. de conjung. cum emancip. liber. Jason. in l. arrogator. num. 19. de adopt. Faber in l. si quis. num. 11. C. de inoffic. testam. Alex. consil. 20. Vifo. num. 8. vol. 1. & consil. 4. Ponderatis. num. 13. vol. 4. consil. 119. Vifo. in fin. lib. 5. ita nec matris renunciacionem obitare filio, quo minus ad avitam aspirare hereditatem queat, trad. Bart. in l. qui superstitis. num. 3. & Castrenf. ibid. num. 3. de acq. hered. Anchar. consil. 315. Corn. consil. 116. Difficultas. lib. 2. Tiraquell. de jur. primogen. quest. 40. num. 113. & de retract. proximit. §. 1. gloss. 9. num. 142. Gabr. Roman. lib. 2. de jurament. conclus. 6. per totum. Idem obtinere etiam in feudis, ubi ex pacto, non jure hereditario succeditur, & proinde filius jure suo, non patris venit, refert Socinus consil. 73. nuper. num. 1. quia venit filius non ex successione patris, sed jure investitura antiquæ, cap. si Capitaneus. verb. per investituram. de Feud. March. Tiraquell. in tract. de jure primogen. quest. 40. num. 113. & de retract. proximitat. §. 1. gloss. 9. num. 142. Molin. in consuet. Paris. tit. 1. de feud. §. 30. numer. 133. præsertim si tempore renunciacionis nec dum fuerit natus, cap. 3. §. hoc quoque. ubi Bald. Alvarott. num. 6. Ifern. num. 9. Matth. de Afflict. num. 6. de success. feud. Schurf. consil. 30. Indubitati. num. 2. cent. 1. & consil. 82. Habens. numer. 5. cent. 2. cum liberis futuris nihil præjudicare possit, l. cum servus 39. §. si quis alicui 4. l. filiusfamil. 114.

§. Divi in. vers. quod si liberis. ubi Dd. de legat. 1. Bald. in l. 1. in fin. Cod. per quas personas nob. acquir. multo minus filio in feudis. Pinell. in l. 1. C. de bon. matern. Curt. consil. 1. in pr.

Declara, procedere in casibus, qui non in renunciantis vita, sed post mortem eveniunt, ad quod successor non defuncti, sed suo jure venit, Bald. ad l. ult. numer. 16. C. de pact. Castrenf. in l. qui superstitis. numer. 3. ff. de acquir. heredit. secus enim est, si casus accideret in vita parentum, Jason. in l. si arrogator. num. 19. ff. de adopt. Alex. consil. 20. Vifo. numer. 8. vol. 1. Tiraquell. in tract. primogen. q. 40. numer. 113. siquidem quando casus daretur in vita renunciantis, qui juri suo puta delata successione renunciat, tunc renunciando & liberis suis præjudicat, Baldus in l. pactum. num. 13. C. de coll. Cravett. consil. 127. num. 1. atque si heres ejus nullum suum jus, sed tantum defuncti prætereundum potest, qui cum reperiatur renunciassè, heres contravenire non potest, d. l. cum à matre 14. C. de rei vindic. Cravetta consil. 34. num. 5. Bellon. consil. 15. num. 5. Gozad. consil. 75. Prima. n. 21. Decius consil. 181. num. 3.

VIII.

Renunciatio in dubio censetur facta contemplatione illius, cui fit, Cast. in l. planè. §. si duobus. numer. 9. ff. de legat. 1. Alex. consil. 149. num. 5. volum. 7. Nicolaus Boër. decis. 184. prope fin. Franciscus Vivius decis. 316. numer. 8. & in commodum omnium suorum heredum, Johannes Petrus Surdus consil. 244. numer. 33. ita quando pater stipulatur à filio renunciacionem pro se & suis, stipulatur illam ad commodum suæ hereditatis & omnium heredum, ita ut portio illa renunciata augeat totam hereditatem paternam, & dicatur cedere ad commodum patris, & successivè omnium suorum heredum, illisque omnibus accrescere, l. si pactum. §. ff. de probat. l. tale pactum 40. cum seq. ff. de pact. Menoch. consil. 197. n. 73. ubi ait, in specie renunciacionis hoc tradidisse, Dec. in l. si actionem. numer. 3. C. de transact. vid. Jason. consil. 217. l. 2. Paris. consil. 26. numer. 26. vol. 3. Socinus consil. 34. vol. 4. Alex. consil. 149. num. 5. Goëdd. 3. consil. Marp. 26. n. 191.

IX.

Renunciatio quævis judicatur à causa finali, Matthesil. in tract. Extens. col. 2. Censetur enim renunciatio inclusisse omnem casum, qui sub illa causa finali comprehendi potest, Joh. Andr. post gl. in verb. Italia. de temporib. ord. in 6. Jaf. in Auth. quas actiones. num. 17. C. de SS. Eccles. quia hæc sola significat principalem aliquid agentium intentionem, ut ex Dec. consil. 350. num. 4. asserit Rol. à Valle consil. 58. numer. 68. vol. 2. nec ullus præsumitur, actum inanem condere voluisse, sed potius, ut omni meliore modo valeat, l. quoties 81. de V. O. Crot. in l. 1. §. qui presens. n. 18. ff. eod. per l. 4. ff. de milit. testam. Joh. Goëdd. 1. consil. Marp. 26. num. 48.

X.

Renunciacionis tenor est attendendus, cap. porro 7. extr. de privil. c. un. in fin. de duob. fra. trib. à Cap. in vellu. l. si ita stipulatus 126. §. Chrysogonus

fogonus 2. in fin. ff. de V. O. quia non modo vim totius controversiæ, & in quem scopum illa dirigatur, ostendere potest, Bald. *in l. quoriam 12. n. 3. C. de suis & legitim. Ruin. conf. 164. num. 6. vol. 3. Paris. conf. 42. numer. 78. vol. 1. Schurf. consil. 1. num. 20. cent. 2.* verum etiam ex eo mens & intentio renunciantis spectatur, atque sic renunciatio restringitur, *l. emptor. 65. §. ancillam 1. ff. de rei vind. l. in fideicommissi 3. §. cum Pollidius 3. ff. de usur. l. si is qui animo 27. ff. de acquir. poss. l. cum parte 77. §. dulcissimis 20. ff. de legat. 2. l. nomen debitoris 34. §. fin. ff. de legat. 3. allegatus à Paulo de Castr. consil. 332. circ. pr. lib. 5.*

XI.

Renunciatio non valet sine certioratione juris, cui renunciatur, argum. eorum, quæ tradit Schurf. *consil. 96. num. 12. cent. 3. Matth. de Afflict. decis. Neapolitan. 350. numer. 4. Tiraquell. ad prefat. l. si unquam. numer. 99. C. de revoc. donat. Phil. Matth. 3. conf. Marp. 24. numer. 15. Alex. in l. pen. C. de pact. Cephal. conf. 405. numer. 42. vol. 4.*

XII.

Renunciatio ex communi usu loquendi declaranda, Rom. *conf. 179. n. 5. Socin. conf. 37. vol. 3.* tum quia verisimile est renunciantem id sensisse, quod convenit cum communi usu loquendi, Socin. *in l. cum testamento. ff. de reb. dub. Angel. conf. 261. col. 3.* tum quod semper aliàs communis iste loquendi usus attendi debeat, Dd. *in l. cum de Lanionis 18. §. asnam. ff. instrum. leg. Bart. in l. omnes populi. n. 59. de iustit. & jur. Bald. in l. fin. q. 14. C. de hered. instit. Phil. Matth. 1. conf. Marp. 20. n. 59.*

XIII.

Renunciatio semel extincta per nudam consensum mutationem non reviviscit, *l. qui res 98. §. aream 8. ff. de solut. junct. l. fin. C. de pact. ibique Baldus. Valq. 3. contrav. ususfreq. c. 44. n. 9. Joh. Goedd. 1. conf. 26. n. 272. & rebus in alium statum mutatis renunciatio evanescit, sicut pactum de renunciando. l. fin. qui satisdar. cog. l. cum quis 38. in pr. ff. de solut. l. Mavia Nepotem 13. §. uxore herede 1. ff. de annuis leg. l. in confirmando 8. ff. de confirmat. tutor. Myns. conf. 73. n. 17. & seq.*

XIV.

Renuncians generaliter, non censetur renunciasse legitimæ, Pantschm. 2. *quæst. pract. 5. num. 103.* quia præsumitur de ea non cogitasse, Socin. *conf. 50. num. 18. vol. 2.* quem sequuntur Abb. & Dd. *in §. ceterum. in Autb. ut cum de appell. cog. gl. in clem. 1. verb. specialiter. de judic. & ibid. Joh. ab Imol. Dd. in l. 3. C. de impub. substit. Castrenf. consil. 132. incip. licet ista. Hyppolit. Riminald. conf. 85. num. 14. vol. 1. & conf. 166. num. 4. vol. 2. Bursat. conf. 32. numer. 49. & conf. 102. Pancirol. conf. 105. num. 27. vol. 1. Mandel. conf. 66. num. 4. Schurf. conf. 96. numer. 1. cent. 1. Bertrand. conf. 116. & conf. 28. num. 6. vol. 2. Socin. jun. conf. 122. n. 22. vol. 1. Berous conf. 49. n. 30. vol. 1. Curt. senior conf. 76. & quia lex requirit specialem renunciationem in legitima, *l. si quando 35. §. & generaliter 1. C. de inoff. testam. Exem-* plum proponit Guilhelm. de Cun. *in l. de his. ff. de**

transact. ubi insert: Quod si frater resignet forori fundum pro sua parte, ac foror dicat, se contentam esse, promittatque nihil amplius petere; nihilominus tamen poterit petere supplementum legitimæ, nisi specialiter renunciaverit, quod multò magis in filio procedere respondit Valq. in repet. l. quoniam in priorib. C. de inoff. test. §. 10. l. n. 552.

XV.

Renunciatio in uno non inducit exclusionem in alio, *l. si domus 21. ff. de serv. urb. prad. l. item 13. C. de jur. delib. l. 1. §. sed videndum 11. de success. edit. Castr. conf. 86. n. 6. lib. 1. Gylm. 4. l. vot. 7. n. 25.*

XVI.

Renuncians censetur se obligare ad non petendum, Bart. *in l. jubemus. Cod. ad SC. Vellejan. Canonistæ in capit. pervenit. de emption. & vendit. Henrichman. consil. 1. num. 108.* quia renunciatio dicitur abisse in pactum, & ideo ab eo non recedendum, Baldus *consil. 437. volum. 1. Gylman. 4. l. vot. 7. num. 9.*

XVII.

Renunciatione vel lapsu temporis excludi sunt paria, *l. 1. §. sed videndum 11. ff. de success. edit. Ant. Hering. in rr. de fidejuss. c. 28. n. 4. Carp. p. 1. consil. 1. defin. 8. num. 8.*

XVIII.

Non valet generalis renunciatio, nisi specialis aliqua præcedat, ita gloss. Gothofr. & Dd. communiter *ad l. 4. §. 4. si quis caution. Sed negat Bachov. in Comment. ad d. l. hoc axioma d. loc. elici, cum eadem etiamnum iniquitatis ratio, quæ generalem nudam reprobatur, hanc quoque conjunctam cum speciali explodat. Nec porro simpliciter negandum esse ait valere generalem renunciationem. Vide omnino hac de re Thomingium quæst. 1. Grivell. *decisione 122.**

XIX.

Specialis renunciatio (cum primis mulierum) non est trahenda ad res vel personas alias, *l. 21. C. ad SC. Vellejan. Negulant. p. 6. de pignor. membra. 3. num. 14. Carpov. p. 2. consil. 16. defin. 15. vide Sandæum lib. 3. tit. 11. defin. 4. juri enim alterius nemo renunciare potest, capit. placet. 12. extr. de conversat. conjug.*

XX.

Renunciatio etiam tacita præjudicat, *cap. 6. lim. 19. extr. de censib. Siquidem etiam tacite renunciare juri suo potest, cap. ex transmissa 3. extr. de remunt. cap. quod 15. extr. de sentent. & rejudic. cap. pen. extr. de his que sunt à major. verbi gratia, per factum contrarium, cap. gratum 20. extr. de offic. delegat. cap. accedentibus 15. extr. de privileg. ipso facto. cap. inter 20. extr. de sent. & re jud. cap. ult. extr. de vita & honest. Cler. præstando advocationem in causa, in qua jus habet. c. ex literis 6. extr. de transact. Cravett. consil. 26. numer. 12. Vult. 3. consil. Marp. 21. num. 77. ita renunciat quis tacite renunciationi, c. gratum. extr. de off. deleg. c. personas 4. extr. de appell. c. sollicitudinem 54. extr. cod. qui post appellationem testes producit, vel qui stat juri, cap. cum venissent 25. extr. de testib.*

XXI.

Quicumque permittit actum Juri suo contrarium, ille

ille renunciasset videtur, quia tacens, cum contradicere deberet, consensisse videtur. *l. qui patitur. 18. ff. mandati.* Ita qui in feriis citatus compareret, renunciasset videtur exceptioni feriarum. Ita qui permittit in loco serviente id fieri, quod servitus necessarii impediatur, servituti renunciasset censetur. *l. 8. ff. quemadm. servit. amittantur.*

Limita: modò quis sciverit jus suum, juri enim ignorato nemo renunciasset videtur, v. gr. conductor, qui casus fortuitos in se recipit, non tenetur de iis, de quibus cogitare non potuit. *l. 19. ff. de inoffic. testam. confer axioma 5. b. cap.*

XXII.

Optione unius rei renunciasset quis alteri intelligitur, *c. officii 14. extr. de testam.*

XXIII.

Renunciasset non intelligitur juri suo, qui gratia adversarii se submittit, *cap. veniens 13. extr. de renunciat.*

XXIV.

Renuncians instrumentis & liti renunciasset intelligitur, *cap. cum pridem 4. extr. de pactis.* Unde actis & processui qui renunciatur, perinde est, ac si instantia simpliciter renunciaret, Angelus in *l. postquam. n. 3. vers. si autem renunciatur actis. col. 1. & ibi Alexand. n. 7. vers. quid autem si actor. col. 3. n. 49.* Ripa n. 49. *vers. & ideo tenendo col. 9. Pacian. consil. 71. n. 4.*

XXV.

Renunciatum esse juri, & aliquod jus non esse aut competere sunt paria. *l. 1. C. quando non perent. part. 1. 3. in fin. & l. 4. ff. de bonor. possess.* Baldus in *l. nam cisi §. 1. ff. de inoffic. testam. Roman. cons. 43. dubi. 3. Vultejus 1. Cons. Marp. 17. num. 87.*

XXVI.

Renunciatio plus potest quam sententia, Vult. lib. 1. *consil. 17. n. 84.* ratio, quia sententia fertur in invitum. *l. inter stipulantes 83. §. 1. ff. de verb. obligat. l. summa cum ratione 21. §. fin. ff. de pecul.* Renunciatio autem præsupponit animum & consensum renunciantis, *l. queritur 14. §. si venditor. 9. ff. de edil. edict. cap. quam periculosum §. 7. q. 1. & ideo licet sententia contra rem judicatam non valeat, l. 1. C. quando provocat. non est necesse. cap. exposita 11. extr. de arbit. potest tamen rei judicate renunciari, & renunciatio valebit, *l. juris gentium 7. §. si paciscar 14. ff. de pact. Alex. in l. judex posteaquam. col. 2. vers. sexto fallit. ff. de re judic. consil. 77. col. fin. & consil. 242. vol. 2. Paris. consil. 5. n. 43. vol. 1. & consil. 5. n. 16. vol. 2.**

XXVII.

Renunciatio evanescit non purificata conditione, sub qua facta est. *arg. l. necessario 8. ff. de pericul. & comm. rei vend. l. quoties 14. ff. de novat. l. Titio centum 71. §. ante nuptias 4. ff. de condit. & demonstrat. Tiraquell. de retract. proxim. §. 1. gloss. 2. num. 22. Paris. consil. 31. num. 17. vol. 4. Rolandus à Valle consil. 11. num. 2. & 5. vol. 1.*

CAP. XL.
Repetitio. Iteratio.

Axioma I.

Turpius repetuntur & condicuntur quædam, quam ab initio non solvuntur, *cap. 25. §. 1. vers. quia turpis. extr. de jurejur. Berlich, 1. concl. 64. num. 120.*

II.

Repetitio non est ab eo, qui suum recepit, *l. pupillus 24. in fin. que in fraudem credit. Welsch. de privileg. cred. n. 7.* Multo minus ab eo, qui ex re judicata per executionem & assignationem Magistratus recepit, *l. cum Dominum 13. C. de pignor. Welsch. 1. consil. 49. n. 13.*

III.

Repetitio fieri debet tantum in necessariis, Bart. in *l. repetendis. col. pen. de legat. 3. & consil. 39. Socin. consil. 10. incip. quamvis. col. 6. lib. 2. Cuman. consil. 22. incip. testator. col. 10. Ludov. Gom. ad §. æquæ. Instit. de action. n. 29.*

IV.

Repetitio tacita in dubia voluntate semper est admittenda, *l. 4. C. ad Sc. Trebell. l. si Titio 61. §. Julianus 1. de legat. 2.* ita etiam tacite videtur repetita eadem conditio legati, non secus ac si repetitio nominatim facta esset, *l. cum pater 77. §. ab institut. 15. de legat. 2. vid. Cujac. in recitat. ad l. 2. de legat. 2.*

V.

Positum in priori parte Legis seu in præfatione, id repetitum censetur in posteriore §. *ac nec plurimi 15. Instit. ad L. Aquil. ubi Dd. communiter.* Ratio, quia una Legis particula per aliam declaratur, quemadmodum ex contextu voluntas testatoris sæpè colligitur, *l. nummis 75. de legat. 3. Harprecht. in Comment. ad d. §. 15. n. 4.* ubi ampliat, ut qualitates in uno capite positæ etiam in aliis censeantur repetitæ, *l. cum servus 18. de condit. instit. l. Seja 20. §. Gajo 2. ff. de fundo instruct. Mantie. lib. 5. de conjectur. ultim. voluntat. cap. 42.* Ita clausula seu conditio in primo gradu posita in omnibus sequentibus casibus censetur repetita, *arg. l. licet 74. de leg. 1. Caja 13. de alim. & cibis. leg. Hottom. ad text. 2. feud. 17.* qui textus egregie ad rem facit.

Declarat hoc Axioma distinctione Angel. ad *d. §. 15.* quod referat, an una sit lex, quæ tamen habeat plura capitula, an verò sint leges diversæ: quoad prius, loquimur vel de his, quæ pertinent aut ad facti enarrationem, aut ad juris dispositionem, ita ut si illo casu plura capitula inferantur, sub diversis orationibus repetita in sequentibus non intelligantur, *l. 2. in princ. ff. de vi bon. rapt. si autem eadem oratione, repetita censeantur, l. 3. §. quid ait Prætor 7. ff. de incend. ruin. naufrag.* hoc vero, si ea, quæ sunt in præcedentibus, contra jus commune vergant, & ab eo exorbitent in subsequentibus, repetita haudquaquam videantur, *arg. l. uxori 33. §. uxori 1. de legat. 3.* si autem secundum jus commune, tunc si versetur in capitalis proximis, locum quidem habeat regula, *l. 29. §. 6. de adulter. secus in distantibus capitalis, inter quæ alia*

(U)

inter-

intercedunt & interjecta sunt, §. item lapilli. In-
stituit. de rer. divis. Quoad posterius vero obser-
vandum, num anterior Lex veniat per modum
regulæ, atque sic si præcedat, cum præmissa intel-
ligentur in omnibus repetita subsequentibus, arg.
l. regula 9. circa fin. de jur. & fact. ignor. si autem
non præcedat, tunc si una lex ad interpretatio-
nem alterius veniat, dicta quidem in una Lege
præsumuntur repetita in altera, l. nihil 2. de con-
junct. cum emancip. liber. secus verò sit, si ad alteri-
us interpretationem non veniat, l. i. §. memi-
nisse 9. §. quod autem 15. de ventr. inspici. confer.
tom. regular. in verb. repetitio.

VI.

Repetitio datur ei, qui tutus est exceptione,
Vasquez. 3. contr. jur. civil. cap. 63. num. 37. Ubi
omnino distinguit inter exceptionem facti vel in-
tentionis, qualis est exceptio solutionis, l. qui se
debere 7. ff. de condit. ob causam, & hoc respectu
indistinctè posse repeti, textus est in l. sed etsi me
22. in princip. ff. de condit. indeb. & inter excep-
tionem juris, quæ elidit naturalem obligatio-
nem, quam competere præsupponebat; quoniam
verò talis exceptio aut tollat obligationem natu-
ralem, & elidat civilem, ut est exceptio pacti de
non petendo, l. 27. §. si pactus. ff. de pact. aut
civilem tollat & elidat naturalem, qualis est ex-
ceptio prescriptionis, aut civilem tollat & natu-
ralem nullo modo tangat, ut est exceptio sen-
tentiar, aut nec civilem, nec naturalem tollat,
sed elidat utrumque, ut exceptio Macedoniani
& Vellejani, aut nec civilem, nec naturalem tol-
lat, nec etiam elidat, sed solum actionem elidat,
l. Julianus 60. de condit. indeb. i. ut est exceptio
litis pendentiar, ideoque quomodo una ab altera
differat, declarat latissime Vasquez. d. loc.

VII.

Quamvis præterita interdictione sufficiant, ta-
men etiam illud iteramus, inquit Imperator in
l. Apostolorum 4. C. de Apostat. l. ult. ibi Purpure
nundinas, licet innumeris constitutionibus probi-
bita. C. de vestib. holoher. 11. lit. B. Cum enim
Imp. ipsi nesciant & mirentur, quando & quo-
modo Leges in desuetudinem veniant, ideo opus
est subinde repetitione, Nov. 4. pref. l. 53. §. i. C.
de Episc. audient. Ubi Justinianus fatetur de Reli-
giosis ordines deserentibus multa ab aliis Imp.
fuisse sancita; quia tamen ea non fuerint obser-
vata; ideo se ex nova hac lege Clericos teneri vel-
le, confer. l. 2. princ. cum §. i. ad Scitum Vellejan.
de public. judic. l. hac repetita 13. C. de Eroga-
milit. Annon. l. i. §. i. C. de annal. except.

IIX.

Non tarum est in jure nostro, ut idem in di-
versis locis repetatur, & quod alioqui certum est,
clarius explicetur l. i. §. quamvis 11. de ventr. in-
spic. Hartm. Pistor. 2. quæst. 36. num. 27. fac. l. 16.
C. ad L. Jul. de adulter. eadem tamen rursus re-
petere nihil est necesse, Wesemb. in parat. de
poss. hered. petit. in fin. videntur enim ejusmodi
repetitiones sæpè numero molestæ, odiosæ &
vitandæ. Consil. Argent. i. consil. §. n. i. Exemplo
sit Scævola, qui dum denuò consultus, paucis qui-

bustam mutatis, nec tamen mutata facti specie
præcipua, Scævola non iterat responsum suum,
sed respondet se supra respondisse in luxorem 41.
§. legaverit 6. junct. §. pater naturalis 11. de leg. 3.
Eodem modo respondet etiam Paulus in l. quæro
58. §. pen. de edil. edit. vid. Cujac. in recit. ad
Scævolam, in prefat.

IX.

Repetitioni superfedenda est, ubi non potest
esse redditio, cap. si res i. in princ. 14. q. 6.

X.

Quoties naturalis causa solutioni factæ sub-
fuit, toties cessat repetitio. l. 3. §. ult. quod quinq.
jur.

XI.

Repetens indebitum solutum, illud debet
probare, c. ult. extr. de solut.

XII.

Repeti non iniquè debet debitum benigne re-
missum. c. quod debetur 2. 14. q. 1.

CAP. XLII.

Repetundarum Crimen.

Quoties quis pecuniam accipit pro præstan-
do illo, ad quod ratione officii publici tenebatur,
toties committit crimen repetundarum. Quia
injustè accipitur pecunia pro re, ad quam præ-
standam gratis quis tenebatur. Exemplum est in
judice, cui quid datum, ut pro me pronunciet
etiam in causâ bonâ l. 2. §. 2. ff. de condit. ob
turp. caus.

CAP. XLIII.

Repræsentatio vid. Suc-
cessio ab Intestato.

Axioma I.

Repræsentatio non intelligitur esse donatio,
Cujac. in Julian. 49. ff. ad l. 17. §. ult. quæ in
fraud. credit.

Intellige, si per se & sola consideretur, l. sed si
vir 31. §. quod vir 6. de donat. inter vir. & ux-
orem. sed relata ad consilium fraudatoris est do-
natio, l. ait Prætor. 10. §. si cum in diem 12. quæ in
fraud. credit.

II.

Repræsentatio est favorabilis & divino juri
congruens & in omni materia extendenda, Bald.
in l. i. §. in primo, per illum text. ibi naturali
ratione subnixum. C. de Caduc. toll. Felin. in cap.
tua nos. col. i. vers. est ad ista. extr. de jurejur.
Unde etiam videmus, quod jus repræsentatio-
nis non modo locum habeat in ea successione,
quæ ex jure civili descendit, sed & in feudo at-
que Emphyteusi, adeoque in jure patronatus
etiam observetur per cap. unic. de natur. success.
feud. Dd. in c. unic. §. si verò defici. de success.
fratr. vel grad. succed. in feud. Guil. Bened. in c.
Raynutius 16. in verb. & uxorem nomine Adela-
siam. n. 56. extr. de testam. per cap. cum seculum
13. & ibi Panorm. extr. de jure patronat. Inno-
cent. in cap. cum 18. extr. de re judic. Corn. con-
sil. 24. vol. 2. Fulgos. in Auth. post fratrem. C. de
legitim. hered. imò & in ea successione, quæ ex
statu-

statuto defertur. Bald. in l. scimus. C. de inoffic. testam. Fulgosi. in l. de quibus ff. de LL. Jason in l. 11. num. 37. C. unde liberi. Dec. in l. 1. num. 19. C. de secund. nupt. & consil. 484. col. 2. Curt. sen. consil. 8. Alex. consil. 68. vol. 1. Jason consil. 159. col. 4. lib. 3. Hartm. Pistor. 2. q. 43. n. 17. Philipp. Matth. 1. Consil. Marpurg. 20. num. 71. cum segg. atque sic non tam in fideicommissis, Gloss. Imol. Paul. de Castr. Angel. in l. cum ita. §. in fideicommissis. ff. de legat. 2. Gozadin. consil. 40. Cravett. consil. 67. Roland. à Valle consil. 68. vol. 1. Regn. Sixtin. 2. Consil. Marpurgens. 18. num. 129. Alvar. Valasc. de jur. Emphyt. quest. 50. n. 41. & in quibuscunque hominum dispositionibus, quibus heredes ad successionem vocantur, cujusmodi sunt investitura & alia dispositiones contrarium & ultimarum voluntatum ea attendatur, secundum gloss. in l. cum ita §. in fideicommissis. quam ibidem seguntur Imol. Paul. de Castr. de legat. 2. Tiraquell. in tract. de jur. primogenit. quest. 40. num. 134. quam communem ait Alex. consil. 88. num. 1. vol. 1. Gabr. in suis concl. lib. 4. titul. de fideicommissis. conclus. 3. num. 1. & in practica servanda esse, dicit Corn. in l. ultim. de verb. signific. nec ab ea in consulendo vel judicando recedendum esse, refert Jason consil. 215. colum. 5. vers. sed premissis. vol. 4. quam maxime in successione descenditium & liberorum procedere ex l. sed etsi §. nepotes. l. Lucius 87. de hered. instit. trad. Dd. in l. 1. Cod. de condit. insert. Tiber. Decian. respons. 1. num. 346. vol. 1. Bart. & Alciat. in l. 220. ff. de verb. signific. unde etiam filius jure representationis non modo omnes qualitates & privilegia tam personae patris, quam gradus competentia sibi assumit. Bart. in l. 1. §. si sit filius. ff. de conjung. cum emancip. liber. & in l. 2. in fin. C. de liber. prater. sed etiam nepos & in feudis succedit in gradu patris, eoque representat, tam si sit solus, quam si concurrat cum patruo filio Vasalli defuncti, c. 1. circ. princ. de success. feud. vid. latè hac de re Alvar. Valasc. de jur. Emphyt. quest. 50. per tot. Hartm. Pistor. 2. quest. 23. & an inter ascendentes locum habeat, Hunn. 3. var. resolut. text. 1. quest. 31.

III.

Quoties proximitas graduum absolute spectatur, toties juri representationis non est locus. Quia jus representationis non competit, nisi ex legis speciali beneficio. Nov. 118. cap. 3. vers. butj. modum verò privilegium. Hinc ubi hoc deficit, illi saltem vocari censentur, qui proprio jure tales sunt. Exemplum est in tutelâ agnatorum, item in retractu consanguinitatis. Tiraquell. de retract. P. 1. §. 11. gloss. 9. n. 1.

Limita: nisi expresse jus representationis statuto seu consuetudine in casibus ejusmodi fuerit introductum.

CAP. XLIV.

Reprehensio.

Reprehensio temeraria est prohibita, cap. nolite 5. distinct. 21. sed cum iusta dicitur, quando primum sit in se ipso, & postea in alio, cap. qui

sine 3. & seg. cap. postulatus 6. 3. q. 7. Unde etiam reprehensio autoritatis, quæ tantum Superioribus convenit, debet fieri cum benevolentia, cap. licet 3. dist. 45. & reprehensio zeli, quæ minoribus conceditur in majores, debet fieri cum reverentia, cap. si quis super 42. §. ex his. 2. q. 7.

CAP. XLV.
Reprobatio.

Axioma I.

Reprobatio est species defensionis, Carpzov. P. 1. Constitut. 16. Definit. 13. n. 5. quæ nemini deneganda, quin & ipso jure competit, ut de novo ipso iudice eam impetrari non sit necesse, arg. l. 1. vers. ut superfluum. C. de thesaur. Hartm. Pistor. P. 2. q. 2. n. 6. Jac. Schultz. 1. q. 49.

II.

REPROBATIO unius ex duobus propositis, videtur includere approbationem alterius, l. Tribunus 20. §. fin. ff. de testam. milit. cap. nonne 5. de presumpt. Surd. decis. 195. num. 3. D. Barbof. in l. cum Prator, in princ. n. 37. & n. 53. cum seg. ff. de judic.

III.

REPROBARI amplius non potest semel approbatum, cap. nulli 9. extr. de accusat. vid. sup. liter. A. c. de approbatione. l. Pomponius 10. ff. de Neg. Gest. Pac. in anal. Cod. de judicis n. 12.

CAP. XLVI.

Repudiatio. Repudium.

Axioma I.

Repudiari id non potest, quod quis, si velit, habere non potest, l. 174. §. 1. de Regulis juris, unde & hereditas illa repudiari nequit, quæ nec adiri potest, l. 4. l. 1. is potest 18. ff. de acquir. poss. vid. Philipp. Matth. ad l. 3. ff. de Reg. Jur. n. 3. & ibidem Hyppolit. à Collib.

II.

Quotiescunque adest casus, propter quem, si tempore sponsaliorum affuisset, sponsus seu sponsa matrimonium renuisset, toties iudex ad repudium pronior esse solet. Carpz. in jurispru. Eccl. l. 2. Defin. 179. n. 9. quia promissio non obligat ultra promittentis intentionem. v. gr. Si atrox delictum commissum fuerit, si altera pars morbo contagioso vel desperato labore, si inter sponsum & sponsam intervenerint inimicitie irreconciliabiles, Carpz. d. l. Defin. 176.

Limita: modò casus non fuerit talis, in quem inquirere debent contrahentes, v. gr. si malè moratus sit sponsus. Mey. P. 6. Dec. 226. n. 1. & 2.

III.

Quodcunque vitium obstat cohabitationi, illud dissolvit sponsalia, quia finis sponsaliorum (1) 2 & nu-

& nuptiarum est cohabitatio. Ita ergo ob morbum Gallicum, epilepsiam vel alios morbos contagiosos conceditur, repudium *Carpzov. lib. 2. Defin. 180.* Ita & ob foetorem anhelitus, *Mev. P. 4. decis. n. 8.* confer *Köppen. in usu pract. Instit. observ. 36. seq.*

Limita: ut tamen iudex non statim proueat in dissolutionem, sed antea tempus aliquod curationi praefiniat. *Carpz. d. Defin. 180.* Et hoc casu pars nocens expensas restituere tenetur, *Mevius part. 9. decis. 15.*

IV.

Ad jus repudiatum nemini patet regressus, nisi simile ei postea jus deferatur. *Brunnem. C. de proxim. sacror. scrip. col. 4. n. 3.*

CAP. XLVII.

Repugnantia.

Axioma I.

Repugnantia se illidunt, & sibi invicem fidem derogant, ut contraria, *l. 1. C. de furt. & ibi Dd. l. scripturae 14. C. de fide instrum. Dec. Cagnol. in l. pugnantia. ff. de R. l. Consil. Argent. 1. conf. 21. num. 4.*

Intellige, si scil. nullo distinctionis foedere conciliari possint, Philip. Matth. *ad l. pugnantia 188. de R. l.* Exemplum est in *l. 16. de condit. Instituit.* ubi Marcianus inutilem eam institutionem scribit, si quis hoc modo heredem scripisset: si Titius heres erit, Sejus heres esto, si Sejus heres erit, Titius heres esto. Eadem ratione & Julianus in *l. si is, qui 13. §. utrum ita. 3. de reb. dub.* duas orationes pugnantia continentes falsas simul esse dixit, quapropter si removeri distinctione possint, interpretari debet dispositio ne contradicat, *cap. inter dilectos 16. de fid. instrument. Bart. in l. fin. §. idem quaesit. de condit. indeb. Alex. consil. 141. col. 4. lib. 2. Dec. ad d. l. ubi de Regulis Juris. n. 3.*

II.

Libi repugnantia, ibi incertitudo, *cap. sollicitudinem 54. extr. de appellat. l. 1. C. de furt. Laurent. in tract. cautel. caut. 143. n. 4.*

CAP. XLIX.

Repulsio.

Axioma I.

Qui una via repellitur, admittitur per aliam viam, *cap. constitutus 45. extr. de appellationib.*

II.

Repellere qui negligit injuriam a socio, si potest repellere, tam est in vicio, quam ille, qui facit, *cap. non cap. ult. 23. q. 3.*

III.

Repellere vim vi licet in continenti, *cap. si vero 3. cap. perpendimus 23. extr. de sentent. excommuni.* quia talis repulsio violentiae per vim est juris naturalis, *cap. jus naturale 7. dist. 1. vid. infr. lib. ult. cap. Vis.*

IV.

Repulsio legatorum jus gentium violat, nisi (1.) Princeps specie legationis illudat, (2.) missus

sit vilis aut infamis, (3.) Specie legationis speculatores mittantur, aut ut seditiones concitent, *Perez. C. de legation. n. 8.*

CAP. XLIX.

Requisitum.

Axioma I.

Quod jus vel statutum non requirit, id nec nos debemus desiderare, *l. 8. de public. in rem alt.* quia ejus est supplere, cujus etiam fuit condere, *l. ult. C. d. LL. cap. ult. 25. q. 1.* qui si plus voluisset, nulla fuisset difficultas id peraque requirere, exemplum *l. unic. §. 11. C. de Cad. toll. c. ad audientiam 12. extr. de decim. Petr. Gilcken de praescript. p. 2. m. 1. cap. 4. n. 31.* vid. omnino de requisitis Anton. de Morator. *praescript. tit. 7. concl. 22. n. 67.* quod enim a jure non requiritur, non est superstitiosè desiderandum, post Cravett. Rol. à Valle *de inventar. part. 3. q. 52. incip. sed quid dicemus, pag. 107.* Josias Nolden *de Statu Nobilitum, cap. 16. §. 154. in fin.* ne quidem in feudis & Vassallis, Schrader. *de feud. part. 6. cap. 1. n. 22.*

II.

Quotiescunque aliquid à Lege non requiritur, etsi illud interveniat inutiliter aut minus rectè, non tamen vitiat actum, *l. 1. C. de rei uxor. act.* Neque enim debemus plus ad formam seu substantiam alicujus actus exigere, quam lex ipsa exigit, argum. *l. illam merito 19. vers. superfluitus quidem. C. de collat. Novell. 18. cap. 5. Harprecht, ad §. 3. Instit. de locat. conduct. num. 236.* Idque etiam in testamentis locum habere, docet Gloss. in *l. qui testamento. §. per contrarium. de testam. & latius exornat Fernand. Vasq. in tr. de success. creat. lib. 2. P. 1. §. 13. limitat. g. n. 25. Panticlms. 2. q. 21. n. 6.* E diverso cum plura à Lege requiruntur ad solennitatem actus, conjunctim ea interponenda sunt, alias effectus non sequetur, *l. unic. §. 2. C. de suffrag. l. si heredi plures §. de condit. instit. Reincking. lib. 1. class. 4. cap. 1. n. 33.* Bocer. *de poena furti, cap. 1. n. 132.*

III.

Quoties plura copulativè requiruntur, omnium complementum requiritur, nec sufficit partis adimpletio, *l. si quis ita stipulatus fuerit 121. de V. O. Gail. 2. obs. 125. n. 8. l. si heredi 5. de condit. Instituit.* Limitat hanc regulam Tiraquell. in tract. cessante causa cessat effect. limit. 22. num. 17. pag. 42. ut procedat, si utrumque requisitorum consideretur ad illum effectum producendum, secus si alterutra ratio non aequè habeatur in consideratione.

CAP. L.

Res.

Axioma I.

Re sua uti vel abuti merè facultatis actus est, qui nullo tempore absque prohibitione & patientia huic acquiescente praescribitur. *Pat. norm. in cap. quod translationem. num. 4. de offic. legat. cap. accedens 14. de concess. praebend. cap.*

cap. pervenit 15. de censib. Schurf. consil. cum venationes. n. 20. centur. 3. Baldus in l. 6. C. de servit. per l. viam 2. de via public. Chassan. in consuetud. Burgund. tit. de justit. §. 4. verb. nova militia. n. 11. Jalon in l. beneficia. n. 56. de constit. Princip. latè Tiraquell. in retract. convent. §. 1. gloss. 2. n. 21. Wesemb. 2. cons. 58. n. 7.

II.

Res ipsa alia est à possessione rei, l. si duo 3. §. fin. ff. uti possid. l. qui restituere §. l. officium 9. ff. de rei vind. Vult. 3. Consil. Marp. 20. n. 6.

III.

Res quælibet præfinitur retinere qualitatem, qua semel imbutam esse constat, arg. l. videamus 17. ubi Bart. ff. quod met. caus. l. pater 38. §. quindecim 5. ibique Bart. ff. de legat. 3. cap. semel 8. ubi Dyn. de R. l. in 6. & manere in eo statu quo antea fuit, l. ex persona 3. Cod. de probat. l. fin. in princ. ubi Bart. & Angel. C. de pign. act. l. si quis 3. ff. de serv. export. Regn. Sixtin. 2. Consil. Marp. 18. n. 38.

IV.

Res opera humana factæ non habent accessorium, nisi quæ Lege scripta vel consuetudine aut distinctione Dominorum sunt statuta, l. quod in rerum 24. §. si quis 2. ff. de legat. 1. l. locus 60. de V. S. l. 6. §. si quis 3. ff. comm. pred. quod declar. pulchrè Innocent. in c. cum ad sedem. de restitut. spoliat. vid. Oldendorp. 2. Consil. Marp. 5. num. 122.

V.

Res sua nemini invito debet auferri, §. ult. ibi nec cuiquam. Instit. de his, qui sui vel alien. jur. l. si filiosam. 25. §. 1. in fin. solut. matr. l. 9. C. de judic.

VI.

Res quæ succedit in locum alterius, eodem jure censi debet cum illa, cap. Ecclesia 3. ut lit. pendens.

An res succedat in locum pretii, vid.

Pretium.

VII.

Res intelligi debet, ut potius valeat, quam pereat, cap. inter 6. extr. de fide instrum. vid. supr. lib. I. cap. Actus.

VIII.

Rei meæ occasione quod per alium quæritur, mihi de jure restituendum est, cap. in nostrum 10. extr. de sepulture.

IX.

Rei subjectus est sermo, non res sermoni, cap. intelligentia 6. de V. S.

X.

Res si venit ad eum statum, à quo incipere potuit, tenet, etiam si ab initio non tenuit, cap. placet 121. extr. de conversat. conjug.

XI.

Quoties de personâ contrahentium tantum obliganda agitur, toties res aliena potest esse objectum contractus, quia persona obligari potest circa quamlibet rem, etiam alienam; sufficit enim, quod intuitu rei alienæ alteri semper salvis sit regressus contra personam obligatam. Exemplum est in emtione venditione l. 28. ff. de contrah. emt. Item in contractu pignoratitio, quate-

nus ob rem alienam oppignoratam competit creditori actio contraria, l. 9. §. 4. ff. de pign. act.

XII.

Quoties agitur de jure reali transferendo, toties res aliena objectum contractus esse nequit, quia jus reale transferri nequit, nisi in re propriâ; cum nemo plus juris in alium transferre possit, quam ipse habet, cap. 7. de R. f. in 6to, ita res alienæ hypothecæ loco alteri cedi nequeunt, tot. tit. C. si res aliena pignori data sit.

Limita: nisi domino consentiente aut postea rei ab alio oppignoratæ pignorationem ratihabente l. 6. C. eod. ibiq. Brunnem.

XIII.

Quæcunque res jure divino morali certam non habet decisionem, illa subiecta est decisioni principis & consequenter ad jurisprudentiæ objectum spectat: quia ubi definit legislator divinus, ibi incipit legislator humanus seu Princeps, quippe qui custos est utriusque tabulæ. Poterit ergo princeps venationem auferre privatis, non verò poterit adulteria concedere.

Limita: possunt tamen illa, quæ jure divino decisa sunt, legibus civilibus (1.) juberi, (2.) determinari, (3.) exasperari. Brunnem. l. 1. de jure Eccl. cap. 2. n. 34.

XIV.

Quæcunque res directò in sensum incurrit, illa est corporalis: hoc est, quod dicitur suâ naturâ tangi posse. pr. Instit. de reb. corpor. & incorpor.

XV.

Quæcunque res in jure consistit, & in sensum à posteriori tantum incurrit, illa est incorporalis, quia hæc tangi nequit. Ita merum imperium, quia per exercitium demum actuum jurisdictionalium & sic à posteriori in sensum incurrit, est res incorporalis. Idem de aliis juribus dicendum, uti de usufructu, jure venandi, &c.

XVI.

Qualecunque est rei incorporalis subjectum, talis ipsa res esse censetur, quia res hic se habet per modum accessorii, hinc sequitur naturam sui subjecti tanquam principalis. Hinc jurisdictio feudo coherens reputatur immobilis, secus si persona saltem concessa. Annuus reditus ex certo feudo seu molendino debitus est immobilis, alias verò mobilis. Sic jura ad petendam rem mobilem destinata, ut nomina personalia & actio v. gr. ex mutuo, sunt mobilia.

XVII.

Quoties res mobilis in effectu debet fieri immobilis, toties opus est destinatione & cautione, quia hæc duo faciunt, ut res eadem semper existat. Ita ergo hæc ratione pecunia poterit fieri immobilis, Harprecht. ad tit. Instit. de reb. corpor. & incorp. n. 12. seqq. Sicut etiam lecti in divertorio publico. Carpz. P. 3. Constit. 24. Defin. 10.

XVIII.

Quoties æqualitas ponderis, numeri & mensuræ æqualitatem rei infert, toties res dicitur

(U) 3 fun-

fungibilis, quæ constat numero, pondere & mensura. Quia sic est comparata, ut non possit in commercio hominum esse sine numeratione, ponderatione & mensurâ, cum alioquin inde oriretur inæqualitas. Tales ergo res non sunt equi aut oves, licet possint numerari, neque libri utut possint ponderari, sed argentum infectum, pecunia signata, triticum, &c. conf. Struv. Jurispr. Rom. Germ. Forens. l. 3. tit. 4. thes. 5.

XX.

Quæcunque res ad usum sacrum perpetuò destinata est & adhibita, illa est sacra, quia hodiè non amplius consecratio, sed destinatio perpetua & usus facer rem sacram facit. Exemplum est in calice destinato & adhibito ad usum sacræ Coenæ.

XX.

In cujuscunque rei violatores gravior poena statuta, illa est sancta. Ratio est in §. 10. Instit. de rer. divis. tales sunt portæ & muri civitatum l. 1. ff. eod. etiam municipium l. 8. §. fin. eod. item vallum l. 3. §. 17. ff. de re milit.

XXI.

Quæcunque res universitatis ad certum usum destinata, illa non poterit ab aliquo civium ad alium usum adhiberi, quia quæ universitatis sunt, singulorum non sunt, §. 6. Institut. de rer. divis. Mev. P. 6. decis. 3. ergò nec singulis relicta erit potestas disponendi pro lubitu de rebus universitatis. Ita silva venationi destinata ab uno civium non poterit excidi, Berl. P. 2. concl. 49. n. 24.

XXII.

REI suæ quilibet liber est moderator, & arbiter, ut possit facere quicquid velit, l. in traditionib. 41. ff. de pact. l. in re mandata 21. C. mandati. Castrenf. consil. 260. Visis compromisso. col. 2. in princ. lib. 2. Roman. cons. 277. Non est dubium. n. 2. vers. consequens est. Cephal. consil. 121. n. 10. & consil. 429. n. 56. & 57. Dec. consil. 48. in princ. lib. 2. Ubi ampliat etiam in rebus futuro, Thomas de Thomasset. in floribus Legum, reg. 98. & 247. Menochius quest. illustr. 28. n. 15. Perez. ad l. 1. vers. ex qua infertur. tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. mibi 76. Escobar. de ratiocin. cap. 90. n. 50. Menoch. consil. 255. num. 10. & consil. 296. num. 41. Molin. de Jusit. tract. 3. disput. 1. concl. 1. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 486. & tom. 6. lit. R. concl. 112. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 149. num. 4. in 2. edit. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 2. resolut. 45. num. 6. Rot. decis. 105. num. 6. apud Farinac. p. 1. recent. & decis. 457. num. 3. apud eundem p. 2. recent. de quo etiam Menoch. de presumpt. lib. 4. de presumpt. 83. num. 8. Vincent. Carot. sing. 457. Iniquum enim est, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis posse disponere. l. non usque adeò 2. ff. si quis à parente fuerit manumiss. Curtius junior

consil. 110. n. 8. Castrenf. consil. 260. col. 2. in princ. lib. 1. quos refert Card. Tusch. d. lit. R. concl. 112. n. 4. ubi n. 11. per l. 1. §. si im-
puberi 21. ff. de coll. bonor. ampliat in tantum, ut possit quis res suas projicere in mare, & citat Caltr. consil. 125. col. 1. lib. 1.

Unde in concessione, seu traditione rei suæ potest quis apponere legem, quam velit, l. 1. §. conveniat 6. ff. de positi, l. si quid possessor 31. §. sicut autem 3. l. sed et si lege 25. §. consuluit 11. ff. de petit. hered. l. legem 10. C. de pactis. l. legem. g. C. de donat. Corn. consil. 24. per totum lib. 2. ubi loquitur in emphyteusi, & feudo, Cephal. consil. 3. n. 51. ubi in primogenitura, Cravett. cons. 82. n. 6. Surdus de aliment. tit. 8. privileg. 56. n. 93. & tit. 9. q. 18. n. 13. & 14. & decis. 62. n. 6. Cald. Pereira de potest. eligendi. cap. 16. num. 6. & de extinct. emphyt. cap. 3. n. 11. Cabed. Lusit. decis. 31. in princ. p. 2. Bobadil. in sua Politica lib. 3. cap. 4. num. 63. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 175. n. 5. Cened. pract. & canon. quest. lib. 1. q. 35. Card. Tusch. d. lit. R. concl. 112. num. 17.

Declara axioma procedere in re sua libera, secus si res sit communis, vel in qua alius jus habeat, Anchar. consil. 155. Optimis rationibus. n. 7. & seq. Boër. decis. 320. n. 12. vers. ex quo secundum, ubi subdit, quod in re sua quis non potest contra jus, nam contra leges & contra bonos mores non potest quis de re sua disponere, quia Reipublicæ interest, ne quis re suâ male utatur, Abb. consil. 48. Videtur primò, circa fin. vers. nec obstat si dicatur lib. 2. quem refert Card. Tusch. d. lit. R. concl. 112. n. 28. In præjudicium enim tertii re propria abuti nemini licet, Menoch. consil. 226. n. 50. & 51. & de presumpt. lib. 4. praef. 83. n. 8. Joh. Mar. Novar. quest. forens. lib. 1. q. 63. n. 8. [Unde nec Domino fundi quicquam facere licet, per quod usus servitutis constituta impediatur, l. si domus 21. ff. de S. V. P. l. si eo loco 9. ff. si servit. vindit. Nec Dominus fundi servientis servitutem rectè constitutam deteriore facere potest, l. servitutes 20. §. stillicidium 14. ff. de S. V. P. l. sed si quid 15. §. proprietatis 6. ff. de usufr. l. 6. §. ult. ff. si serv. vind. Gail. 2. obs. 67. n. 6. Carpz. P. 2. Constit. 41. Defin. 1. n. 3. & 4. adde supra 1. 7. 2.

XXIII.

RES transit cum suo onere ad quemcunque vadat, l. is cui opus 23. ubi latè Jason num. 6. ff. de novi operis nunciat. l. si convenerit 18. §. si fundus 2. ff. de pignorat. act. l. 1. C. de distr. pignor. l. Julianus 40. ff. de manum. testam. l. Gajus 23. ubi Bartolus ff. de

ff. de manumiss. l. Pomponius. 13. §. 1. de acquir. possess. l. fin. §. fin. ff. de contrab. emt. l. via constituit 23. §. si fundus 2. ff. de servit. rustic. præd. cap. si quis laicus 42. & ibi gloss. 16. q. 1. cap. ex literis 5. de pignorib. cap. pastoralis 28. §. fructus. de decim. [cap. in aliquibus 32. & seq. extr. eod. tit. cap. 1. extr. de censib. cap. tua 9. cap. pen. extr. de usur. Extravag. Comm. declarationes. §. de stagnis. de decim. cap. cum non sit 33. extr. eod.] Ordin. Regia Lusit. lib. 4. tit. 3. in princ. ubi Parens meus, Bellacomb. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. communia servit. n. 67. pag. m. 426. Menoch. consil. 2. n. 31. & consil. 51. n. 11. & consil. 80. n. 79. Dn. Barbosa in l. post dotem. n. 5. ff. solut. matrim. Cabed. Lust. decis. 52. n. 1. part. 2. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 3. n. 33. & de emt. cap. 10. n. 10. & cap. 27. n. ult. Card. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. O. concl. 145. Franc. Leo in thesaur. fori Ecclesiast. part. 2. cap. 15. n. 41. Aloyf. Ricc. in praxi fori Ecclesiast. resol. 529. n. 6. in 2. edit. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de exempt. Cleric. & eorundem bonorum à muneribus publicis. §. 3. n. 2. & tit. de Clerico debitore. §. 8. n. 6. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 705. n. 11. Mangil. de imput. q. 106. n. 4.

Intellige, quando onus reale, non ita, quando est personale, d. l. ult. ff. de contrab. emt. l. cogi 16. §. unde queritur 3. ff. ad Sc. Trebell. l. cum fundo 36. & ibi Baldus ff. de servit. rustic. præd. l. cum cui 13. C. de act. & oblig. l. ult. C. de hered. act. Bellacomb. d. n. 67. Cald. Pereira in l. si curatorem. verb. sua facilitate. n. 80. Cod. de in integr. restitut. minor.

Amplia, transire cum suo onere etiam in singularem successorem, d. l. cum fundo 36. ff. de servit. rustic. præd. l. 3. Cod. eod. Bellet. dict. §. 8. n. 3. & in Ecclesiam, seu alium privilegiatum, Duen. reg. 100. n. 14. Cravett. consil. 217. n. 5. Bellet. d. §. 8. n. 8. & ita in fiscum Tiraquell. de retract. lig. §. 1. gloss. 10. n. 13. Menoch. consil. 75. n. 63. Bell. d. §. 8. n. 9.

Amplia (2.) non valere pactum, ne fundus in emtorem transeat cum onere, quia nihilominus emtor tanquam possessor rei cogitur præstare onus, quod fuit tempore contractus, Perez. C. de præd. & omnib. reb. navicular. n. 7. Quod si tamen possessor rem oneri subjectam ad inidoneum possessorem transferat, alienans tenetur in subsidium, nisi casu superveniente facultatibus lapsus fuerit. Hinc circa alienationem idoneitas est examinanda, Perez. C. eod. n. 8.

Limita: si alicui desertus fundus à peræquatore assignatur, hic tenetur saltem pro oneribus futuri non antea acti temporis l. 7. C. de censib.

XXIII.

Res transit cum suo commodo. Hinc si princeps concedat alicui jurisdictionem novæ arcis, censetur quidem concessio facta ob benemerita personæ, & sic ad vitam ejus perdurare, unde non poterit ab heredibus prætendi ex causa concessionis paternæ: Possunt tamen jurisdictionem prætendere tanquam adherens arci in quam filii succedunt, Perez. C. de excus. muner. n. 19. seq. & ad tit. C. de præd. & omn. reb. navicul. num. 1. seqq. Sic panes civiles ab imperatoribus in ædes singulas distributi, & cum privilegiis cerevitiæ panemque coquendi cum ædibus transeunt ad emtores, licet sint alterius opificii, Perez. C. de annon. civil. n. 6.

XXIV.

RES omnis per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur, cap. omnis 4. 27. q. 2. cap. omnis res 1. de regulis juris. in decretalibus. Valasc. consil. 130. n. 17. Narbona de appell. à Vicario ad Episcopum. part. 1. n. 95. Et ideo eandem solemnitatem requiri in revocatione actus, quæ requiritur in confectione ipsius, tradunt Duen. reg. 187. vers. decimo octavo. Cald. Pereira de potestate elig. cap. 7. n. 13. facileque res omnis ad suam naturam revertitur, l. si unus 27. §. pactus 2. & §. seq. ff. de pact. Greg. Lop. l. 5. gloss. 3. post princ. tit. 11. part. 4. Menoch. de presumpt. lib. 2. præf. 16. n. 21. Mangil. de imput. quæst. 45. num. 12.

XXV.

RES sua nemini servire potest, l. si rem alienam 41. ff. de pignorat. act. l. in re communi 26. ff. de servit. urb. præd. l. uti fruis. ff. si usus fructus petatur. Surdus de aliment. tit. 8. privileg. 49. num. 7. & decis. 76. n. 2. Menoch. consil. 281. n. 7. Sigism. Scaccia de commerc. §. 2. gloss. 5. num. 89. inspect. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 876. num. 10. Ovid. de Amicis de Jur. emphyteut. q. 15. n. 3. vers. 2. & n. 9.

XXVI.

RES inter alios acta aliis nocere non debet. l. de unoquoq. 47. ff. de re judic. l. sepe constitutum est 63. ff. eod. tit. l. nam postea 9. §. fin. ff. de iurejur. l. quia non debet. 10. ff. eod. l. Lucius 21. ff. de bis, qui not. infam. l. Modestinus respondit 10. ff. de exceptionibus. l. Claudius 16. ff. qui potiores in pignore hab. l. si petitor 31. ff. de jud. l. si unus 27. §. pacta 4. in fin. ff. de pact. l. 1. cum multis seqq. ff. de except. rei judic. toto tit. C. res inter alios acta. l. legitimam 14. C. de contrab. emt. cap. inter dilectos 6. de fide instrum. cap. veniens 8. de transact. cap. super eo 15. de offic. deleg. [cap. constitutus 3. extr. de test. c. cum super 17. extr. de sentent. & re judic.

judic. cap. dilecto 25. in fin. extr. de prabend. cap. inter 8. extr. de donat.] Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 81. in princ. Exornant Tiraquell. in speciali tract. Res inter alios acta. Fulgos. consil. 209. Duobus fratribus, in princ. n. 2. & consil. 89. n. 4. vers. circa tertium. Limitat in sententia lata super ingenuitate, quia omnibus præjudicat, Covarruv. pract. cap. 13. num. 4. & cap. 14. num. 15. & 16. Thom. de Thomasset. in florib. Legum, reg. 273. Menoch. quest. usufr. cap. 23. n. 13. cum seqq. Menoch. consil. 472. n. 14. & consil. 75. n. 92. & consil. 103. n. 7. & consil. 384. n. 12. & remed. 3. retin. n. 571. & consil. 28. n. 28. Mascard. de probat. concl. 394. n. 29. & concl. 1243. & concl. 1267. n. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verb. res 12. Hieronymus de Laurent. Avenion. decis. 82. n. 1. Surd. consil. 577. n. 25. Cardos. in praxi judicum, verb. res. n. 25. cum seqq. & verb. sententia. n. 67. Casar. Argel. de contrad. legit. q. 7. n. 80. & q. 10. n. 264. & q. 2. n. 114. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 106. n. 7. & 38. & 45. lib. 3. resolut. 106. num. 7. Cardinal. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. R. concl. 265. per totam. Ubi ampliat & limitat multis modis. Melchior Phœbos Lusitanens. decis. 202. n. 4. tom. 2.

Declaro: quod res inter alios acta etiam aliis prodesse non debeat. Meier. colleg. jur. Argent. tit. ff. de re judic. n. 73. Scaccia de sentent. & re judic. gloss. 14. q. 12. n. 52. & 62.

XXVII.

RES una & eadem diverso jure censi non debet, l. eum, qui 23. ff. de usuc. cap. 30. extr. de decim. ita concessio castro vel territorio omnis coherentiæ & pertinentiæ simul transferuntur. Montan. fin. reg. cap. 80. n. 1. & seqq. per l. via constitui 23. §. pen. & ult. de servitut. rustic. præd. l. uxorem 41. §. legaverat 6. de leg. 3. Bart. in l. si quando. C. de bon. vacant. lib. 10. Laurent. Calcan. consil. 90. n. 6. Fabian. de Monte de Emt. q. 6. in princ. num. 9. quia de adhaerentiis idem judicatur, cap. volentes 8. de offic. legat. l. quæ religiosis 43. de rei vind. scilicet, ut transeant, l. prædus 91. §. Titio 3. de legat. 3. Wesemb. 2. consil. 78. n. 6. Vide supr. lit. 1. cap. Jus.

XXIIX.

RES de facili revertitur ad suam primariam naturam, l. filio quem pater 23. ff. de liber. & posthum. l. 21. §. si quis autem 3. C. de testam. l. 27. §. pactus 2. ubi Jason de pact. cap. ab exoratio 2. distinct. 35. Seraphin. de privileg. juram. privileg. 58. n. 8. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 544.

n. 31. Phil. Matth. 2. Consil. Marp. 26. n. 13. res enim quælibet sua origine metiri debet, l. qui id, quod 33. ff. de donat. l. fin. ff. si ex noxal. caus. exemplum est in feudis foemineis apud Gothoffr. Ant. disput. feud. 6. thes. 2. lit. B. vers. veluti si detur.

XXIX.

RES præsumitur esse illius, intra cujus fines est instituta, l. si fines 10. C. de evict. Menoch. consil. 2. à n. 83. Gam. decis. 230. n. 1. Valascus de Jure Emphyteut. q. 8. n. 38. col. 3. & quest. 51. n. 3. Cald. Pereira de em. cap. 21. n. 3.

CAP. LI.

Rescriptum.

Axioma I.

Rescriptum Principis potest inter partes, quod possunt ipsæ partes ex conventionione. Gloss. sing. in l. meminerint. C. unde vi. fac. text. in l. ibi cum enim. C. commun. de legat.

II.

Rescripto Principis esse obtemperandum, l. eleganter 23. §. si post rem 1. ubi gloss. ff. de condit. indebit. l. si peculium 6. §. sicut 4. ff. de pecul. legat. Wesemb. 1. consil. 43. num. 35. nec ab ejus forma recedendum, l. quid tamen 21. in princ. ff. de arbitr. cap. cum venissent 3. extr. de 10. qui mitt. in possess. habetur enim pro lege, l. 2. C. de Legib. & pro sententia definitiva, l. umm. in process. judic. disp. 7. num. 11. ac intelligitur ita, quod nemini facit injuriam, cap. cum super 23. de offic. deleg. ubi Felin. l. ex facto 43. ff. de vulgar. substit. l. nec avus 4. C. de Emancip. liber. cum Principis intentio talis esse præsumatur, qualis est intentio Legis scriptæ & rationalis naturalis. Decius consil. 11. n. 3. & 4. Consil. Arg. 1. consil. 11. num. 32. Wesemb. consil. 100. n. 19. Vult. 3. Consil. Marpurg. 22. num. 20. Qua de causa rescripta Principis dicuntur habere tacitam clausulam, si preces veritate nitantur. cap. sedes 15. cap. si quando 5. de refer. & intelliguntur salvo jure tertii, Gail. 2. obs. 58. num. 3. & 4. Dec. consil. 287. num. 8. cum nunquam præsumatur animus ejus fuisse, quod velit juri alteri quæsito derogare, cap. super eo 15. §. hoc tuum. de offic. judic. de leg. gloss. ibid. in verbo intentionis, d. l. nec avus 4. C. de Emancip. liberor. l. 2. §. merito 10. & §. si quis à Principe 16. ff. ne quid in loc. publ. Decius consil. 606. num. 8. ac intelligantur salvo jure Imperii & cujusque, Bodin. 1. de Republic. cap. 8. n. 104. Marfil. sing. 103. Arnif. 1. de Majest. cap. 5. num. 20. Knichen. de Encyclop. cap. 10. num. 16. Marant. consil. 28. n. 2. Wesemb. consil. 21. n. 5. Gylman. lib. 1. p. 2. tit. 11. vot. 7. n. 14. 20. & 40. Seraphin. decis. 827. num. 1. Mantic. lib. 23. de tacit. convent. tit. 19. num. 23. Victor de Except. Imper. conclus. 24. Quapropter Imperatoris rescriptis resistere sacrilegii instar esse, text. est in l. 5. Cod. de divers. rescript. Quod intelligi debere, non quod omne Principis rescriptum.

rescriptum servari debeat; sed quod valeat in casibus istis, quibus d. l. 5. loquitur, nimirum qui propriè à Principis potestate pendent, declarat Obrecht. ad tit. C. de divers. rescriptis.

Limita: hæc intelligenda esse regulariter de validis & juri conformibus, non de surreptitiis aut juri contrariis, l. 2. 7. Cod. de precib. imp. offerend. l. ult. C. si contr. jus vel util. pub. c. ex parte tua 3. extr. de offic. & potest. judic. deleg. c. causam quæ inter vos 14. extr. de sent. & re jud. quæque jura tertio qualiter auferunt, l. 2. & l. 3. l. pen. Cod. de precib. imp. offer. quo respectu omnes literas Principum surreptitias & obreptitias esse ipso jure nullas, nec ullum habere effectum, ex l. et si legibus 5. in verb. mendax precator careat penitus impetratis. C. si contr. jus vel util. publ. l. si quis obrepsit 20. ad l. Cornel. de fals. cap. ceterum 3. cap. super literis 20. extr. de rescriptis l. sed si hac 10. §. patronum, 12. ubi gloss. ad verb. per obreptionem. & Dd. de in jus vocand. probat Corn. consil. 45. In hac. n. 7. vol. 2. ratio, quia cum iustitia & veritate congruere, ac eatenus etiam accipiat interpretari debent, l. ex facto 43. ff. de vulg. substit. ac propterea rescriptum contra jus commune factum ab omnibus est refutandum, cap. 25. quest. 2. Mynd. 4. obs. 8. sic rescriptum, per quod quis impetravit suspensionem litis, vel alios iudices non factâ mentione ejusdem litis & omnium circumstantiarum, perhibetur esse ipso jure nullum, cap. ceterum 3. de rescriptis, cap. super literis, ubi Henr. Boich. eod. tit. cap. 1. & cap. fin. ut lit. pend. & singulariter Bayer. in suis singularib. ad verb. rescriptum. n. 6. nisi quando rescriptum juri quidem constituto, sed non æquitati contrarium impetraretur, quo casu tale adhuc subsistere, textus est in l. ult. ff. de Senator. vel quando supplicanti crimen indulgeret, hoc est, criminis poenam remitteret, l. pen. C. de precib. imp. offer.

III.

Rescripta surreptitia nullam tribuunt jurisdictionem, cap. super literis 20. de rescriptis l. præscriptione 2. C. si contr. jus vel util. pub. Vult. 1. Consil. Marpurg. 16. n. 81.

Intellige cum Gail. 1. obs. 14. n. 5. verum, si nimirum capitula illa principali negotio sint connexa, secus si separata; hoc enim casu surreptionem in una parte non vitare aut invalidum reddere in aliis, ait Felinus in cap. sedes. n. 4. de rescriptis.

IV.

Rescripta Principum cum causæ cognitione emanata transeunt in rem judicatam. Carpzov. P. 1. Constitut. 26. Definit. 19.

V.

Rescripta obtenta contra publicam utilitatem non valent, e. g. ne quis teneatur tributa solve- re, Perez. C. de annon. & trib. n. 29. seq. ne aliquis Magistratum gerat, l. 37. C. de decur. Perez. C. eod. n. 23. ne quis teneatur exercitui annonam advehere. Perez. C. de quibus muner. vel præstation. n. 1. seqq. In omni enim rescripto excepta & reservata censetur utilitas publica; & quamvis solius principis sit interpretari suam legem vel privilegium; inferiori tamen Magistratui con-

cessum est prius providere publico. Brunnem. ad l. 5. C. de aqueductu. n. 2.

Limita: nisi princeps rescripserit de certâ scientiâ vel motu proprio, vel non obstante jure communi. Ut & si principis secunda jussio interveniret. Perez. C. de annon. & trib. n. 31.

VI.

Rescriptum omne à Principe motu proprio concessum valet, cap. motus 5. de præbend. in 610.

Limitatur in casu speciali l. 14. C. de cohortal. & princip. ubi tale rescriptum non prodest ei, qui nondum depositâ cohortali militiâ novam dignitatem affectavit. Brunnem. C. eod. col. 6.

VII.

Rescripta non ob justam causam emanata sunt invalida. Si autem causa non appareat, præsumuntur per subreptionem emendicata. Brunne- man. C. de decur. column. 9.

IX.

Rescriptum eo ipso præsumitur subreptitium, quod incompetenti judici insinuat. Brunnem. ad l. 5. C. de aqueductu. n. 1.

IX.

Rescriptum semper intelligitur salvo jure tertii: nec dominium per rescriptum colligi potest, nec in injuriam alicujus tribuendum est. Brunne- man. in l. 5. C. de fid. & jur. bast. hinc semper eâ humanitate est accipiendum, ne cuiquam injuriam inferat, adeo ut rescripti verba potius improprie sint interpretanda, quam ut eorum contextus in aliorum præjudicium detorqueatur. Perez. C. de collegiat. n. 9.

X.

Rescripta & jussiones principum requirunt subscriptionem gloriosissimi Quæstoris. Nov. 114. hodie Cancellarii. Perez. C. de petit. bonor. subla- tis n. 2. Vid. Vizzan. de mandat. princip. cap. 4. n. 28. seqq.

XI.

Rescripta impetrata à potentibus in curiâ sunt ipso jure nulla. Brunnem. ad l. 1. C. de fund. limi- tropb. in fin.

XII.

Etiâ in dignitate constituto rescriptum Prin- cipis alleganti non creditur, nisi illud edat, Brun- nem. C. de curios. & station. col. 3.

XIII.

Rescriptum cum clausulâ ex certâ scientiâ priori concessioni non præjudicat; requiritur enim expressa derogatio prioris concessionis. Pe- rez. C. de cohortal. & princip. n. 20.

XIV.

Rescripta gratiosa sunt stricti juris, nec ex- tenduntur ad non specificata, cap. quamvis 38. de præbend. in 6. Decius in cap. super literis. n. 5. de rescriptis. Alex. consil. 97. num. 6. lib. 2. Farinac. 1. consil. 3. num. 15. & ideo recipere interpretatio- nem restrictivam dicuntur, l. eleganter 23. §. 1. vers. quid ergo. ff. de cond. indeb. unde nec re- scriptum impetratum contra aliquem super iis, quæ ei concessa sunt per privilegium, valere dicitur, nisi in rescripto de privilegio vel de persona mentio habeatur, cap. cum 22. extr. de rescriptis.

Intel-

Intellige hoc procedere in rescriptis ad lites, ratio, quia concedens à partibus videtur circa impetrata decipi, cap. P. & G. 40. de offic. deleg. c. sedes 15. cap. ex tenore 16. c. fin. de rescr. cum intelligi debent ad effectum, ut jus commune, quoad fieri potest, minus lædatur, Alexand. consil. 33. vol. 6. Decianus consil. 33. vers. tertio premitto. lib. 1. secus enim est, quando rescripta jus commune non læderent, nec gratiosa essent, sed juris ratione niterentur, quo casu latissime interpretari debent, hoc est, quantum patitur verborum necessitas, Joh. Mill. in verb. rescripta sunt stricti juris. Roman. consil. 363. Farin. 1. consil. 35. n. 130. cum ea de jure communi suppleantur, gloss. in l. cum olim. extr. de sent. & re judic. & in cap. Pastoralis. extr. de fid. instr. & in c. cum speciali in pr. de appell. & comprehendant, quicquid comprehendendi quacunque significatione potest, c. 2. & c. pastomlis 5. ibique gloss. extr. de caus. poss. & propriet. fac. l. 3. c. de Episc. aud. l. vel universorum 12. ff. de pign. act. Jac. de Aren. in cap. 1. gloss. fin. extr. ut lit. pend.

XV.

Rescripta non sunt in genere & indistincte, sed specificè & distincte exprimenda, cap. cum dilecta 22. ubi Panorm. in 2. nomb. cap. postulasti 27. de rescript. Felin. in cap. ceterum. n. 2. eod. per doctrinam Innocent. in cap. ex literis. de offic. deleg. cap. ex literis 2. de dol. Corn. consil. 45. in hac consultatione. n. 14. vol. 2. & consil. 227. Videatur. n. 9. eod. vol. quia certior non dicitur fieri, cui non omnes rei circumstantiæ atque causæ dilucide exponuntur. Tiraqu. de retrict. proxim. §. 36. gloss. 2. n. 30. per Clem. causam. ubi Imol. de Elect. c. concertationi 8. ubi gloss. in verb. scriberit. de appell. in 6. Wesemb. 1. consil. 34. n. 30. quicquid enim in eo expressum non est, pro omisso censetur, Gail. 1. observ. 35. n. 3.

XVI.

Rescripta derogare juri communi non intelliguntur, l. causam 8. c. de rescript. Corn. consil. 236. n. 5. vol. 1. & consil. 90. n. 8. vol. 4. & consil. 245. n. 3. vol. 1. sed secundum jus commune sunt accipienda, idem consil. 17. Viso processu. n. 28. vol. 2. Wesemb. 1. consil. 43. n. 39.

XVII.

Rescripta intelliguntur secundum formam petitionis, Jas. in l. Justitia, in fin. n. 6. de justit. & jur. & in l. 1. n. 7. c. de divers. rescr. Innocent. & Dd. in c. 1. de transact. & in l. Gallus. §. nunc. de lege. de liber. & posthum. Wesemb. 1. consil. 2. n. 83. Ubi limitat obtinere in ambiguis & generalibus, non etiam in claris.

XVIII.

Rescripta specialia derogant generalibus etiam prius impetratis, licet de his nulla fiat mentio in specialibus, textus in c. sicut 1. extr. de rescr. & ibi Abb. n. 3. & Felin. n. 3. cap. quamvis 4. de preb. in 6.

XIX.

Rescripta non dicuntur ejusdem tenoris, quando continent diversos judices impetratos, l. non à iudice 64. ff. judic. solv. cap. ex tenore 16. ibidemq. Hostiens. de rescript.

XX.

Rescriptum non juvat impetrantem, si contra rescriptum facit, Ang. in sing. verb. rescriptum. n. 22. quia non intelligitur pro eo rescriptum, qui contrarium facit ejus, quod est scriptum, Innoc. in d. c. mandatum. de rescr. unde & rescripto abutentes privantur commodo rescripti, & condemnantur in sumptibus & damno adversario, cap. ult. extr. de rescr.

XXI.

Rescriptum vires accipit ex intellectu scribentis. Innocent. in c. mandatum de rescript. nec vitatur propter modicum defectum, cum ex precedentibus & subsequenter potest mandatoris intentio cognosci, cap. ex parte 11. ibique gloss. de fid. instrum.

XXII.

Rescriptum tacita veritate impetratum non valet, cap. ad nostrum 5. extr. de confirm. util. cap. dicenti 25. quæst. 2. sicut etiam cassatur, si à curia non emanaverit, cap. in memoriam 3. dist. 19. vel si non sit honestum, justum, possibile, temporis & loco conveniens, cap. erit. 2. dist. 4. si obsecrum, ita ut plene intelligi non possit, d. cap. 2. si non exprimat petitionem, cap. Maximianus 6. dist. 81. si clausula hæc, si preces veritate nitantur, omittatur, d. cap. dicenti 25. §. universa. q. 2. vel si expressè non contineat nomen ejus, qui convenire vult, cap. ult. §. item subscribere 2. quæst. 8.

CAP. LII.

Res communis.

Pro re communi melior est pars prohibentis, & religiosum, ubi Angel. & Faber Institut. de vera divis. ne quis consortium plus sua portione vel justo in re communi usurpet, l. duo fratres 78. in fin. ff. de acquir. hered. vel etiam utilitatem aque solitam intervertat, Bald. in cap. 1. §. 1. n. 14. de Pac. Constant. per l. si diligenter 9. C. de aqua duct. tit. 11.

Declara procedere, quando aliquis ex sociorum consortio uti vult ad eum usum, ad quem non est destinata, non autem quando uti vult, ad quem usum esset ordinata, d. §. religiosum, ubi Ang. & Fab.

CAP. LIII.

Reservatio.

Axioma 1.

Reservatio nihil juris de novo tribuit, l. est quis 14. §. plerique 8. ff. de religio. l. pen. ibi: si ne præjudicio. ff. de aq. quodid. Barthol. Capoll. consil. 25. incip. in civilibus. col. pen. num. 21. ad fin. Decius consil. 516. col. 5. circ. med. num. 22. Cravett. consil. 29. n. 8. consil. 127. n. 7. consil. 70. num. 6. & consil. 144. n. 15. Consil. Arg. 1. consil. 2. num. 155. Natura enim reservationis est, ut jus reservatum conservet, cap. indemnitate 43. in fin. de Elect. in 6. l. 4. §. 1. ff. quib. mod. pign. solvitur. l. 3. §. penult. ff. de liber. hom. exhib. Dd. in l. si quis legaverit ff. de legat. 1. Angel. in l. scripturas. C. qui potior. in pignor. & in l. omnes. 3. num. 2. C. de præscript. 30. annor. Hippolyt.

polyt. de Marfil. in l. qui ignorans. n. 3. ff. de fals. Oldrad. consil. 214. Alex. consil. 28. lib. 1. Cravett. consil. 70. num. 6. Tiber. Decian. respons. 13. n. 81. vol. 2. Philipp. Matth. 1. Consil. Marp. 21. num. 21. Unde & verba prolata ad effectum & finem reservandi non operari aliquam acquisitionem de novo dixit Geminian. consil. 108. col. 2. ante med. vers. his premissis. Huc optime facit text. in l. 6. §. si in venditione, in fin. ff. commun. pred. ubi si venditor adium excipiat, & servitum reservet, quam dixit Titio deberi, licet emtor consenserit, si tamen in veritate comperitur, nullam servitum Titio deberi, talis reservatio nihil operabitur.

Intellige verum, si scilicet de jure competat, jus reservatum ad jus reservantis conservandum. Cravett. consil. 29. n. 8. & consil. 127. n. 7.

II.

Reservatio presupponit jus reservatum antecedere. Consil. Argent. 1. consil. 24. n. 38. quia, quod non est, reservari nequit, l. 2. ff. de usufr. cap. super 5. de renunciat. l. adeo 7. §. quod si toto 5. ff. de acquir. domini. l. 4. ff. locat. Oldendorp. 2. Consil. Marp. 5. n. 41. & ex nihilo nihil fit, juxta Philosophum, quem citat Bald. in l. si quidem in 2. notab. per ill. text. si mancip. ita fuerit alien. ne manumitt. Consil. Arg. 1. consil. 24. n. 38. cum reservatio nihil juris tribuat illi, in quem dirigitur, si prius jus non habebat. l. minor. 39. §. 1. & ibi gloss. de Evict. Angel. in l. scripturas. C. qui prior in pignor. & in l. omnes. C. de prescript. 30. annor. Natt. 3. consil. 627. n. 10. & reservatio, non reperiens reservabile, nihil operetur, Angel. in l. si quis legaverit, ibique Bart. de legat. 1. Natt. 3. consil. 626. n. 198.

III.

Reservatio in aliqua dispositione declarat, quid & quantum ibi comprehensum sit. Cravett. consil. 214. n. 14. p. 2. Knichen. in Comment. de Saxon. non provoc. jur. cap. 5. quod est de regalibus. n. 28. pag. m. 242. Eximens enim aliqua reservando, reliqua concessisse videtur, quia exceptio & reservatio declarat regulam, idem Knichen. part. 2. de invest. pact. cap. 1. n. 113. Unde, etiam reservatio specialis, Wir behalten uns bebor die vier Malefiz. Fälle / aperto Marte in reliquis concessionem infert, vide Rosenthal. de feud. tom. 1. cap. 5. concl. 7. n. 8. in addit. lit. D. & tom. 2. cap. 12. conclus. 1. n. 34. in addit. lit. K. Quin imò Reservationem declarare observationem subsecutam, ex Cravett. consil. 211. num. 8. & seqq. refert Bertazol. 1. consult. decis. consil. 21. num. 54.

IV.

Reservatio unius inducit abdicationem cæterorum, l. 12. §. 42. ibi nam hac ff. de instructo & instrum. leg. l. 12. ff. de jurisdictione. Thom. Michael. de jurisdictione. concl. 35. lit. c.

V.

Reservatio inficit titulum & illum ipso jure annullat, cap. si eo tempore 45. de Elect. in 6. quia est tam malignæ naturæ, ut quicquid invenit destruat, & in oppositum ducat, Menoch. recuper. possession. remedia. 15. n. 444.

CAP. LIV.

Res judicata, Decisio, Præjudicia, Præ-

XIS.

Axioma I.

Non exemplis judicandum, sed cujusque causæ momenta consideranda & ponderanda, atque ex his judicandum est, cum vel minima circumstantia sæpenumero jus variet: ideoque præjudicia pondus nullum habent, nisi facta ipsa casusque evenientes sibi peræque similes fuerint, Frideric. Pruck. lib. 1. consil. 42. num. 13. Data enim dissimilitudine etiam leviuscula omnes præjudicii vires auferuntur, Everhardus in Topic. loc. à simili. Pruckman, d. l. num. 14. cum disparitas facti disparitatem juris operetur, Goedd. 3. consil. 32. num. 189. & 3. consil. 33. num. 424. & ex modica variatione plerumque jus omne mutetur, & modicum fermenti totam massam inficiat, Mynsing. decad. 10. respons. 99. num. 3. siquidem tot seculis nulla reperta causa est, quæ esset tota alteri similis. Quintilianus lib. 7. in præfat. Fieri enim non potest (in exemplis) ut paria sint omnia, idem lib. 5. cap. 13. pag. 309. frequenter etiam optimæ causæ similes sunt malis, & innocens reus multis verisimilibus premitur, idem Quintil. lib. 12. cap. 1. in fin. vix est ulla per omnia alteri similis, idem lib. 5. cap. 2. pag. 252. Itaque indocti advocati esse dixit Albericus de Rosate ad l. 1. de Const. Princip. cum jura non suppetunt, ab exemplis operari petere, & dicere, sic judicatum est, Knichen. de invest. pact. lib. 1. cap. 1. num. 101. Cravett. consil. 592. num. 9. tom. 4. imò miserrimi ingenii eos esse, qui non nisi inventa decisione Dd. propositas quæstiones norunt definire, trad. Paul. de Castr. in l. Clodius in fin. ff. de acquir. hered. Viv. lib. 1. opin. 398. num. 50. Nevizan. lib. 5. Sylv. Nupt. num. 72. pag. 503. Hinc Barbatæ vitio vertitur, quod sæpe allegavit decisiones Rotæ, quæ in rerum natura non essent, ut judices deciperet, prout de eo conqueritur Dauth. de testamentis. num. 150. pag. 197. Si quidem, ut ait Hartman. Pistor. 4. quæst. 25. num. 17. non me latet in judiciis, in quibus plenius deliberandi spatium non superest, multa *taxu quæque* tractari, & alibi nimirum 2. quæst. 8. num. 30. In judiciis non raro contingere solet, quod Fabianus de Monte in tract. de emt. vendit. p. 3. quæst. 5. in princ. n. 105. monet, ut videlicet multa recipiantur, vel fiant, quia locus vel tempus non patitur plenius deliberandi consilium, ut inquit JCrus in l. 1. de Exercit. action. aliquando pffegat man auch die Urtheil heraus zu focken / Jesaïæ cap. 28. vers. 8. quocirca & in Camera Imper. recepta est sententia, quod vel minimus apex causam facile mutet, quo minus idem judicetur in hac, quam in alia causa, prout testantur Gylm. in Symphorem. tom. 1. part. 1. volum. 1. pag. 213. num. 8. & 9. Fichard. 1. consil. 3. num. 3. Græv. in proem. num. 44. licet è diverso interim non negetur, quod magnum quidem sit habere aliquam decisionem in terminis, Alex. Jafon & alii citati à Wesem,

Wesembecio *consil.* 24. n. 13. Ludov. Gomez. *ad S. equē. num.* 14. *Instit. de actionib.* cū si quis in praxi decisionem alicujus Doctoris in terminis, ut loquuntur, terminantibus habeat, & allegare possit, non facillē causa cadat, ea praesertim, quae textu Legis expresso caret, Thomas Trivisan. *lib. 1. decis. in praefat. num.* 13. Petr. Wesemb. *consil.* 38. num. 12. Marpurg. 1. *consil.* 24. n. 24. & 3. *consil.* 33. num. 130. atque hoc respectu sufficiat, in claris Doctoris etiam sine lege loquentis decisionem in terminis habere, Matth. Wesembec. *consil.* 19. num. 63. & *consil.* 195. num. 124. vide latissimē Walter. *de jur. & stat. Dd. cap.* 15. §. 96. pag. 270.

II.

Senatum judicata à probabilibus trahuntur, in exempla, quae Senatores ipsi auctoresque literis mandarunt, quorum & praerogativam esse, reor, in similibus controversiis sentientium. Ren. Chopin. *in praefat. ad mores Paris.* adde Janum. Seguerium, ubi vide citatos auctores varios rerum judicarum & arrestor. n. 2.

III.

Decisiones Camerales pro jure communi censeri & reputari debent, arg. l. 1. de *constitut.* Princip. l. filius 14. ibi: sic enim inveni Senatum censuisse, ad L. Cornel. de falsi. Graven. *in praefat. conclus.* Gail. num. 26. vid. in loco de praedictio *axiom.* 1. Argentorat. 2. *consil.* 86. num. 30. vid. Befold. *in thesaur. verb. Cammer. Gericht p.* 151. ubi in utramque allegat. Sed declarari poterit, si dicatur hoc obtinere in sententiis juris declarationis, non item in sententiis facti decisorii, quia hoc casu vel minima circumstantia jus variare potest.

IV.

Rei judicatae affert praedictum delictum superveniens, cap. ult. extr. de adulter. tollit enim rei judicatae sententiam, cap. ex literis 5. extr. de divort.

V.

Quoties quis simpliciter absolvitur, sive ab integrā actione, toties denuo agenti obstat exceptio rei judicatae, quia res semel apud judicem, acta non est iterum agenda & retractanda, cū alioquin nullus foret litium finis. Ita ergo, si opposita exceptione compensationis, jurisjurandi, &c. reus absolveretur, postea denuo conveniri haud posset.

Limita: modò lapsum fuerit decondium, tunc enim demum sententia vim rei judicatae habet.

VI.

RES JUDICATA pro veritate habetur, l. si non sortem 26. §. baredi 11. ff. de *condict. indeb. l. cum putarem* 36. ff. *famil. hercisc. l. ingenuum* 25. ff. de *statu hom. l. res judicata* 207. ff. de *Regulis Juris. l. 1. C. quando provocare.* Doctores in cap. suborta. de re judicata. Mascard. de *probat. concl.* 1296. num. 14. cum segg. Menoch. *consil.* 611. num. 14. & *consil.* 63. n. 3. Surdus *decis.* 170. num. 15. & *decis.* 289. n. 1. & *consil.* 91. n. 2. & *consil.* 106. n. 13. Brunor. à Sole in locis

communib. verb. *sententia* 48. Ant. Monach. *Florent. decis.* 35. num. 1. n. 24. & 35. Mar. Ant. *var. resolut. l. 1. resolut.* 76. n. 2. & *resol.* 94. n. 11. Card. Tusch. *pract. concl. tom. 6. lit. R. concl.* 267. num. 54. cum segg. [Rei enim judicatae standum, l. post *sententiam* 9. *de de sentent. & interlocution. l. 1. l. 2. C. de re judic. Goedd. 3. Conf. Marp. 32. n. 171.*]

[Generalis est exceptio in judiciis per lusoriis, sive ubi ex compacto & collusionē colligatorum actum sit: tū enim res judicata pro veritate non habetur, sed intra quinquennium retractatur, l. 2. m. princip. ff. de *collus. deteg.* ubi Cujacius *in paratit. l. Cod. in fin. l. 27. Cod. de liberal. caus. l. si servus* 108. §. 1. de *legat. l. 1. si per lusorio* 14. de *appellat.*]

VII.

Sententia praesumitur ritē & rectē lata, l. Herennius 63. §. Gaja 1. ff. de *Edict. cap. in praesentia* 6. de *renunciat.* Angel. *consil.* 300. Neviz. *consil.* 36. n. 2. Alex. *consil.* 95. *Visis. num.* 9. lib. 2. Paris. *consil.* 108. Pro *solutione. n. 35. cum segg. lib. 4. Gam. Lusitan. decis.* 110. num. 5. Mar. Antonin. d. lib. 1. *resol.* 50. n. 30. & *resol.* 71. n. 4. & lib. 3. *resol.* 13. n. 1. Cardin. Tusch. *dict. lit. R. concl.* 267. n. 53. Cald. Pereira de *emt. cap.* 34. n. 40. Rot. *decis.* 94. n. 1. apud Farinac. p. 1. recent.

IIX.

RES JUDICATA facit de albo nigrum, & de nigro album, [Jafon in l. Julianus. ff. de *condict. indeb.* Marant. de *ordin. judic. p.* 6. n. 426. Curtius jun. *consil.* 177. n. 12. vol. 2. Burfat. *consil.* 49. num. 1. volum. 1. Menoch. de *praesumpt. lib. 2. praesumpt.* 67. n. 48.] falsumque mutat in verum, non essentialiter, sed quoad effectum, Castrensi. *consil.* 6. circa fin. vers. cum *igitur. lib. 1. Rom. consil.* 504. In casu. vers. *secundo quia.* Alexand. *consil.* 93. *Reperitus. n. 5. vers. & sententia. lib. 6. Hyppolit. Riminald. consil.* 41. n. 7. & seg. Curt. senior *consil.* 75. col. 7. num. 11. Curtius junior *consil.* 177. n. 13. lib. 2. Card. Tusch. d. *concl.* 267. num. 54. & 55. Et de non ente ens, & de ente non ens, Jafon. in l. Julianus. *colum. num.* 2. ff. de *condict. indeb.* Curtius junior *consil.* 26. num. 6. lib. 1. & de indebito debitum, & de debito non debitum, [l. cum *proponas* 8. de *reb. autor. judic. poss.* Vult. 3. *Consil. Marp. 29. n. 3.*] Angel. Aretin. *consil.* 40. *Capio primam. n. 39. & seg. vers. cum sententia.* [Quin imò rem judicatam esse alteram naturam, quae det originem, perimat, augeat & extingvat, dixit Bald. in cap. nostri. de *Elect. & in l. placer. col. 7. C. de*

C. de SS. Eccles. facit eum feudum, quod feudum non fuit. Petr. de Bella Pertic. in Epit. sua feud. cap. 6. n. 10. Curtius jun. de feud. p. 3. m. 15. n. 1. Schrader. de feud. P. 5. cap. 5. n. 13. vers. sexto constituitur feudum. Alex. consil. 1. n. 16. & 24. vol. 5. quos sequitur Henricus à Rosenthal. in tract. de feud. cap. 6. concl. 72.] probatio tamen per evidentiam facti etiam contra rem judicatam obtinet. Mascard. vol. 1. q. pralim. 8. n. 15. seq.

IX.

RES JUDICATA facit jus irretactabile inter partes, l. eleganter 23. §. si quis post 3. de condi. indeb. cap. cum inter 13. de re judic. Alex. consil. 39. col. 2. vol. 6. Decius consil. 445. col. 5. Socinus reg. 16. Cravett. consil. 10. n. 7. Curtius jun. d. consil. 26. n. 6. lib. 1. & consil. 177. n. 12. lib. 2. Paris. consil. 23. num. 218. lib. 1. [etiam illud, quod aliàs jus non est, l. statu liberi à ceteris 29. §. Quintus Mutius 1. ff. de stat. liber. Bald. in l. ingenuum col. 2. vers. concludendo. ff. de stat. hom. Burlat. consil. 139. n. 8. vol. 2. Roland. à Valle consil. 83. n. 12. vol. 1. Vult. 3. Consil. Marp. 21. n. 141. maximè quando sententia lata sit auditis partibus & visis illarum iuribus, juxta l. in causa 13. in pr. vers. causa cognita. de minorib. Vult. 3. Consil. Marp. 29. n. 5.] Cardin. Tusch. d. concl. 267. n. 85. ubi n. 86. post Alciat. reg. 3. pres. 9. n. 17. extendit, etiam si sit lata ex contumacia ravel ficta, Rot. decis. 8. n. 1. ap. Farin. p. 1. recent.

Amplia: non solum in eodem, sed & in alio iudicio, cap. 2. de except. in 6to. vid. hanc ampliationem deductam à Scaccia de sentent. & re judic. gloss. 14. q. 11. num. 46. seqq. Valenzuela Velasquez tom. 1. consil. 68. n. 44. seqq.

Declara: quod res judicata non præjudicat tertio. vid. Hartm. Pistor. lib. 4. q. 29. Scaccia de sentent. & re judic. gloss. 14. q. 12.

X.

RES JUDICATA inducit notorium, Cravett. consil. 819. n. 4. & efficit rem manifestam, Cephal. consil. 57. n. 34. vol. 1. & consil. 180. n. 2. vol. 2. Tiber. Decian. consil. 55. num. 31. vol. 1. & consil. 17. n. 15. & consil. 19. n. 30. & consil. 54. n. 40. vol. 2.] Abbas consil. 89. In questione. num. 2. & 3. lib. 1. ubi intelligit de notorio præsumpto, refert Cardin. Tusch. d. lit. R. concl. 267. num. 63. [maximè inter easdem personas, cap. fin. de cohabit. Cleric. Jason in l. admonendi. n. 43. ff. de injur. imò & consensum atque approbationem si non expressam, saltem tacitam, cui contravenire amplius non debet, quod semel 21. de Regulis Jur. in 6. l. fundum 11. ff. de servit. rust. præd. l. in diem 9. de ag. plur. arc. l. 1. §. prodest. 14. ff.

quod legat. l. de accessionibus 14. §. fin. de temp. præscript. cap. requisivit. 17. de sponsalib. Cacher. decis. Pedem. 62. n. 18. Vult. 3. consil. 18. n. 74.]

Limita primò in sententia, seu re judicata nulla, nam cum sententia nulla non sit sententia, l. ult. Cod. de sentent. ex brevicul. recitand. Clem. pastoralis. §. ut igitur. de re judic. Tiraq. in boves. §. hoc sermone. limitat. 1. n. 9. ff. de verbor. significat. ideoque non transit in rem judicatam, juxta tradita per Vant. de nullit. titul. Quoties, & intra quod tempus. n. 8. Magon. Lucens. decis. 62. n. 15. & decis. 98. n. 5. Surdus consil. 61. n. 53. Azeved. l. 2. n. 23. tit. 17. lib. 4. nova Recopilat. Mar. Ant. var. resol. libr. 1. resol. 77. n. 14. & resol. 109. n. 3. & 4. Cald. Pereira quaestionum forensium libr. 2. q. 37. à princip. Amatus Rodericus in practica cap. ult. P. 2. n. 10. & 11. nec parit exceptionem rei judicatae, l. 4. §. condemnatum 6. ff. de re judicata. Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 2. à n. 5. Petr. Rebuffus ad Leges Gallicæ, tom. 1. tit. de sentent. executiv. artic. ultim. n. 4. pag. m. 256.

Limita secundò in sententia notoriè injusta, ut per Surdum decis. 260. n. 39. & consil. 61. n. 14. quem citat Mar. Antoninus d. lib. 1. resolut. 77. n. 4. ubi n. 13. subdit, injustitiam notoriam æquiparari notoriæ nullitati, Card. Tusch. d. lit. R. concl. 267. n. 109. & seq.

CAP. LV.
Resignatio.

Resignans beneficium resignatione admittit, statim jus suum & possessionem perdit, Abbas in cap. Sollicita. num. 10. de restit. spoliat. Rebuff. in praxi benefic. de infirm. benefic. resignat. in gloss. 10. num. 3. Menoch. de recuper. possess. rem. 14. num. 59.

CAP. LVI.
Resistentia.

Axioma I.

Resistere posse perversis, & non facere, est ipsis consentire, cap. qui potest 8. 23. q. 3.

II.

Quoties facultas propriâ autoritate aliquid faciendi conceditur, toties id intelligendum, nisi alter resistat. quia contra resistentem opus est iudicio. Ita si testator permiserit legatario propriâ autoritate legatum occupare, hoc aliter non licebit, quàm si heres consentiat, alioquin verò interdictum quod legatorum locum habet. Servitius de vindict. privat. cap. 15. §. 2. n. 2. Idem. est, si alicui concedatur potestas occupandi rem venditam, si emitor statuto tempore pretium non solverit.

(X)

III.

III.

Executoribus non rite procedentibus resisti potest, l. 5. C. de executor. Si scilicet vel extra territorium exequantur, vel non ostendant literas commissionis, vel non gerant insignia, vel periculum sit in morâ & damnum irreparabile imminuat. *Brunnem. C. de executor. col. 2.*

IV.

Satelles, qui injustè resistentem occidit, non punitur de homicidio l. 29. §. pen. de L. Aquil. l. 2. C. de desertor. *Brunnem. C. cod. n. 3.* Sive quis pro debito civili, sive delicto non-capitali capiendus sit. Et præsentes tenentur iudicis apparitoribus assistere, si sine periculo possint, aut non sint Clerici, aliâs extraordinariè puniuntur. *Perez. C. de cohortal. & princip. n. 9.*

V.

Omnis permessa resistentia debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, *Brunnem. C. de executor. col. 2.*

VI.

Iter facientes & res suas perquirentibus resistentes eò ipsò reddunt se suspectos & pœnæ obnoxios, *Brunnem. C. de cursu publ. col. 3.*

CAP. LVII.
Resolutio.

Axioma I.

Resolutione facta, actus resolutus amplius in considerationem non venit, l. Julianus 131. §. 1. de V. O. l. etiam 27. de solut.

II.

Resoluto jure dantis resolvitur jus accipientis, l. vestigalis 31. de pignor. l. 3. quib. mod. pign. l. 69. §. pradium de leg. 2. l. 7. de A. E. V. W. lemb. 2. consil. 73. n. 57. & part. 7. consil. 325. n. 14. vid. sup. p. 1. lit. I. cap. Jus. axiom. 1.

CAP. LIX.
Respectus.

Respectus diversi locum non habent, ubi personæ vel bona omnia absolute obligantur, & quidem uni soli ante omnes homines, Rosench. de feud. cap. 10. concl. 12. n. 24. Arnif. 1. relect. polit. 5. sect. 7. n. 71. De diverso modo considerandi vide omnino Senecam lib. 3. de benefie. cap. 5. & seq. Tusch. lit. e. concl. 54.

Respectus personæ quomodo haberi debeat in pœnis, vide *Pœnæ & Justitia.*

CAP. LIX.
Respectus Parentelæ.

Axioma I.

Quoties una personarum, de quarum cognitione queritur, immediate & proximè conjuncta est stipiti, toties inter illas est parentelæ respectus. Quia respectus paternus ex solâ inducitur fraternitate quæ unam facit carnem, *Gen. 37. 27. Carpz. Jurispr. Eccl. l. 2. Defin. 40. n. 15.* Ascendendum ergo loco mihi sunt avorum vel paren-

tum fratres; liberorum verò loco fratrum & sororum descendentes.

II.

Ubiunque est respectus parentelæ, ibi matrimonium est prohibitum. §. 3. 5. *Instit. de nups.*

CAP. LX.
Responsio, Refutatio,
Solutio Dubiorum.

Axioma I.

Respondere interdum cogimur, ne ignorantes esse videamur, cap. in mandatis 2. in fin. distinctione 43. Nemo tamen respondere debet propter hoc, ut plus videatur scire, quàm sciat, cap. ult. §. pariter dict. distinct.

II.

Respondere & non tacere differunt. Indicat hanc differentiam Augustinus in princip. lib. 3. contra Gaudent. Accepi, inquit, Gaudenti, responsionem tuam, si tamen responsio dicenda est, quam mihi propterea referre voluisti, ne, si tacuisses, diceremus, te esse convictum: Sed non hoc est respondere, quod est, non tacere. Nam si hoc est, respondisti planè: sed idèò, ut etiam hi, qui de te aliquid possent sperare, noverint, te non invenisse, quod respondere deberes, & tamen respondisse, ne taceres. Idèò cum caveres, ne vidius dicereris, fecisti, ut responderes. Quem etiam citat Gruterus in fin. defensionis subjectionum extraordinariarum. Inde videtur sumptum istud B. Lutheri tom. 3. Jen. pag. 408, dum scribit: *Eie meynen/es sey geantwortet/ wann sie ein Buch machen / und schreiben darauf das Wortlein/ Antwort.*

III.

Responsio apud Jurisconsultos non semper apta est & congrua, verbi gratia, in §. ult. *Instit. qui testam. tutor. dar. poss.* queritur, an nepotes veniant appellatione filiorum, nec ne? Respondetur venire, siquidem liberos dixerit: At hoc non esse in questione, inquit Bachovius. Et tamen ita quoque loquitur Jurisconsultus in l. 6. de testam. tutel. ut appareat, non semper ita subiles & accuratos Jctos fuisse.

IV.

Jctorum refutationes & responsiones mutue & modestæ esse debent, Anton. Matthai in omi. de Modest. Jureconsultorum. Cujac. in recit. C. de necessar. serv. hered. institut. ubi tamen obiter notari potest, responsionem esse aliam ad hominem, aliam ad rem. Vide Aristot. 2. Sophist. Elench. cap. 2. n. 6. 7. & 8. Phys. cap. 8. quo facit & illud Cujacii in recit. ad tit. Cod. de bon. matern. pag. 942. dum inquit: Cum adversarius (de Alciato loquitur) destitutus est suis argumentis, (per refutationem eorum) licet, (ut est apud Aristot. ad locis.) argumentari ad hominem, quod fit hoc modo: Tu tuam sententiam his testimoniis confirmare vis, hæc ego testimonia refutavi; restat igitur falsam esse tuam sententiam. Eadem responsione utitur idem ad lib. 1. Feud. dum ait: Defensio nuda est, quæ

quæ fit ad hominem (ut Aristoteles loquitur.) hoc modo: Vici jam satis, quia, quod intendisti, probare nequivisti. Ejusdem tenoris sunt & ea, quæ scribit idem ad cap. 1. extr. de Except. dum inquit: Exceptionem illam, quod actor etiam in alia Ecclesia præbendam possideat, non possunt opponere illi, qui ipsi varia beneficia in diversis Ecclesiis obtinent. De istis solutionibus, quæ ex tempore & ad hominem fiunt, ferè dici potest id, quod de nomenclatoribus & Poëtis Senec. l. 1. de benef. cap. 3. dum refert: Quemadmodum nomenclatori memoriæ loco audacia est, & cuicunque nomen non potest reddere, imponit; ita Poëtæ non putant ad rem pertinere, verum dicere, sed aut necessitate coacti, aut decore corrupti, id quoque vocari jubent, quod belle facit adversum. Vide & Quintil. lib. 1. cap. 8. quapropter garrulos eludere responsionibus, prudentia est, cap. in mandatis 12. in fin. dist. 43.

V.

Responsio ut certa dari possit, quæstio debet esse certa & finita, cap. de muliere 6. extr. de sponsal. aliàs cum responsio est obscura, & ad plura potest referri, non dicitur plenum responsum, cap. cum olim 24. extr. de V. S. quod & in testibus considerandum esse, an ad ea, quæ interrogantur, ex tempore verisimilia, vel utrum unum eundemque præmeditatum sermonem attulerint, colligitur ex cap. si testes. S. in testib. 4. q. 2.

VI.

Respondere positionibus si reus iussus recuset, vel si contumaciter recedat, habetur pro confesso, cap. si post 2. de confess. in 6.

VII.

Respondere qui vult, non debet in alterius potestate esse, sed libertatem habere, c. accedens 10. extr. de procur.

II X.

Jci sunt excusandi, si secundum ea, quæ ipsis proponuntur, respondent. Sic enim ipsi sua responsa tuerentur, secuti Scavolam, qui sæpillimè hæc clausulâ responsa sua munivit, veluti in l. ex parte 39. §. 1. ibi: secundum ea, quæ proponerentur. fam. berc. lult. de pign. act. l. Titius 25. §. 1. de liber. & post l. Lucius 88. §. Dame 12. §. ult. de leg. 2. l. prædia 27. in fin. pr. de instr. legat. l. Titia 2. §. 2. in fin. de aur. & arg. leg. l. Lucius 78. §. 1. ad Sc. Trebell. l. pater 17. in pr. de doli mali except. vid. supr. lit. F. cap. Factum.

CAP. LXI.

Respublica. Civitas.

Axioma I.

Respublica nunquam interit arg. l. proponeretur 77. de judic. latè Ant. Faber in mt. dub. ad l. 21. quib. mod. ususfr. vel usus amitt.

II.

Nihil repudiandum est, quod Reipublicæ deservire potest, Ulp. in l. si quis in gravi 3. §. utrum 14. ff. ad Sc. Syll. Oldendorp. ch. 1. act. 3. p. 22.

III.

Respublica ex mutua justè imperantium & parentium obligatione constat. Petr. Greg. Tholof. lib. 4. de Republ. cap. 5. Althus. polit. cap. 9. n. 3. Schönborn. 4. polit. cap. 4. Reinck. 1. de reg. sec. c. 1. n. 10.

IV.

Respublica jure minorum utitur, etiam in solutione debita pecuniæ. Brunner. ad l. 2. C. de præd. decur.

V.

Respublica Romanorum & fiscus idem sunt, l. non est ambigendum 12. ubi gloss. de bonor. possess.

CAP. LXII.
Restitutio.

Axioma I.

Quoties quis tenetur ad rei restitutionem, cuius usus permissus ipsi non erat, toties omnia restituere tenetur, quæ occasione rei percepit, quia accessoria sequuntur suum principale arg. §. 26. Instit. de R. D. Exempla sunt in male fidei possessore l. 117. ff. de R. Vind. depositario l. 1. §. 24. ff. de pos. creditore l. 14. ff. de condict. indeb. mandatario l. 10. §. 2. ff. Mand. tutore l. 1. pr. §. 1. seqq. ff. de tutel. & tut. distr.

CAP. LXIII.

Restitutio in integrum.
Conf. Cap. Metus. Dolus. Minor.
Ratihabitio.

Axioma I.

Restitutio illud reddit, quod abstulit læsio, l. 1. l. quod si minor 24. §. restitutio 4. ff. de minor. Bart. in l. si quidem. n. 1. C. de præd. min. Laurent. Tennin. de Rodolph. in tract. cautel. 260. num. 7. Ex quo vulgata illa practica nata, quod restitutio in integrum non concedatur non læso, per doctrinam Bart. & Bald. Castrenf. & aliorum in l. nam & postea. §. si minor. ff. de jurejur. Milis in repet. verb. Restitutio in integrum. Mauric. in tr. de restit. in integr. cap. 54. Lancellot. Conrad. in l. unic. limit. 8. num. 42. Rota Romana decis. 87. de restit. in integr. & decis. 384. de appellat. in nov. Capell. Tholof. decis. 389. Francisc. Marcus decis. 56. & decis. 516. num. 4. p. 1. Boër. decis. Bardgalens. 75. num. 6. Cachetian. decis. Pedemont. 159. Decius in l. fin. not. 2. C. de transact. ubi ait, quod minori non detur restitutio simpliciter, sed ita demum, si sit læsus, & de læsione ipsa constet, adde & Panorm. consil. 77. vol. 2. Alex. consil. 55. num. 18. vol. 5. Natt. consil. 343. vol. 2. Berous consil. 68. num. 81. vol. 1. Decius consil. 389. num. 10. Curtius jun. consil. 6. num. 20. Paris consil. 33. n. 36. vol. 1. & consil. 61. num. 44. vol. 3. Decianus consil. 16. n. 241. vol. 1. & consil. 39. num. 149. vol. 2. neque restitutio porrigitur, nisi ad id, quod in judicio est deductum, l. fin. ff. de condict. indeb. Ita cessat restitutio, ubi læsio non potest probari, l. 11. §. 3. ff. de minor.

(X) 2

Limi-

Limita: nisi forsitan actio talis sit, ubi jura læsionem præsumunt, quales recenset *Brunnem. in repet. Wesemb. ad tit. ff. de minor. q. 21.*

Declara, ut læsus restituatur, si læsio fuerit aliqujus momenti, nam ob rem planè minimam non datur restitutio, l. 4. ff. de restit. in integr. nisi res minima majori summæ præjudicet. *Eckolt. ad ff. de restit. n. 6.*

II.

Restitutio in integrum semel denegata, frustra amplius petitur, t. t. C. si sepius restit. in integr. postuletur.

Excipe, nisi ex nova causa vel super diverso articulo petatur. l. 2. l. ult. C. d. tit. Ord. Camer. Imper. part. 3. tit. 52. sive de novo illa causa emerferit, contra gloss. in cap. ult. extr. de restit. in integr. sive antea extiterit; & hoc rursus sive non allegata, sive allegata quidem, sed non probata fuerit. Gloss. in l. 7. §. 9. de minor. Azo. ad d. tit. si sepius. Bachov. ad Treutl. disp. 11. thes. 1. lit. E. vol. 1.

III.

Restitutio in integrum est reciproca, cap. 1. ibidemg. Dd. extr. de rest. in integr. & colliganti communis, ut & ipse possit uti restitutione minori concessa, l. 6. §. 3. C. de tempor. in integr. restit. l. quod si minor 24. §. restitutio 4. de minor. l. 1. §. 2. C. si advers. transact. Cujac. ad l. electio 26. §. ult. de noxal. action. Speculat. in tit. de dilation. §. videndum. n. 14. Afflict. decis. 210. in fin. Iniquissima enim est, si ex uno latere tantum rem restituit. Cujac. ad l. t. C. de reput. qua sunt in judic. in integr. rest.

Declara verum, quando utatur super eodem capitulo vel connexo, non autem super diversis, quæ nihil commune habent cum eo, quo aliquis est læsus, l. 29. §. 1. ff. de minor. Azo. in summ. C. de min. vers. pen. Fallit quando minor dolo adversarii lædatur. Afflict. d. decis. 210. n. 16.

IV.

Restitutio in integrum ut in damno, ita & in lucro cum alterius damno versari non debet. l. un. C. de reput. qua sunt. l. 18. de dol. l. 22. l. 29. ex quib. caus. major. l. 27. §. 1. l. 39. §. 1. ff. de minor. l. 31. §. 4. ff. de administr. tutor. l. 39. de Edict. Casus specialis est in l. pen. C. de his, quæ vi met. caus. & limitatio notabilis in l. 98. §. 1. de solut. l. 48. §. 1. de fidejuss. Vid. Myns. ad §. 3. Instit. de novat. n. 7.

V.

Qui restituitur, plenè & liberè restitui, & in pristinum statum reponi debet, cap. ult. extr. de restit. in integr.

VI.

Quoties ex contractu læsus est minor, toties intra quadriennium petenda est restitutio. l. fin. C. de temp. in integr. restit. Quoties verò per alienationem rei suæ læsus, toties per quinquennium patet restitutio. l. fin. C. si major fact. ratihab. Ratio generalis est, quia lapsu tanti temporis minor major factus, videtur ratihabuisse id, quod in minori ætate gestum. ratio verò differentia est, quod contractus per se sint validi, alienatio verò rei minoris sine decreto facta per se non

subsistat: major ergò contractuum erit favor & consequenter brevior præscriptio.

Limita: ut præscriptio quinquennii sufficiat in alienatione onerosa, v. gr. venditione, non etiam in alienatione lucrativa, v. gr. donatione, hæc enim demum confirmatur post majorem tatem inter præsentem decem, inter absentes viginti annis. (2.) procedit hoc etiam in aliis tutoris nulliter gestis citra alienationem bonorum, e. gr. in mutuo. *Carpz. l. 5. resp. 76.*

VII.

Quoties læsio post contractum supervenit, toties ea non parit restitutionem arg. §. 3. Instit. de emt. vend. quia talis læsio non contingit factio contrahentis, sed ex incerto futuro eventu, qualis nunquam restitutioni locum facit. l. 11. §. 4. ibi: nec enim eventus damni restitutionem indolget. ff. de minor. ita ergò, licet ob hostis imminentis terrorem, famem aut aliam causam rei venditæ pretium ultra dimidium decreverit, non tamen idèò restitutio concedenda. *Lauterbach. ad 3. part. ff. tit. de rescind. vendit. §. 1. n. 10.*

VIII.

Restituere quis debet, quod sibi retinuit, si ad alios pertinet, cap. ad aures 3. extr. de Excess. Prælat. Nisi enim restituatur ablatum, si restitui possit, non dimittitur peccatum, c. super 2. extr. de mpt. cap. ult. extr. de furt. cap. cum tu 5. extr. de usur. cap. generalis 12. dist. 54. cap. si res in pr. 14. q. 6. cap. peccatum. 4. de R. i. in 6. cap. pessimam 25. q. 9.

IX.

Restitutio prius fieri debet, quam principalis questio agitur, cap. causam 16. extr. de offic. deleg. cap. accedens 4. ut lit. non contest. cap. ex questione 10. extr. de restit. spoliat. ita spoliatus etiam à iudice suo restituatur ante omnia juris ordine prætermisso, cap. conquereute 7. extr. de rest. spoliat. & restituatur in integrum etiam ante litis ingressum. 2. qu. 2. per tot. cap. Episcopus, & segg. 3. q. 1. cap. quanto & segg. 3. q. 2. etiam si prado sit. c. DEUS 3. q. 1. cap. in literis 5. extr. de restit. spoliat. & quidem cum sua causa & fructibus perceptis à tempore spoliationis in pristinum suum statum, cap. bone 51. extr. de appell. cap. constitutus 8. extr. de fil. presbyt. ordin. cap. conquereute 7. extr. de restit. spoliat. & qui percipi potuerunt, cap. gravis 11. extr. eod. unde antequam restituatur spoliatus, nec spoliatori respondere tenetur, c. cum dilectus 2. extr. de ordin. cogn. c. ult. §. 2. & donec non fuerit restitutus spoliatus, non tenetur respondere de proprietate, l. de conquereute 7. extr. de restit. spoliat. cap. sollicitudine 2. extr. d. tit. cap. ult. extr. de ordin. cognit. cum prius restitutio facienda causaque possessionis quàm causa proprietatis tractanda sit, cap. 1. extr. de restit. spoliat.

X.

Restitui qui petit, debet probare se possedisse, & spoliatum fuisse, cap. olim inter 17. extr. de restit. spoliat. cap. consultationibus 10. extr. de offic. deleg.

deleg. Ei enim, qui possidet, restitutio non competit. Gloss. in cap. examinata 15. extr. de iudic. Qui ergo spoliationem probaverit, restituitur: qui autem in probatione defecerit, statim destituitur, cap. cum Ecclesia 3. extr. de caus. poss. & propr.

XI.

Restitui cum res non potest, in alio æquivalente debet fieri restitutio, cap. Ecclesia 4. extr. ut sit. pendens. Unde si rem alienam consecravimus, non tenemur ipsam præcisè restituere, sed sufficit, si ejus æstimatio restituatur, l. comperimus 14. q. 6. ab eo autem frustra restitutionem poscimus, qui non habet, unde solvat, cap. si res 14. q. 6. quia restitutionis beneficium cum effectu non competit contra eum, qui non habet unde restituat, donec ad pinguiorem fortunam pervenerit, cap. olim 16. extr. de restitut. spoliat. cap. cum tu 5. extr. de usur.

XII.

Restituendum mihi de jure est, quod occasione rei meæ per alium quaeritur, cap. in nostra 10. extr. de sepulchur.

XIII.

Quoties cessat juxta & necessaria absentia causa, toties cessat restitutio contra usucapionem, quia sic alteri poterit culpa imputari, quare abfuerit, & res suas neglexerit. Talibus autem negligentibus non subvenitur, sed necessitate rerum impeditis l. 16. ff. ex quib. caus. major. Et abesse quis tantum dicitur ex necessitate, non voluntate l. 26. in fin. ff. eod. ita ergo, qui voluptatis causâ abest, non restituitur, sicut nec qui dolose abfuit l. 4. ff. eod. dolus enim excludit necessitatem. E contra restituitur, qui reipublicæ causâ l. 4. & pen. ff. eod. vel studiorum gratiâ abest, l. 28. pr. ff. eod.

XIV.

Quicumque iudex habet plenam, i. e. cum executione conjunctam jurisdictionem, ille potest in integrum restituere; quia restitutio est juris beneficium, quod ab omni, qui juris dicendi & exequendi potestatem habet, peti potest. Omnis igitur iudex ordinarius restituit in integrum l. fin. C. ubi & apud quem. non delegatus, nisi id principaliter ei concessum, aut delegatus fuerit principis, Zoef. ad ff. h. t. n. 3. & 4.

Declara: ut procedat, modò iudex simul fuerit competens ratione personæ, contra quam petitur restitutio. vid. Brunnem, ad l. 2. C. ubi & apud quem. Quodsi super actione reali amissa petatur restitutio, sufficit, modò competens fuerit ratione rei sitæ.

XV.

Quoties quis iniquè læsus & causa petendæ restitutionis in integrum jure non expressa, toties petenda restitutio ex clausulâ generali prætoris l. 1. §. 1. ff. ex quib. caus. maj. quia sic æquitas suggerit restitutionem, æquitatem verò prætor in hac materiâ potissimum respicit. tales causæ sunt error & ignorantia in certis causis. Berlich, decis. 49. seq. Casus fortuitus vel impedimentum, quod in ipsius potestate non fuit aver-

tere, qui læsus fuerit. Sfort. Oddo de restit. in integr. p. 1. q. 13. art. 1. Paupertas quæ persecutio- nem juris nostri impedivit cap. 8. de appellat. Cornel. Benincas. de privileg. paupertatis quæst. 4. num. 18.

XVI.

Quoties competit remedium ordinarium, toties cessat restitutio tanquam remedium extraordinarium, quia extra ordinem non succurritur nisi in subsidium, etsi aliâ ratione læsis consuli nequeat. arg. l. 16. pr. ff. de minor. Ita ergò restitutio non datur, si contractus sit ipso jure nullus, v. gr. si pupillus contraxerit sine autoritate tutoris d. l. 16. pr. pariter nec actio doli, aut quod metus causâ datur, quando ordinaria actio adest. l. 14. §. 2. ff. quod met. caus.

Declara: ut procedat (1.) nisi remedium extraordinarium sit pinguius vel utilius l. 3. C. si tut. vel cumt. interven. (2.) nisi remedium ordinarium sit generale, qualis est conditio certi generalis l. 16. §. 6. ff. de in integr. restit. (3.) nisi dubitetur, an alia actio adsit, in dubio enim admittenda restitutio. cap. 8. X. de in integr. restit.

XVII.

Quoties contra jura scienter agitur, toties restitutio denegatur, quia sic adest dolus. Dolus autem suus nemini parocinari potest l. 12. ff. de dolo malo. & frustra leges invocatur, qui contra easdem delinquit l. auxilium. 37. ff. de minor. ita ergò non restituitur, qui contra jus naturæ delinquit, sicut nec qui se majorem simulavit, l. 1. l. 2. C. si min. major. se dix.

Limita: nisi concurrente dolo adversarii hoc fiat l. 3. vers. quodsi. C. d. 1. Gail. lib. 2. obs. 65.

XIIX.

Quoties novum adest gravamen, toties nova semper competit restitutio, quia sic adest nova læsio.

XIX.

Quoties res est individua, toties restitutio unius prodest alteri. arg. l. 10. pr. ff. quemadm. servit. amitt. alioquin enim ob causâ indivisibilitatem minori non plenè proderet restitutio in integrum. Ita minori socio contra non usum servitutis restituto, alteri quoque, licet major sit, restitutio prodest, quia servitus est res individua excepto usufructu, l. un. C. si in eadem caus. Idem est in pignoribus, præscriptionibus. Brunnem. ad l. 10. ff. quemadm. servit. amitt. Carpzov. in Process. tit. 19. art. 2. §. 6. n. 33.

CAP. LXIV.

Restitutio. Conf. Cap.

Extensio.

Axioma I.

Quoties verba generaliora sunt ratione legis, toties lex non extendenda, sed restringenda; nam alioquin si quis neglectâ sententiâ legis verbis saltē ejus inhæreret, fraus fieret.

(X) 3

legi.

legi. l. 29. ff. de LL. Exemplum est in omni jure singulari, item in Legibus correctoriis, Zöf. ad ff. de legib. n. 65.

Limita: nisi ex extensione nulla oriretur injustitia aut absurditas. Tali namque casu in poenalis ob favorem publicum: in correctoriis propter regressum ad jus commune sapius admittitur extensio.

CAP. LXV. Retentio.

Axioma I.

Retineri aliquid potest, de quo actio institui nequit, l. 1. in pr. ff. quib. mod. pignus solv. quia favorabilior est retentio, quam petitio, l. per retentionem 4. C. de usuris. Bart. & Dd. in l. si sortem. §. centum de cond. ind. Dec. consil. 298. n. 4. Bald. in l. peremptorias. col. 3. sent. rescind. non poss. & in leg. 2. not. 4. C. de fidejuss. Jason. in l. 12. §. 1. ff. col. 12. ad finem. vers. Tu adverte. lect. 2. de acquir. poss. Benintend. decis. Bonon. 77. num. 4. Vult. 3. Consil. Marpurg. 34. num. 163. & consil. 18. num. 205. cum multa retineri possint, quæ acquiri nequeant, Sichard. ad l. 4. C. de usur. num. 8. Consil. Marpurg. vol. 4. consil. 29. n. 100. imò & retentio facilius concedatur, quam petitio, l. 1. de pignor. Cagnol. in l. quod a quog. num. 2. de R. I. l. in ius 156. §. cui damus 1. ff. eod. c. intelleximus 7. extr. de judic. junct. c. cum inter. 5. extr. de except. Bertazol. consil. decis. consil. 383. num. 4. lib. 1. Unde eam non malè speciem privata executionis vocavit Carpov. P. 2. Constit. 25. Defin. 20. num. 1. quia pingvius sit remedium, quæ & ipsa perceptio dici solet, l. deducta 58. §. acceptis 3. ff. ad SCrum Trebell. l. cum pater 77. in pr. de legat. 2. Anton. Faber in Cod. l. 2. tit. 30. defin. 2. num. 6. Carpov. P. 3. Constit. 32. Defin. 14. num. 6. Hinc generaliter Dd. statuunt, quoties ad creditorem res aliqua debitoris pervenerint, commodius creditorem ad jus suum perventurum, si eas retinuerit, quam si adversus debitorem egerit actione in personam, quod etiam probat Cujac. lib. 34. ad edit. Pauli in d. l. 2. princ. pag. 577. confer Anton. Faber in mt. decid. ad d. pr. vers. planè commod. Ratio in promptu, quia creditori facilius indultum est, ut retineat, quod jam habet, quam ut consequatur, quod non habet. Phil. Marth. ad l. 5. n. 26. ff. de R. I. Gratian. disceptat. forens. tom. 2. consil. 356. n. 27. & jura semper faciliora in conservando, quam concedendo beneficio. vid. sup. lib. 3. cap. Conservatio.

II.

Una res pro alia retineri non potest, cap. fin. ubi Dd. C. de commod. Wesembec. consil. 207. n. 77. & 78. ibi: zum andern haben wir eine gemeine Rechts-Regul. l. si non inducto 5. C. in quib. caus. pign. tacit. contrab. Marpurg. 1. consil. 24. n. 283. Est enim retentio species executionis privata, quam Creditor propria autoritate facit. Coler. part. 1. de process. execut. cap. 2. n. 184. & 188. Ergo ab ea non est incipiendum, post Bartol. & ceteros Cludius in comment. de cond.

indeb. cap. 7. num. 66. ubi postea exceptiones subijcit.

III.

Invitis nobis res nostras alius retinere non potest, l. 25. §. 1. solut. matr. limitationes hujus regulæ vid. ibid. lit. i. in glossa.

IV.

Retentioni locus non est, nisi ubi Lex illud expressit, l. ult. C. commod. l. fin. in fin. Cod. de compensat. Alex. in addu. ad Bart. in l. si non sortem 26. §. si centum ff. de condit. indeb. Costal. ad l. in rebus. §. possunt. vers. extra hos casus. ff. commodat. Sebastian. Medic. de compensat. p. 2. q. 16. num. 4. Gædd. 1. Consil. Marp. 24. num. 283.

V.

Retentio non negatur, negata compensatione, l. necessarias 8. §. 1. ff. de pignorat. act. Vult. 1. Consil. Marp. 22. num. 34. quia ubi non competit compensatio, ibi tamen competit retentio, Corn. consil. 68. col. 8. Paris. consil. 100. num. 35. vol. 2. Cephal. consil. 573. num. 21. lib. 4. tamen retentio revera etiam sit & dicatur compensatio, l. in restituenda 4. C. de petit. hered. l. etiam 5. ff. de compensat. Bart. ad l. divorcio. §. ob donationes. ff. solut. matrim. Roland. à Valle consil. 17. num. 4. vol. 4. saltem per indirectum, Sebast. Medic. de compensat. p. 1. quasi. id. n. 25. Gædd. 1. Consil. Marpurg. 24. num. 286. unde & regulare est retentionem non denegari, l. ex quibus 51. l. qui exceptionem 40. §. si pars 1. l. fin. arca 33. ff. de condit. indeb. præsertim cum res ea valde sit favorabilis, & in ipsa æquitate naturali fundata, d. l. per retentionem 4. Cod. de usur. adeò ut creditor suo debitori succedens, et si non possit agere, l. debitori 7. C. de pat. possit tamen uti retentione pro suo credito, Bald. in d. l. debitori, Vultej. 1. Consil. Marpurgens. 22. num. 34.

Declarata regulam procedere, si sine vitio res ad aliquem pervenerit, aut sublit causa retinenda rei coharens, puta propter expensas in rem factas, v. gr. si sartor vestem retineat, ob non solutam mercedem, procurator vel advocatus acta, faber equum curatum & sic de similibus: secus enim esset, si res cum vitio ad aliquem pervenisset. Gail. 2. observ. 12. n. 5.

VI.

Ubi compensatio admittitur, ibi etiam locus habet retentio, arg. l. ob negotium 20. de compensat. l. 3. C. eod. Sic leges permittunt venditori rem venditam pro pretio nondum soluto retinere, l. hereditatis 22. de hered. vendit. l. Julianus 13. §. offerri 8. l. qui pendente 25. l. bona fides 50. de act. emt. l. quod si 31. §. 8. de adit. edit. l. cum fundus 31. §. 1. de reb. cred. l. pater. 6. C. de act. emt. Sic & marito ob impensas necessarias in dotem factas retentionem concedunt, §. item si de dote 37. Inst. de act. l. quod dicitur 5. l. 15. de impens. in rem dot. fact. l. servus 30. de act. emt. l. si is, qui 56. §. 3. ff. de jur. dot. l. illud convenire 5. §. fin. de pat. doml. l. 23. solut. matrim. Bocer. class. 2. disput. de jur. dot. thes. fin. eandem concedi & commodatario, l. creditoris 15. §. fin. de furt. depositario, l. penult. C. de posit. Colo.

Colono. l. 12. ubi gloss. de vi armat. & aliis passim, ordine recenlet Joh. Breiger. in disput. inaugural. de retentione, per tot.

VII.

Retentio rei propria, cujus plenum habeo dominium, est nulla, l. in remandata 21. C. de mandat. l. sed est 25. §. consuluit 11. de perit. hered. quia quod semel meum est, amplius meum fieri non potest, §. sed si rem. 10. Inst. de legat. arg. l. uti frui 5. si usufruct. petatur.

IX.

Retinere non debet sibi aliquis, quod alii necesse habet dare. cap. ad aures 3. extr. de excess. Prelat. siquidem retinere nitens non suum, suo privatur. cap. de multa 28. in princ. extr. de prebend. & dignit.

An retineri possit depositum, vide Depositum.

CAP. LXVI.

Retentia. Veritatis Occultatio.

Retentia pœna, daß man einem verkaufften Gute keine Beschwerde oder Schaden verschweigen soll / major est quam mendacii, vid. C. I. A. thes. 19. de adit. edict. v. c. si venditor, sciens patiatu rueret emtorem, & per errorem in maximam fraudem incurrere: quo pertinet locus ille Ciceronis 3. offic. ubi ait: Nam cum ex L. XII. Tabul. satis esset ea præitari, quæ essent lingua nuncupata, quam qui inficiatus esset, dupliciter pœnam subiret; à scitis etiam retentia pœna est constituta. Qui enim mentitus est in modo agri venditi, vel in quantitate tributis, quod venditus fundus debuit publico, non tenetur in id omne, quod emtoris interest, sed tantum, quanto minoris, l. si minor 9. C. de act. emt. qui autem reticuit modum, vel pondus rei venditæ, vel tributum, cui obnoxia res vendita est, tenetur in omne id, quod emtoris interest, l. 13. de act. emt. simili modo qui mentitus est de artificio vel peculio servi à se venditi, tenetur duntaxat quanti minoris: qui autem sciens reticuit servum fugitivum esse vel morbosum, tenetur omnino quanti emtoris interfuit non decipi, Cujac. ad d. l. 13. in pr. & §. 6. de action. emt. in recit. pag. 842. quod tamen non perpetuum, quandoque enim retentiam non nocere, textus est in l. 48. §. 1. de furt. vid. & 2. Feud. 26. §. Vasallus. & Anton. Gothofr. disp. ii. th. 3.

CAP. LXVII.

Retorsio.

Axioma I.

Retorsio species est defensionis, quæ nunquam locum habet, si non offensio præcellerit, arg. l. cum in eo 44. sub fin. ff. de pact. l. 59. ff. de admin. tutor. Carpov. P. 3. Constit. 38. Defin. 8. num. 5. Siquidem nemo gravari, nec jussu indignari dicitur, qui patiatu tela in se retorqueri, quæ ipse torserit, l. ii. ff. quod quisque jur. stat. Nam dicere ut servetur edictum, quod quisque

juris statuerit in alium, &c. nihil aliud est dicere, quam ut servetur æqualitas, Matth. de Afflict. ad cap. i. num. 17. de consuetud. rect. feud. Quis igitur ausit jus retorsionis autoritate Legum destitui, quæ certè jubent, ut idem jus in se statui patiatu, quod in alios statuit, l. cum in eo 44. sub fin. ff. de pact. l. cum hereditas 59. ff. de administ. tutor. l. alius 15. ff. si servit. vindic. l. frater à fratre 38. vers. porro cum. ff. de condit. indeb. l. vindicantem 17. ff. de evict. adde ex jure divino pariter, Matth. 17. v. 12. Luc. 6. v. 31. ex Canonico cap. justum 2. vers. nec in se posse. distinct. 9. c. cum omnes 6. vers. cum igitur. extr. de constit. c. pro illorum 22. §. quia verò. vers. cum nobis Legem. extr. de prebend. & dignit. vid. & Dan. Moller. in Constit. Saxon. p. 3. constit. 38. n. 2. ubi Reinhard. Rosa in addit. Matth. Berlich. p. 3. concl. 51. n. 3. Jac. Thoming. decis. 26. Carpz. P. 3. Constit. 38. Defin. 1. n. 10.

II.

Retorsione facta, cessat contumelia, l. quæ omnia 28. ff. de procurat. Unde sequitur, quod adhibito uno nempe retorsionis remedio, alterum, quod est actio injuriarum, amplius competere nequeat. Harprecht. ad §. hac actio 12. n. 78. Inst. de injur. Carpov. Part. 4. Constit. 46. Defin. 10. num. 6. quia cessante causa cessat effectus, qui est actio ipsa, cap. etsi Christus 26. extr. de jur. jurand. cap. cum cessante 60. in princ. extr. de appellat. cap. cum infirmitas 13. extr. de pen. & remission.

III.

Retorsio non infamat eum cui insinuat. Remm. de jure retors. p. 140. seqq.

CAP. LXIIX.

Retractatio, Retrotractio.

Axioma I.

Retractari id, quod semel legitime factum est, ex supervenienti casu non debet, l. i. ff. de irin. actu privat. l. donationes in concubinam 31. ff. de donat. cap. factum 73. de R. I. in 6. Carpov. P. 3. Constit. 28. Defin. 8. num. 7. neque etiam, quod semel bene definitum est, retractari debet, nisi ubi major autoritas fuerit, cap. quod bene 6. q. 4. hinc nunquam retractationem locum habere in præjudicium juris, quod interim fuit quæsitum alteri ex l. honorum. 24. l. si indebitum. §. i. rem. ut. hab. not. Afflict. decis. 286. Hartm. Pistor. 3. quest. 24.

II.

Ut retrahatur quid, per fictionem contingit, & propterea nunquam admittitur: nisi quando æquitas hoc svadet; ea verò cessante, nihil retrahitur, l. postliminium 19. cum ibi allegatis de captiv. & postlimin. revers. Hartm. Pistor. lib. 3. q. 24. num. 16. Retrotractio quoque actus fieri nequit in tertii præjudicium. Hinc princeps post mortem institoris non potest in præjudicium heredum ab intestato confirmare majoratum, Perez. C. de præpos. sac. cubic. num. 7.

CAP. LXIX. Retractus. Retro- venditio.

Axioma I.

Quoties quis se fundat in retractu, toties illum sibi competere vel pacto, vel statuto probabit, quia retractus refragatur libertati commerciorum, pro hac verò præsumitur; nec constitutio Friderici Imperatoris unquam apud nos recepta, sed totum jus retractus ex moribus & statutis dependet. *Brunnem. cent. 2. decis. 80.* Socius igitur, qui se fundat in jure retractus ratione partis à socio venditæ, tenebitur illud probare. *Carpz. P. 2. Constit. 31. Defin. ult. in fin.*

II.

Retractus gentilitius competit duntaxat illi, cui statutum concessit: quia retractus gentilitius à jure novo reprobatum per *l. dudum. 14. C. de contr. emt.* sic in locis, ubi jus civile viget, retractus haud est validus.

III.

Quicumque primus est in successione, ille quoque primus est in retractu, quia hic potius jus habet, ergo merito erit præferendus, & quia jus retractus per omnia ferè imitatur naturam successionis ab intestato. Hinc igitur etiam contra remotiorem agnatum jus retractus locum habet. *Berlich. P. 2. concl. 39. n. 54.*

IV.

Quoties quis ex jure retractus rem repetit, toties easdem condiciones acceptare tenetur, quas primus emtor, quia retrahens succedit in locum primi emtoris, ut ergo & onere & commodo emtoris utatur, æquum est. Ita ergo si conventionem emtori fides habita sit de pretio, daß er auf gewisse Tagezeiten bezahlen möge / procedit etiam retrahenti. *Zoes. tract. de retrovend. num. 98.*

Limita: nisi dolose in contractu fuerit versatus primus emtor, utpote si fraudulenter majus pretium ad impediendum fortè retractum obtulerit.

V.

Quodcumque in primâ venditione conventum, illud censetur repetitum in retrovenditione, quia hæc æstimatur ad modum primæ venditionis, ita ergo idem pretium in retrovenditione solvendum.

Limita: nisi expressè vel tacite aliud actum; semper enim subintelligitur clausula: si res in eodem statu permanferit, nec deteriorata fuerit.

CAP. LXX. Reverentia.

Axioma I.

Reverentiæ juri non potest præscribi, *c. cum non liceat 12. ubi latè Felin. de præscript. fac. quæ not. Roch. de Curt. in repet. c. fin. col. 79. in pr. extr. de præscript. Ludov. Gomez. ad §. penales. Instit. de action. n. 31.*

II.

Reverentia juri pacto partium renunciari non potest, *l. alia 14. §. eleganter 1. ibidemque Bart. ff. solut. matrim. quemadmodum nec remitti.*

Intellige nimirum expressè, non verò tacite, arg. *l. 2. C. de juram. cal. & cap. 1. eod. in 6. puta quando pater vel patronus non in vitus in judicio comparuit. vid. Lud. Gomez. ad §. penales. Instit. de act. n. 31.*

III.

Reverentia par cuique parentum debetur, *l. furiosa 4. ff. de curator. furios. l. veluti 2. ff. de justit. & jur. l. quique litigant 4. §. fin. l. parentes 6. ff. de in jus voc. Roland. à Valle consil. 37. n. 3. cum seqq. vol. 3. Dec. in l. 3. C. de in jus vocand. ubi in not. 3. inquit: Sicut patri reverentia debetur, ita & matri, quia patris & matris æqualis est pietas, licet inæqualis potestas, §. famina 10. Instit. de adopt. Goedd. 3. Consil. Marburg. 28. num. 137. Distinguit tamen Carpzov. 6. respons. 69. n. 19. inter reverentiam naturalem & civilem. Illa (juris naturalis) utrique parentum ex æquo debetur: Non etiam hæc, quæ solo jure civili nititur, quæ in patria potestate, quæ juri civili assignatur, fundata est: Hoc enim jure patria potestas non est concessa sexui, qui seipsum regere nequit. Ergo nec jura inde manantia.*

IV.

Officiales puniuntur, si illustribus personis non debita præstetur reverentia, *c. gr. si consilium ingredi volentibus non pateat ingressus, aut reverentia inter salutandum illis non habita fuerit, aut denegata sedendi cum iudicibus facultas, cum & ipse princeps illis assurgat. l. 2. C. de proxim. sacr. scrip. ibique Perez. n. 22. Idem ad tit. C. de domest. & protect. n. 6.*

CAP. LXXI. Revocatio.

Axioma I.

Revocatio præsupponit habitum, *l. decem 116. de V. O. c. ad dissolvendum 13. extr. de desponsat. impuber. Pantlchm. 2. q. pmet. 13. n. 75.*

II.

Per revocationem generalem non censentur revocata ea, quæ specialibus locis vel personis prius fuerunt concessa, *cap. pen. de rescript. in 6. Castr. consil. 146. p. 1. incip. super primo. Alciat. in tract. præsumpt. reg. 3. præf. 69. Thom. Grammatic. consil. 103. num. 235. Gylman. 1. p. 2. vot. 7. tit. 11. n. 17.*

III.

Revocare licitum est re integra, quod quis fecit, *cap. quicumque 11. de seni. excomm. in 6. Unde & potestas re non integra alicui revocari non potest, cap. in causis 30. extr. de elect. sicut nec ea, quæ per modum contractus sunt concessa, l. quod semel 5. ubi Bald. ff. de decret. ab ordin. faciend. Cyn. Bart. & Paul. de Castr. in l. digna. C. de LL. Bald. Salicet. Igneus in l. donationes quas. C. de donat. int. vir. & uxor. Imol. in c. 1. vers. & per*

per predicta de constitut. Paril. consil. n. n. 47. & n. 54. vol. i. Barbat. in cap. novit. n. 177. de judic. Roland. à Valle consil. 26. n. 19. lib. 2. Ant. Gabr. comm. opin. tit. de jure quæsto. concl. 5. n. 1. Regn. Sixtin. i. Consil. Marpurg. q. n. 81. sed illud tantum revocatur, quod illicitè factum est, c. causam 18. extr. de rescript. siquidem illicitum mandatum per superiorem revocari posse, textus est in cap. Quintavallis 23. extr. de jurejur. sicut & ea, quæ metu non obstantè juramento tradita sunt, cap. Abbas 2. extr. de his, quæ vi.

IV.

Quoties alterius contrahentium nihil interest, toties contractus ab altera parte revocari potest, quia sic alter queri nequit de jure sibi ablato & damno illato, & sic actione destituitur. Exemplum est in deposito l. i. §. 5. ff. de pos. mandato §. n. Instit. Mandati. societate, §. 4. Instit. de societ.

Amplia, ut procedat, licet conventum sit, ut intra certum tempus tantum revocetur.

V.

Revocari debent in pristinum statum, quæ sunt post appellationem, cap. consideravimus 10. extr. de elect. cap. ex conquestione 10. extr. de rescript. spoliat.

VI.

Revocationi æquivalet certa scientia principis, cap. pastorulis 28. extr. de offic. delegat.

VII.

Revocatio facilis inducitur, quam concessio, l. si fuerit 10. de reb. dub. §. sed si quis priore 3. Instit. quibus mod. testam. infirmis. ubi Aretin. per gloss. in l. si quis priore. ad Trebellian. Socin. jun. consil. 35. n. 1. Pantichman. 2. q. 13. n. 88.

VIII.

Revocatio generalis tantum operatur ad omnia, quantum specialis ad singula, arg. l. duo 30. de administr. tut. l. si servus ejus 82. de acquirend. hered. l. omnes 4. C. de prescription. 30. annor. l. 2. Cod. de quadr. prescript. Pantichman. 2. q. 13. n. 13. l. minor. 39. ff. de vii.

IX.

Revocari possunt de facto, quæ de facto sunt, Innocent. in cap. auditis. de rescript. spoliator.

De Revocatione Donationis vid. Donationatio.

CAP. LXXII.

Reus.

Axioma I.

Reus non statim est, qui accusatur, sed qui convincitur, can. ult. caus. 15. q. 8. unde & accusator reo nisi præsentè non auditur, cap. accusatori. cap. accusare, & seq. c. absente 3. q. 9. reus etiam dicitur, qui falsum de alio profert, & qui crimina facile credit, cap. non solum 85. n. 9. 3. sicut & ille reus est, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, cap. quisquis 80. §. uterque. d. quæst.

II.

Reum inauditum condemnare juris ordo non patitur, l. de quare 74. ff. de judic. l. prolatam 4.

ubi Bart. C. de sentent. & interlocut. l. absentem 6. junct. gloss. in verb. non posse. C. de accusat. l. meminere 6. C. unde vi. l. 1. & tot. tit. C. de requirend. reis. cap. 1. in fin. ibi: nec nos contra inauditum. de caus. poss. & propriet. cap. nos in quinquam. 2. q. 1. Jalon. in l. 2. col. 4. vers. item. adde C. de edend. vid. & Apost. Paul. ad Tim. 1. Epist. cap. 5. quo respicit & illud Nicodemi: Num quid & lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso & cognoverit, quid fecerit? Job. 7. v. 52. cum reo cuique sua pateat defensio. Carpz. in Criminal. P. 3. q. 113. n. 6. Reuln. lib. 3. consil. 1. num. 7.

III.

Reus excipiendi fit actor & probationis onere gravatur, l. i. ibi: qui si probaverit. C. de scar. cap. sinter vester 47. dist. 50. cap. unic. §. si quis hominem. ibi: nisi per duellum, & c. de pace tenend. Andr. Gail. i. de P. P. cap. 16. n. 4. Mascard. de probat. cont. 804. n. 31. Menoch. i. præsumpt. 3. n. 46. Carpzov. in Crimin. Part. 3. quæst. 106. num. 48.

IV.

Reorum est fugere, l. ult. §. ubi autem. C. de bon. matern. l. 2. pr. & §. 1. C. de jurejur. propter calumn. Bart. Castr. Jalon post gloss. in l. de die. per illum text. ff. qui satisdant. cog. Goedd. ad l. 3. de V. S. n. 2. litesque protrahere, responsiones effugere, undecunque moram necesse, argum. l. propterandum 13. §. 1. C. de judic. Unde præsumtio est adversus eos, qui nimis subtiliter dilationes quærunt, quod non necessitate, sed moræ studio hoc faciant, cap. nullius 4. extr. de præsumpt. ubi Felin. n. 1. citat verba Bald. ad cap. in præsentia. col. pen. extra. de probat. non vadit, (inquietis) qui de innocentia sua confidit per mendicata suffragia, sed festinat, ut veritas inquiratur, l. si fideiussor 29. §. quadam 4. ff. mandat.

V.

Reus & actor eodem jure censentur, & eadem est utriusque conditio, cap. pendentiæ 2. extr. de mut. petit.

VI.

Reus actore non probante debet absolvi, cap. cum Ecclesia 3. extr. de caus. poss. & propriet. cap. mulier. 34. extr. de jurejur. cap. accedentibus 15. extr. de privileg. quamvis reus nihil probaverit, cap. unic. extr. ut Eccles. benefic. licet probationes sint æquales, cap. ex literis 3. extr. de probat. vel obscura partium jura, nihilominus tamen reus absolvi debet, cap. inter 6. in fin. extr. de fid. instr.

VII.

Rei forum sequitur actor, can. neminem caus. 3. q. 6. can. experientia, & seq. caus. 11. q. 1. cap. duo simul. 9. extr. de offic. ord. cap. 1. cap. si Clericus 5. cap. cum sit 8. extr. de for. compet. cap. relatum 21. de jur. patronat. cap. statutum 11. §. cum verò. de rescript. in 6. vid. supr. lib. I. c. de Actore.

VIII.

Reus est, qui peccat, & qui peccanti consentiunt, cap. ita 11. quæst. 3. cum non solum reus judicetur is, qui facit, sed etiam qui facientibus con-

consensum præbet; cap. omnes 17. qu. 4. cap. vi-
duas, in fin. 17. q. 1.

IX.

Reo non incumbit onus probationis, sed acto-
ri, cap. quia, & seq. 6. q. 5. vid. & supr. lib. XIV.
cap. Probatio. nisi quando contra eum militat
præsumptio, & tunc onus probandi in eum trans-
fertur, cap. unic. extr. ut Eccl. benefic.

X.

Reo illa poena est infligenda, quæ magis time-
tur, cap. quoniam, extr. ut lit. non contestat.

XI.

REI partes favorabiliores sunt parti-
bus actoris, l. favorabiliores 125. ff. de R. I.
l. matrem 17. C. de prob. c. cum inter 5. extr.
de except. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf.
90. n. 1. [siquidem in jure cum reo beni-
gnius, quam cum actore agitur, l. qui ac-
cusare 4. & l. ult. C. de edend. l. inter par-
tes 38. ff. de re judic. unde etiam pluribus
defensionibus non solum diversis, sed &
contrariis uti potest. l. cum de indebito 25.
in princip. de probat. l. 5. & l. 8. ff. de ex-
cept. l. siquidem 9. Cod. eod. tit. Carpz. p. 3.
q. 105. n. 21. in criminal.] Quod intelligen-
dum est procedere in fine litis, quia in
principio magis favendum est actori, ut
per Thom. de Thomasset. regul. no. & 270.
Menoch. dict. præf. 90. num. 18. Gail. lib. 1.
observ. 31. n. 9. Buccaron. de different. in-
ter judicia civilia & crim. differ. 164. n. 5.
cum seqq. cui adde, quod Reo favendum
sit potius, quam Actori etiam in ambi-
guis, l. favorabil. 125. ff. de R. Jur. §. reti-
nenda 4. Instit. de interdict. cap. cum sunt
partium 11. de R. I. lib. 6. prout exornant
Hippol. in l. unius. §. in ea. à num. 6. ff. de
quest. & consil. 51. num. 41. Alciat. de præ-
sumpt. reg. 3. præf. 44. Menoch. in simili
tract. lib. 2. præf. 90. Sanchez in Præcepta
Decalogi. tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 51. hinc pri-
vilegium alicui tributum in agendo ma-
gis ei competit dum convenitur. Brun-
nem. C. de comit. consil. in fin.

Non obstat, quod obscura petitio
Actoris declaratur in favorem ipsius
Actoris, & non Rei, l. si quis intentione 66.
ff. de re judic. quia rejecta solutione, gloss.
verb. Actor, in d. cap. cum sunt partium,
& gloss. 2. in cap. cum ad Sedem, de restitut.
spoliat. asserentium hanc regulam proce-
dere in fine judicii, hoc est, in decisione,
causarum, at verò d. l. si quis, in principio
litis, quo tempore magis favetur Actori,
respondetur, sensum hujus Axiomatis, &
similium esse, quod ubi Jura partium, id
est, Actoris & Rei, sunt obscura hinc in-
de, quia scilicet post discussionem eorum,

quæ utrinque adducta & allegata sunt,
res adhuc obscura, omniaque sunt paria,
& necessariò faciendæ est interpretatio
in favorem alterius ex litigantibus, tunc
potius Reo favendum est, tum propter
conditionem ipsius miserabilem, secun-
dum quam cum præsumatur eum non
plene instructum accessisse, & tamen
æqualiter docuit de jure suo, plus aliquid
egisse videtur quam Actor, & par est cre-
dere, quod si plenè esset instructus, ple-
nissime suam innocentiam ostenderet;
tum etiam propter causam absolutionis,
quæ in re dubia securior & favorabilior
est, l. absentem 5. ff. de poenis. cap. alligant.
vers. nonne 26. q. 7. Unde fit, ut Axioma
hujusmodi non tantum in fine respectu
sententiæ ferendæ, quæ data paritate,
probationum, potius ferenda est pro
Reo, gloss. 2. in cap. Clerici 81. dist. Hip-
pol. consil. 2. num. 12. & à num. 18. Duen.
reg. 313. limit. 2. sed etiam in principio, &
in medio litis procedat, ut quia Reus ali-
quid petit, quod re hinc inde disculla-
pro utraque parte, dubium est, an conce-
di debeat. Quare cum in d. l. si quis, non
agatur de interpretatione eorum, quæ
utrinque sunt obscura, sed de declaran-
da petitione, quæ dubia proponitur per
Actorem, meritò tunc in ipsius favorem
fit interpretatio, quia non convenit ea,
quæ Actor producit, retorqueri in ejus
odium, & in favorem rei, cui sat est (ser-
vata justitiæ æqualitate, juxta regul. non-
licet 33. de R. I. lib. 6.) idem concedi, ut
videlicet exceptio, quam dubiam propo-
suit, in ipsius favorem explicetur, juxta
d. l. si quis.

Limita tamen, nostrum Axioma non
procedere, si Actor tueatur causam ali-
quam Jure favorabilem; ex quo enim
tunc omnia ex parte ipsius & Rei non
sunt paria, præponderat favor causæ, &
sententia pro Actore fertur, cap. ex litte-
ris 3. de probat. cap. ult. in princ. de re ju-
dic. l. in partes 38. ff. illo tit. & docent Al-
ciat. d. præf. 44. n. 13. & Tiraquell. id ex-
tendens ad quamcunque causam piam in
tract. de privileg. pie causæ, privil. 146.
cum seq.

XII.

REI officium est se defendere, l. i. in
princ. ubi Barr. & Doct. ff. de edendo. Jal.
in l. si ex pecunia. col. fin. vers. circa istud.
C. de serv. fug. Cardin. Tusch. pract. concl.
tom. 7. lit. R. concl. 327. n. 3. Vide quæ dixi
verb. actor.

CAP.

CAP. LXXIII.
Rigor.

Axioma I.

Rigorem quando lex civilis fovet, licet expresse per Canonem non reprobetur, talis rigor non observatur de Jure Canonico, cap. dilecti. de judic. Abb. in c. filius. per ill. text. de testam. in ult. nomb. item in repetit. c. cum esset. col. 5. & 6. eod. tit. & cap. Ecclesia. de constit. Gomez. ad §. actionum. Instit. de actionib. n. 4. quem confiteri in generalitate verborum legis, non attentamēte & ratione ipsius, autumant Canonistae in cap. 2. de re jud. quos citat Covarruvias reg. possessor. p. 2. §. 6. n. 6. de Regulis Juris in 6. appellans eum, juris excessum ad terrorem, Abbas d. cap. 2. in princ. de ejus asperitate vide Mantic. 8. observ. 81. Valascum q. 5. n. 3. Unde etiam Pontifex rigorem juris in d. cap. literis, de restit. spo. liat. (ut advertit Panorm. ibid. n. 6.) accepit pro odiosa illa subtilitate, quae benignitati opponi solet, quod probare videtur text. in l. generaliter 24. §. si quis servo 10. in fin. de fideicommiss. libert. ubi rigor jus subtile dicitur, & cap. cum illorum 32. de sentent. excomm. latē Tiraquell. de retract. consangu. §. 35. gloss. 1. n. 21. dum docet, rigorem juris esse summum illud jus, quod à Cicerone, Terentio, & aliis summa injuria appellari consuevit, rigorosa etiam dispositio dura dicitur in l. proposita 10. ff. qui & a quib. manumiss. quae odii plena sit, quod latissime explicant Covarr. in d. cap. possessor. p. 2. §. 6. de R. l. Menoch. remed. 1. recap. possessor. n. 21.

Intellige verum de tali rigore, ubi nulla ratio per aequitatis artem elici potest, Treutl. vol. 1. disp. 1. th. 2. lit. b. non verò de justitia aequitatis, conf. Duaren. 2. disp. annu. 18. & ad tit. de just. & jur. cap. 2. Ant. August. 4. emend. §. Conan. 1. comm. 11. Donell. 1. comm. 13. Coraf. p. 1. de art. jur. cap. 15. Siquidem hoc in casu rigor & aequitas, quoad justitiam, non sunt contraria, imò utrumque sub justitia continetur, quia justitia est ars boni & aequi, alioqui si dixeris esse contraria, ut Dd. plerumque loqui solent, necesse est fateri, quod justitia contineat secum pugnantia. Et si rigor est justitia, fateri oportet aequitatem esse illi rigori contrariam, quod absurdum, & contra l. placuit §. C. de judic. Non sunt ergo aequitas & rigor legis contraria, sed altera alterius moderatrix & sive temperamentum ex ratione legis ipsius deductum, (quod Aristoteles *Μητρεως* vocat, glossa verò in cap. ut constitueretur. verb. detrahendum, distinct. 50. dispensationem,) & sicut exceptio temperat regulam, ita aequitas temperat rigorem legis, nec tamen omnino sunt opposita, sed utraque sub lege & justitia continentur & secundum hanc accipienda esse, cap. 2. & cap. fin. de transact. l. in ambiguis 85. §. quoties 2. de Regulis Juris d. l. placuit §. C. de judic. refert Alvar. Valascus d. q. 5. n. 3.

II.

Rigori praefrenda est aequitas, cap. unic. de rer. permur. in 6. Clem. quamvis 2. in princ. de appellat. imò rigori juris detrahendum est quandoque consideratis locorum qualitatibus, cap. super

51. extr. de sent. excomm. ita rigori detrahitur, ubi multorum strages timetur, cap. ut constitueretur 25. in fin. dist. 50. cap. quoties à populis 1. q. 7. ita rigorem temperari mansuetudine debere, textus est in Clem. 1. §. quia. de judic. ita quandoque Rigor juris ratione aetatis temperatur, cap. ult. extr. de sent. excomm. cap. ult. distinct. 14. & generaliter rigorem juris non esse servandum, secundum Canones, praecipue ubi jus actoris factum est deterius, asserit cap. 1. extr. de dol. & contum.

CAP. LXXIV.
Rixa.

Axioma I.

Ubi rixa inopinata datur, ibi cessat dolus, l. 1. §. Divus 3. ff. de scar. & ibi Alberic. n. 5. in fin. l. si in rixa 17. post num. 1. ff. eod. Gram. decis. 17. n. 4. & decis. 23. n. 6. Menoch. de arbit. judic. q. cas. 362. n. 4. vers. hac juris, & n. 11. Ludovic. Peguerus decis. crim. 14. n. 15. Honded. consil. 99. n. 45. lib. 1. Farinac. 1. consil. 67. in addit. sub lit. a. unde rixae initium semper attendendum esse, ut dignoscatur, an fuerit simplex, vel ex proposito processerit, colligit Blanc. in sua pract. criminal. §. secunda pars defensionis. n. 11. ideoque quando rixa à joco incipit, animus non occidendi adfuisse censetur, Cephal. consil. 31. n. 4. vers. tertia praesumptione, Bertazol. 1. consil. decis. 309. n. 1. & 2. quapropter homicidium rixae calore commissum, licet dolo commissum dicatur, & ex proposito, & forsitan ex hoc videatur, pro eo imponi posse poenam ordinariam: aequius tamen judicant Doctores, eum non nisi extraordinaria poena plecti debere, per d. l. 1. §. Divus 3. in fin. de sic. & l. 1. §. quare ad Tertull. Farin. 1. consil. 2. in addit. lit. c. Conf. Tiraquell. de pen. temp. caus. 1. n. 1. & seqq. Alber. in l. si in rixa. post n. 3. de scar. Gram. decis. 1. n. 4. & decis. 23. n. 6. Clar. in pract. crim. §. homicidium. n. 37. vers. alia etiam est defensio, in fin.

II.

Non debet pati ad arma & rixas procedere eos Praetor, quos sua jurisdictione potest compescere, l. 13. §. de usufruct.

III.

Rixae inceptor non dicitur, quia irā aliquid facit, sed qui ad iram provocat, post Aristotelem Bald. per eum allegatus consil. 143. super questione. col. 1. lib. 1. Farin. 1. consil. crim. 35. n. 14. atque hunc semper dici in culpa esse docet Bald. in l. si ex plagis. §. cum Tabernarius. ad L. Aquil.

IV.

Rixae autor propter homicidium non tenetur ordinaria poena, nisi & pugnae autor sit. Johann. à Sande decis. 1. 5. tit. 9. defin. 7.

CAP. LXXV.
Rogatio. Rogari.

Rogare est jubere & mandare, l. 1. §. 1. ff. mandat. Unde verbum rogo esse significativum voluntatis ipsius rogantis, cum demonstret, quid ille velit, ait Menoch. l. 2. arbitrar. judic. cas. 461. num. 19. Ubi simul etiam limitat procedere in

in his, qui jubere possunt, non verò in iis, qui jubere non possunt, d. l. i. §. i. ff. mand. siquidem rogationem Domini esse præceptum, patet ex gloss. in l. i. verb. quemadmodum quod iussu. juxta Mimum rogando cogit, qui rogat potentiorum, Welsch. i. consil. 45. n. 11.

CAP. LXXVI.

Roma.

Roma est caput orbis terrarum, l. 3. §. quoniam verò. C. de Consulib. l. i. §. 10. C. de V. l. E. & omnium civitatum, §. ult. Instit. de sacra, & nationum, cap. beati, in fin. 2. q. 7. communis nostra patria, l. 33. ad municip. l. 19. de interd. & releg. l. 2. C. de Consul. Tusch. pñct. concl. tom. 7. concl. 366. Lud. Gomez ad §. fuerat. num. 5. Inst. de act. ubi intelligit non respectu urbis, sed propter residentiam Imperatoris. Urbs æterna & terrarum domina, Ammian. l. 14. in qua fortunam imperii habitare putabatur, Arnold. Clapmarus de arcan. Rerum publicar. l. 2. cap. 26. Ungepaur. exercit. Justinian. 5. q. 2.

CAP. LXXVII.

Rubrica.

Axioma I.

Ex rubrica optima sumitur interpretatio nigri, sive ipsius textus, qui rubrica subicitur, Bart. Bald. Alex. Dec. in l. i. per ill. text. ff. de reb. cred. & tot. tit. C. de relig. & sumpt. Bart. in l. i. ff. de confirmat. tut. Gloss. in l. i. circa fin. C. ne fidejuss. dot. dentur. & in Auth. ad huc C. de usur. Quando enim aliqua materia posita est sub aliqua rubrica, inde judicatur esse illius naturæ, cuius est rubrum, Gloss. in cap. i. & in cap. si super. de offic. deleg. in 6. & in cap. tibi qui. de rescript. Everhardus in loc. Topic. à rubric. n. 1. ubi post alios à se allegatos addit iis locis, argumento hoc concludi posse, Executores & conservatores datos à Papa habere jurisdictionem delegatam, quia de ipsis agitur sub rubrica de offic. deleg. & n. 4. subicit Legem vel Canonem in dubio intelligi debere, ut conveniat rubricæ, per l. Imperator 16. ubi Bart. ff. de in diem addit. & Panorm. in cap. inter alia. circa fin. de immunit. Ecel. Quod & de statutis respondet Decius consil. 396. num. 7. dicens: Rubricam declarare & demonstrare intentionem statuti. Hinc Bald. in l. un. col. 2. C. ne liceat ter provoc. inquit: Quando textus est dubius, rubricam probare, quomodo talis textus intelligendus sit, additque hoc valde notabile esse pro rubricis statutorum, vide & Decian. respons. 13. num. 26. lib. 3. ubi ait ab omnibus Doctoribus doceri, in dict. l. i. ff. de reb. credit. quod ex rubrica statuti arguere liceat, consule & Johan. Fichard. in specie de statutis Reipublicæ Francofurtensis agentem consil. 33. n. 18. lib. 2. Quare si rubrica sit generalior nigro, hoc est, plus contineat, quam Leges posita sub ipsa, allegari posse ad decisionem causarum, tradit Glossa ex l. i. & rubr. C. de Capit. Civitat. cens. exim. lib. 11. quod verum, si orationem perfectam habeat, Ripa in

dict. l. i. n. 13. Bolognet. n. 11. & Cagnol. num. 23. quia quando rubrica plures casus decidit, nigrum verò decidat unum, videtur hoc exempli gratia fieri, quod non restringit regulam, §. hætius. Instit. de gradibus, vel poni ille casus tanquam magis dubitabilis, quo casu inde non excluduntur alii casus in rubrica expressi. Vide Fachin. n. contr. 67. si itaque verba nigri sint obicura, declarari debent per rubrum. Gloss. in l. i. C. ne lic. tertio provoc. & latè prosequitur Fachin. in questione, si statuti rubrica ita erat concepta. Filia dotata non succedat, an generaliter intelligatur exclusa etiam à bonis patriæ, cum in nigro nihil diceretur, nisi de bonis matris & avia, n. contr. q. 68. per tot. quia ex rubro nigro explicandum est. Nic. Everhard. d. loc. n. 11. Gloss. & Bart. in l. i. C. de cap. civit. censib. exim. Carptov. P. 4. Constit. 6. Defin. 1. n. 7.

Limita: nisi quando textus cum rubrica repugnaret, tum enim textus magis attenditur, quam rubrica, Jason in l. i. n. 5. de reb. cred. Everhard. d. loc. num. 12. Menoch. lib. 6. præsumpt. 2. n. 17. quo referri potest t. i. C. de suar. ubi Azo in summa lib. 11.

II.

Rubrica præbet auctoritatem arguendi, sicut textus gloss. singularis in l. i. C. etiam ob Cirograph. fac. l. pen. ff. de stat. homin. gloss. sub rubric. ff. ad Leg. Jul. de adult. & l. i. ff. si cert. petatur. Inde rubricæ ad denotandum id, quod in contextu habetur, conscribuntur, ne rubrica plus quam in textu legis disponere censeatur. Alciatus in rubric. ff. de reb. credit. Menoch. 6. de præsumpt. 1. n. 4.

CAP. LXXXIX.

Ruina.

Ruina metus sit stantium, si enim 40. in fin. de penit. dist. 2.

CAP. LXXXIX.

Rumor.

Rumor minus est quam fama, Innocent. in cap. 3. tit. de præsumpt. per cap. super eo 2. de consanguin. & affin. Rumor enim facilius nascitur, quam fama, l. fin. ff. de hered. instit. l. 28. ff. de inoffic. testam. Cicero 1. de Orator. indeque rumor viciniae non facit probationem, cap. super j. exit. de eo, qui cognov. consanguin.

CAP. LXXX.

Rusticitas, Rusticum,
Rusticus.

Axioma I.

Rusticitati hominis parcendum est, l. 2. §. 1. si quis in jus vocat. non ierit. & rusticitati venia præbetur, Novell. 154. cap. 1. quæ enim per rusticitatem omittuntur, ea nocere non dicuntur, l. i. §. ult. de ventr. inspic. l. 3. Cod. de defens. civit. Unde videmus rusticitatem excusare à dolo præsumpto, Jason in l. 7. ff. de jurid. num. 32. Ripa

Ripa in tr. de pest. tit. de remed. preserv. contr. pest. num. 232. quod tamen absolute verum non esse autumat Menoch. 2. arbitr. jur. cas. 194. numer. 34. idque idem quod dolus tantum presumptus insit, cum filius sine venia per rusticitatem parentes in jus vocat, quem tamen non excusare, colligitur ex d. l. 2. si quis in jus vocat. utpote in qua dolum presumptum fuisse patet ex eo, quod dolus verus, ut qui claris & manifestis probationibus deregi debet, l. dolum. 6. C. de dol. in casum d. l. 2. verè non cadat. Quando igitur in dubio rusticitati favendum sit, tunc nota est distinctio hæc, quod ipso quidem jure ea non excuset, ac privilegiata sit, quia privilegia (ut strictæ interpretationis) non sunt tribuenda illis, quibus nec Lex concedere solet, sed tantummodo ex æquitate in casibus jure expressis, si nimirum judici ita visum fuerit, succurratur, Menoch. d. l. num. 83. Alex. in l. juris ignorantia. C. qui admitti. Decius in l. si quis. numer. 35. de jurisd. & cap. super literis. de rescript. numer. 7. & ibi Berous numer. 68. Decius consil. 274. col. 2. Ripa in tract. de pest. tit. de remed. preserv. contr. pest. num. 246. Tiracuell. in tract. de pœn. Leg. caus. 11. in fin. unde & hoc respectu rusticus, in quo simplicitas, non duplicitas dominatur, ob contumaciam, in quem alii incidunt, d. l. 2. ff. si quis in jus vocat. junct. l. contumacia 53. ff. de re judic. excusari perhibetur, maxime quando Doctorum copiam habere non potest. Zasius in l. si quis. de jurisd. numer. 24. cum seq. eodem modo & præter regulam, quæ in aliis obtinet, excusare à suspitione usuraria, patet ex cap. ad nostram 5. de empt. l. cum allegas 15. C. de usur. l. pater 17. in princ. de dol. except. posse item rusticum aliquo modo excusari à contrariis testimoniis, ut à pœna falsi, text. est in Novell. 90. §. quamvis.

Limita I. secus esse in sagacibus & versutis, qui adeo sunt callidi, ut non agros coluisse, sed studiis operam dedisse videantur, vulgò quadrati dicti, maxime quando copiam Jctorum habere possunt, quod eò loci præsumitur, ubi merum & mixtum est imperium; hic enim dicitur locus insignis, etiam si esset castrum, & non civitas, aut si non habent, sicut tales vadere in sylvas pro lignis, aut mulieres deducere ad templa pro indulgentiis solent, ita & ad doctos viros ire pro consiliis poterunt, prout loquitur Baldus in l. 6. num. 1. C. qui admitti. add. & Gloss. in l. Athletæ. §. de rusticis, de excus. tut. quam notant idem Baldus in l. 1. C. de interd. matr. & l. 2. Cod. de rescind. vendit. Andr. Sicul. cons. 76. illud medium. col. fin. vol. 3. & in d. cap. super. in literis. num. 64. & 66. de rescript. Thom. Ferrat. in cautel. 17. incip. magna est, in fin. Jason in l. venia. ubi latissime C. de in jus vocand. Decius in l. si quis id. de jurisd. num. 34. & in d. cap. super. literis. num. 7. in fin. de rescript. & ibi Berous num. 66. Ludovicus Gomez. ad §. Serviana. numer. 30. Instit. de actionib.

Limita II. in his, quæ sunt juris naturalis, l. 2.

C. de in jus vocand. vide omnino Farinac. de probat. quest. 19. num. 53. vel juris notorii, Angelus & Imola in l. ex consensu. §. ult. ff. de appellat. Alex. cons. 103. num. 14. libr. 1. Menoch. d. l. 2. cas. 194. num. 16.

Limita III. in rustico, qui clandestinè aliquid facit, l. qui contra 4. C. de incest. mpt. l. 1. C. de interd. matr.

Limita IV. in his, quæ sunt inducta ad rigorem, vel ad solennitatem alicujus actus conferendam, veluti in testamento, l. ult. C. de testam. l. juris ignorantiam 6. C. qui admitti. & ibi Bald. idem in l. quicumque. Cod. de serv. fugitiv. Angel. Aretinus in princip. Instit. de actionib. Wesenbecius lib. 2. cons. 88. num. 18.

II.

Rustici adscriptitii, Coloni, inquilini sunt, pars inseparabilis fundorum, ne quidem per momentum, l. 15. C. de agric. & Censit. adeo ut nec fundi sine adscriptitiis, nec hi sine fundo vendi, legari, obligari possint, l. 2. 7. C. eod. l. 112. de Leg. 1. & qui quid ex his separatim emerit, malæ fidei possessor est, qui præscribere nequit, & venditor ejusque heredes Colonos venditos vindicare possunt. Neque enim hic contractus juramento confirmari potest.

Limita (1.) dominus plurium fundorum Colonos ab uno in alium transferre potest, si tamen fundi postea diversos fortiantur dominos, cujuslibet fundi dominus pristinorum Colonorum liberos vindicare potest, l. 13. in fin. C. eod. Liberi enim Colonorum in tantum etiam à fundis sunt inseparabiles, ut nullo privilegio, dignitate, officio, principis Rescripto liberentur l. 11. 15. C. eod. (2.) si quis alienum Colonum fugitivum receperit, fugitivum & alterum de suis reddere tenetur l. 12. C. eod. (3.) Adscriptitius domino invito potest fieri Clericus, modò substitutum agriculturæ sistat. auth. adscriptitios. C. de pisc. & Cler. Perez. C. de Agricol. & Censu. numer. 5. seqq.

III.

Rustici regulariter non sunt obligati dominis præstare operas absque salario. Itaque domini contra subditos non habent intentionem fundatam, sed dominis probatio incumbit. Brunnem. ad l. un. C. ne opera à Collator. nec juvat dominos, quod per longum tempus subditi ista obsequia præstiterint, aut onera subierint, quia existimantur per violentiam imposita, & timore magis quam jure præstita, præsertim si per ea avocentur ab agriculturâ.

Limita: (1.) si ea publica causa urgeat, unde ad vehendam annonam & sarcinas militum per suum districtum tenentur equos suos ad modicum tempus commodare, ut & ad vehendas species fiscales (2.) si adsit præscriptio quadraginta annorum titulo probato subnixâ. (3.) immemorialis consuetudo. (4.) si per contractum emtionis, permutationis &c. non autem jure familiaritatis debeant.

debeantur. (5.) si longā consuetudine soliti sint subditi dominis præstare operas, modo deducatur causa aliqua specifica obligationis diutina, etiamsi non plene probetur. (6.) si sint de more regionis. Ita tamen exigenda à subditis servitia, ut ipsis tempus relinquantur se suosque alendi. Perez. *C. ne opera à Collat. num. 2. seqq.*

IV.

Rusticorum causæ sunt summarie & summarie tractandæ. Brunnem. *ad l. 1. C. de Agricol. & Censit. & ad l. 15. C. cod. in fin.*

V.

Servitia rusticorum sunt potius restringenda quam extendenda. Hinc regulariter ligna aliquamque materiam ad ædificia dominorum necessaria conveyere non tenentur. Et exactio operarum est contra jus commune ab allegante probanda. Brunnem. *ad l. 1. C. ne rustici ad ultimum negotium.*

VI.

Rusticum prædium ab urbano non loco, sed

genere & materiâ distinguitur, l. urbana 166. ff. de V. S. l. servit. urbanis 99. in princip. de legat. 3. l. nam quod liquide 4. §. quod si de pen. legat. 1. quemadmodum 12. ff. de V. S. quod etiam approbant Imp. Diocletianus & Maximianus in l. si prædium 16. C. de præd. minor. non alien. Qualitas enim formam prædii designat, quam finis & usus arguit. d. l. urbana 198. de V. S. §. prædiorum. insit. de servit. Unde si prædium habitationi, volutpati, usibusque urbanis sit destinatum, ut maxime ruri sit constructum, urbanum nihilominus erit; si verò non habitandi, sed ad usum percipiendorum fructuum & agri comparatum sit, licet in urbe extractum sit, rusticum prædium appellabitur. Vult. *ad princip. insit. de servit. n. 15.* Welenb. *in parat. ff. de servit. urb. præd. Bronchorst. centur. 1. assert. 95.* Arum. *disp. 5. exercit. 3.* Olemann. *disput. 10. numer. 18. in object. & resolut.* Treutler. *disput. 17. thes. 1. lit. b. vol. 1.* Hottoman. *lib. 2. ob. serv. 21.*

FINIS LIBRI DECIMI SEXTI.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

CAPUT I.

Sacerdos, Sacrum.

Axioma I.

Sacerdotes negotiis secularibus se non debent implicare. *can. quoniam 8. dist. 10. can. sunt nonnulli. §. neque enim caus. 16. quest. 1. can. credo, & seqq. 21. quest. 3. can. reprehensibile. 23. quest. 8. cap. contrarium 3. de panit. dist. 3. cap. consequens 2. & seqq. dist. 8. cap. cum ad verum 6. dist. 96. cap. 1. cap. sed nec 4. extr. ne Clerici vel Monachi. unde etiam nec ii testes esse possunt, nisi quando seculares idonei absint, ne veritas occultetur, c. quamquam 14. quest. 2. aut iudicis secularis officio fungi ac secundum leges civiles judicare, Aristot. 4. polit. cap. 14. ubi Sacerdotum officium à civili Magistratu jubet esse distinctum, quia hoc munus totum hominem, non partem postulat, confer Gerhard. *disput. polit. decad. 5. quest. 10.* Treutler. *disput. 12. thes. 11. volum. 1. interim tamen non sint planè eorum imperiti, cap. unic. distinct. 39.**

II.

Sacerdos facit cathedram, non cathedra Sacerdotem, c. ult. dist. 40.

III.

Sacerdotes sunt venerandi, audiendi, timendi, non respuendi, nec dilacerandi, nec detra-

hendi, nec insidiandi, cap. Sacerdotes 6. quest. 1. vocantur enim Dii, c. sicut 14. §. licet, extr. de hæret. interdum etiam Angeli dicuntur, c. Sacerdotibus. in pr. 11. q. 1. Unde licet sæpe multi sint Sacerdotes nomine, pauci opere, cap. significasti, extr. de adult. c. ult. dist. 40. nihilominus tamen audiendi, non imitandi sunt, cum contemni non debeant, etiamsi mali sint, quamdiu tolerantur, quia absolvere adhuc possunt, c. ut evidenter. & seq. 1. q. 1.

IV.

Sacerdos non ex odio procedere debet, sed ex charitate, c. qualiter 24. in princip. extr. de accusat. V.

Sacra semel facta amplius privata fieri non possunt, l. inter 83. §. sacrum 5. de verb. obligat. Schurf. *conf. 48. Licet. num. 3. cent. 1.* Welenb. *1. conf. 4. num. 38.* posito etiam, quod abusus inde essent secuti, nam tunc non in filium Principis tradigenda, sed in meliorem magisque verum usum convertenda sunt, l. legatum 16. de usufr. legat. l. legatum 5. de administr. rer. ad civit. pertin. l. fin. de operib. publicis. Alberic. in l. si usufr. in fin. quibus mod. usufr. amitt. ibidemq. Jacob. de Rodis num. 30. Quapropter nec uniri res profanæ Ecclesiastica omnimodo possunt, nisi ex causa manifestæ necessitatis vel utilitatis tractatu habito cum Capituli consensu, ut in aliis rerum Ecclesiasticarum alienationibus, quarum species quadam est, cap. 2. de reb. Eccles. non alien. Welenb. *1. conf. 4. numer. 25.* Boer. *decis. 345. numero 2.* Redoan. *de reb. Ecclesie non alienandis.* Sunt enim res sacræ, l. 9. §. ult. de rer. divif. ideoque consecratæ conditionem non mutant,